ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ 22-12-1900. ΑΡ. 409. σ. 1-2.

Η ΔΟΛΙΑ Η ΜΑΝΑ

Χαροπάλευε ἡ δόλια ἡ μάνα, ἡ πρωτονοικοκυρὰ τοῦ σπιτιοῦ. Εἶταν τρία μερονυχτα τοῦ θανατᾶ. Τρεῖς νυφάδες, δυὸ γυιοί, τρεῖς θυγατέρες, τρεῖς γαμπροὶ καὶ καμμιὰ δεκαριὰ ἀγγόνια περικύκλωναν τὸ στρῶμά της. Ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος, ποῦ εἶχε βγῆ μὲς ἀπὸ τὰ σπλάγχνα της δὲν μποροῦσε νὰ γεμίση τὸν τόπο, τοῦ τρίτου τοῦ γυιοῦ της, τοῦ Βασίλη, ποῦ βρίσκονταν στὴν Ξενιτειά. Χαροπάλευε καὶ ζωλαλοῦσε ἡ δόλια ἡ μάνα, κ' ὅλα τὰ ξωλαλήματά της εἶταν γιὰ τὸν ξενιτεμένο της τὸ Βασίλη.

— Τὴν εὐχή μου νἄχετε ὅλοι σας, κι' ὁ Βασίλης μου... Χώματα νὰ πιάνη καὶ μάλαμμα νὰ γίνεται . . .

Ἀπὸ τὴ δεξιά της τὴ μεριὰ εἶχε τὴ Βασίλαινα, κι' ἔπιανε τὸ χέρι της.

— Μοῦ φαίνεται πῶς πιάνω τὴ σάρκα τοῦ Βασίλη μου ἔλεγε.

Κι' ὕστερα ἀπὸ λίγο ἄρχισε τὸ τραγοῦδι τοῦ ξενιτεμένου, ποῦ βουλιέτε νὰ γυρίση :

«Τώρα 'ν 'ὁ Μάης κι' ἡ Ἄνοιξη
Τώρα 'ν 'τὸ καλοκαῖρι
Τώρα κι' ὁ Ξένος βούλεται
Στὸν τόπο του νὰ πάη.
Νύχτα σελλόνει τ' ἄλογο
Νύχτα τὸ καλλιγόνει.
Βάνει τὰ πέταλα χρυσὰ
Καὶ τὰ καρφιὰ ἀσημένια

Μέσα στὸ παραλόγισμα τοῦ θανατᾶ ἔχανε τὸ τραγούδι της κι' ἔλεγε λόγια ἄλλα, κι' ἔδινε διαταγές, σὰν ὅταν εἶταν γερή:

— Κώσταινα, ἐσύ, νὰ πᾶς γιὰ ξύλα ! . . . Ἐσὺ Γιώργαινα νὰ βάλης γιὰ ζύμωμα. Ὁ Κώστας νὰ πάη στὰ πρόβατα, κι' ὁ Γιώργης στὸ ζευγάρι. Καὶ ἐσὺ Βασίλαινα, νὰ μάσης τὰ σκουτιὰ καὶ νὰ τὰ πᾶς στὸν ποταμὸ νὰ τὰ πλύνης. Τὰ παιδιὰ ὅλα τὰ φυλάω ἐγώ. Ἄστε στὲς δουλειές σας ! Ἔδωκε ὁ Θεὸς τὴ μέρα του ! Σιουουοὺ παλιόκοττες ! ποῦ νὰ σᾶς μάση ὁ μποῦφος, μοῦ λερώσατε τὴν προκόβα !

Στέκονταν ὅλοι γύρα-γύρα στὸ ἐπιθανάτιο κρεβάτι τῆς δόλιας τῆς μάνας, τῆς ἀληθινῆς μάνας τοῦ σπιτιοῦ, καὶ περίμεναν τὸ τέλος της, τὴν ὕστερή της πνοή, μὲ θλιμμένο πρόσωπο, μὲ δάκρυα στὰ μάτια. Σὲ λίγο ἤρθε κι' ὁ παπᾶς μὲ τ' ἀρτοφόρι γιὰ νὰ τὴ μεταλάβη. Ἅμα μπῆκε ὁ παπᾶς μέσα ἤρθε στὰ λογικά της. Ἔκανε τὸ σταυρό της, κ' εἶπε :

— Σχωρᾶτέ με κι' ὁ Θεὸς σχωρέσ' σας !

Ἄνοιξε τὸ στόμα της κι' ἔλαβε τὴ μεταλαβιὰ μὲ μιὰ μεγάλη εὐχαρίστηση καὶ μεγάλον ἀναγαλιασμό. Ὕστερα εἶπε:

— Ἂν ἤξερα, ὅτι ὁ Βασίλης μου θἄρχονταν σὲ μιὰ βδομαδα μέσα, θὰ βαστοῦσα τὴν ψυχή μου στὰ δόντια ὅσο νἄρθη, κι' ὕστερα θὰ πέθαινα εὐχαριστημένη. Μὴ νομίζετε πῶς δὲ σᾶς ἀγαπῶ σᾶς τοὺς ἄλλους, ἀλλ' εἶναι πόνος τῆς Ξενιτειᾶς, ποῦ μὲ κάμει νὰ πονῶ πλείτερο γιὰ τὸ Βασίλη αὐτὴ τὴν ὥρα, γιατί δὲν τὸν βλέπω μπροστά μου. Ἔτσι λέγει καὶ τὸ τραγοῦδι:

Ὕστερα ἀπ' αὐτὰ τὰ λόγια τὴν ἔπιασε ἕνα βογγητό, καὶ τὴ βάσταξε κάμποση ὥρα, κι' ὕστερα ἀπὸ τὸ βογγητὸ ἄρχισε πάλι τὰ ξωλαλήματα :

— Σᾶμα ἤκουσα νὰ πέφτουν τουφέκια δυὸ τρία στὴν ἀράδα . . . Θἆναι ὁ Βασίλης μου ! Ἀκούω ποδοβολητὸ ἀλογου :

«Πῶχει τὰ πέταλα χρυσὰ
καὶ τὰ καρφιὰ ἀσημένια».

— Σηκωθῆτε ὅλοι νὰ τὸν καρτερέσετε στὴν αὐλή... Μὴ τοῦ εἰπῆτε ὅτι εἶμαι τοῦ θανατᾶ... καὶ μοῦ σκανιάση. Νὰ τοῦ εἰπῆτε ὅτι εἶμαι λίγο ἄρρωστη ... ὅτι μοῦ πονεῖ τὸ κεφάλι ... Ὄχι, ὄχι ! Πέτε του καλύτερα ὅτι χτύπησα τὸ ποδάρι καὶ γι' αὐτὸ δὲ βγῆκα νὰ τὸν καρτερέσω ... Μὴ βγαίνετε ὅμως ὅλοι ἔξω ! . . . ἂς μείνουν καὶ καμπόσοι μέσα μ' ἐμένα, γιατί φοβοῦμαι νὰ μείνω μοναχή μου.

Κι' ἐνῷ ἔλεγε καὶ ξανάλεγε ὅλα αὐτὰ τὰ ζωλαλήματα τὰ παιδιά της, γυιοί της, θυγατέρες, της, νυφάδες της, γαμπροί της κι' ἀγγόνια της κάθονταν περίλυποι γύρα γύρα στὸ στρῶμά της, καὶ περίμεναν μὲ βουρκωμένα μάτια τὸ τέλος της. Ἀνασηκώθηκε λιγάκι καὶ ζύγισε τὰ μάτια της κατὰ τὴ θύρα, κι' εἶπε:

— Ἀνοῖξτε τὴ θύρα κι' ἀναμερᾶτε ὅσοι εἶστε μπροστὰ καὶ μὲ μποεῖζετε νὰ ἰδῶ. Θέλω νὰ τὸν ἰδῶ τὸ ξενιτεμένο μου νὰ μπαίνη μέσα μ' ὅλη του τὴ λεβεντιά . . .

Ἀναμέρησαν ὅσοι στέκονταν κατάντικρυ τῆς θύρας κι' ἄφησαν ἐλεύθερο τὸ μάτι τῆς δόλιας μάνας νὰ βλέπη πρὸς τὰ ἔξω, κι' αὐτὴ κάρφωσε τὴ ματιά της στὸ ἔμπα τῆς θύρας γιὰ κάμποση ὥρα κι' ἄρχισε τὸ τραγούδι, σὰν νὰ εἶταν γερή:

«Ξενιτεμένο μου πουλί, γλυκὸ χελιδονάκι
Ἡ Ξενιτειὰ σὲ χαίρεται κι' ἐγὼ πίνω φαρμάκι.

—

« Ὁ Ξένος μὲς στὴν Ξενιτειὰ σὰν τὸ πουλὶ γυρίζει
Σὰν τὸν βασιλικὸν ἀνθεῖ, ἀλλ' ὅμως δὲ μυρίζει.

—

« Ἀνάθεμά σε Ξενιτειὰ σένα καὶ τὰ καλά σου
Οὔτε τ' ἄσπρα σου ἤθελα, οὔτε τὰ βάσανά σου!»

—

Καὶ λέγοντας αὐτὰ ἄλλαξε τὸ σκοπό:

«Τί νὰ σοῦ στείλω, Ξένε μου, τί νὰ σοῦ προσοδήσω;
Νὰ στείλω μῆλο σέπεται, κυδῶνι μαραγγιόζει
Νὰ στείλω καὶ τὰ δάκρυα μου σ' ἕνα χρυσὸ [μαντήλι ;
Τὰ δάκρυά μου εἶνε καφτερὰ καὶ καῖνε τὸ [μαντήλι».

Μὲ τὴν ὑστερνὴ λέξη αὐτουνοῦ τοῦ τραγουδιοῦ ἔπεσε σὲ μιὰ βαθειὰ νάρκη. Μιὰ ὥρα ἀκέρια πέρασε, ποῦ βαθυκοιμῶνταν στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Ὕπνου, ποῦ μιὰ τρίχα τὸν χωρίζει ἀπὸ τὸ θάνατο. Ἀνησύχησαν ὅλοι κι' ἄρχισαν νὰ τὴν ταράζουν, γιὰ ν' ἀνοίξη καὶ νὰ ἰδοῦν γιὰ ὕστερη φορὰ τὰ μάτια της, καὶ ν' ἀκούσουν γιὰ ὕστερη φορὰ τὰ εὐλογημένα της τὰ λόγια.

Ἡ δόλια ἡ μάνα ἄνοιξε γιὰ ὕστερη φορὰ τὰ μεγάλα της τὰ μάτια, τοὺς κύτταξε ὅλους μὲ τὴν ἀράδα, σὰν νὰ τοὺς μετροῦσε ἕναν ἕναν, καὶ τοὺς ἔδωκε τὴν εὐχή της ὁλωνῶν:

μ' ἀγγόνια, καὶ σύντομη Ξενιτειά, δύο τρία χρόνια τὸ πολύ. Οἱ μικρότεροι νὰ σέβεστε τοὺς μεγαλύτερους, καὶ οἱ γυναῖκες τοὺς ἄντρες! Ἔτσι νὰ κάμετε καὶ νἄχετε τὴν εὐχή μου ὁλάκερη. Σᾶς ἀφίνω καὶ μιὰ διάτα: Ν' ἀποφέγετε τὴ κλεψιά, τὸ φόνο καὶ τὴ ψευτιά, καὶ νὰ δίνετε ἐλεημοσύνη ὅσο μπορεῖτε. Ἡ ἐλεημοσύνη βγαίνει μὲ τὸ βελόνι καὶ μπαίνει μὲ τὸ σακκί. Νὰ μὴν καταφρονῆτε κανένα, νὰ κρατᾶτε τὸ θυμό σας καὶ νὰ φοβᾶττε τὸν Θεό! Κάνοντας αὐτά, θὰ ζήσετε καλὰ στὸν κόσμο . . . .

... Ὕστερα ἀπὸ λίγο δὲ θὰ εἶμαι ἐδῶ πέρα. Παιδιά μου, πεθαίνω!

Ὅλοι ἄρχισαν νὰ κλαῖνε καὶ νὰ τῆς φιλοῦν τὸ μέτωπο καὶ τὸ δεξί της χέρι. Τὰ μάτια τῆς δόλιας μάνας ἄρχισαν νὰ βασιλεύουν, σὰν ὅταν πέφτει ὁ ἥλιος πίσω ἀπὸ τὸ βουνό, καὶ τὰ χείλια της νὰ κλειοῦνε, κι' ἡ Βασίλαινα ἡ πλειὸ μικρὴ κι' ἡ πλειὸ ἀγαπημένη της νύφη ἄρχισε πρώτη τὸ μυρολόγι. Ὁ σκοπὸς τοῦ μυρολογιοῦ τὴν ξαναγύρισε πίτω. Ξανάνοιξε τὰ μάτια της καὶ τὰ χείλια της κι' εἶδε τὰ παιδιά της γιὰ ὕστερη φορὰ καὶ τοὺς εἶπε τὰ πλειὸ ὑστερνά της λόγια:

— Ἡ Ξενιτειὰ τοῦ Βασίλη μου μὲ στέλλει στὸν Κάτω-Κόσμο πικρὴ φαρμακωμένη. Χίλια φορτώματα ζάχαρη δὲν μοῦ γλυκαίνουν τὴν καρδιά. Μῶρχεται πῶς ἀπὸ τὴν πίκρα τῆς καρδιᾶς μου θὰ ξεφυτρώσουν ἀπὸ τὸ μνῆμά μου ὅλο ἀλιφασκιὲς καὶ πικραγγουριές. Ὅταν θἄρθῃ μὲ τὸ καλὸ ὁ ξενιτεμένος μου ὁ Βασίλης, ὅταν σᾶς πάρουν τὰ σχαρήκια νἄρθῃ ἕνας σας ἀπάνω στὸ μνῆμά μου νὰ βίξῃ τρία βροντερὰ τουφέκια καὶ νὰ μοῦ φωνάξῃ δυνατά: «Μάναα! ἦρθ' ὁ »Βασίλ'ς!»

Τ' ὄνομα τοῦ Βασίλη εἶταν ἡ ὑστερνή της λέξη. Ἡ δόλια ἡμάνα δὲν εἶταν πλειὰ στὴ ζωή! Ἀντήχησαν τὰ μυρολόγια δυνατὰ κι' ὅλο τὸ χωριὸ ἔτριξε στὸ χαροκαμένο σπίτι.

Πέρασαν ἀπὸ τὸ θάνατο τῆς δόλιας τῆς μάνας τόσοι μῆνες. Τὴν ἄνοιξι δέχτηκε τὸ καλοκαίρι, τὸ καλοκαίρι ὁ χινόπωρος καὶ τὸ χινόπωρο ὁ χειμώνας. Ὁ ξενιτεμένος ὁ Βασίλης δὲν ἀκούονταν πουθενά. Τῶχουν σύστημα οἱ ξενιτεμένοι, ὅταν βουλιοῦνται νἄρθοῦν, δὲ συχνογράφουν. Τὸ θάνατο τῆς μάνας του δὲν τοῦ τὸν εἶχαν γράψει τ' ἀδέρφια του γιὰ νὰ μὴ τοῦ φανῆ πικρότερος στὴν Ξενιτειά, καὶ τὸν περίμεναν νἄρθῃ στὸ σπίτι καὶ νὰ τὸν μάθῃ μιὰ καὶ καλή. Τὸν περίμεναν μέρα μὲ τὴν μέρα καὶ ὥρα μὲ τὴν ὥρα. Πέρασε ὁ Ἀϊ-Δημήτρης, πέρασε ὁ Ἀϊ-Ταξιάρχης, πέρασε κι' ὁ Ἀϊ-Νικόλας, κι' ἦρθαν τὰ Χριστούγεννα.

Τὴ στιγμὴ ποῦ γύριζε τὸ χωριὸ ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ σύνταχα πρόβαλε ἕνας σχαρηκιάρης καὶ πῆρε τὰ σχαρήκια τῆς Βασίλαινας. Ἐκείνη ἡ στιγμὴ εἶταν ἡ πρώτη χαρούμενη στιγμή, ἀφόντας εἶχε πεθάνει ἡ δόλια ἡμάνα, ποῦ αἰστάνονταν τὸ χαροκαμένοσπίτι. Ἡ Βασίλαινα ἅμα ἡ-

ἄλλοι τοῦ σπιτιοῦ, μικροὶ μεγάλοι, ἔτρεχαν τὸν κατήφορο τοῦ χωριοῦ νὰ δεχτοῦν τὸν Ξενιτεμένο, αὐτὴ ξεκρέμασε τὸ ντουφέκι ἀπὸ τὸν τοῖχο, τῶρριξε στὸν ὦμό της καὶ τράβησε ἴσια στὸ μνῆμα τῆς πεθερᾶς της. Ἐκεῖ ἀπανωθιὼ τ' ἄδειασε τρεῖς φορὲς στὴν ἀράδα, «μπάμ! μπάμ! μπάμ!» κι' ὕστερα φώναξε μὲ ὅλη τὴ δύναμή της:

— Μάνااااα! Ἦρθ' ὁ Βασίλ'ς μας!!!

Χ. Χρηστοβασίλης.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΝ ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΝ

ΤΟΥ 1907

ΕΤΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Τῇ συνεργασίᾳ τῶν καθ' ἡμᾶς λογογράφων

186.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ Γ. ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ
1907

Η ΔΟΛΙΑ Η ΜΑΝΝΑ

Χαροπάλευε ἡ δόλια ἡ μάννα ἡ πρωτονοικοκυρὰ τοῦ σπιτιοῦ. Ἦταν τρία νυχτοήμερα τοῦ θανατᾶ. Τρεῖς νυφᾶδες, δυὸ γυιοί, τρεῖς θυγατέρες, τρεῖς γαμπροὶ καὶ καμμιὰ δεκαριὰ ἀγγόνια, ἀρσενικὰ καὶ θηλυκὰ περικύκλωναν τὸ στρῶμα της. Ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος, ποῦ εἶχε βγεῖ μές ἀπὸ τὰ σπλάγχνα της, δὲ μποροῦσε νὰ γεμίση τὸν τόπο τοῦ τρίτου γυιοῦ της, τοῦ Βασίλη, ποῦ βρίσκονταν μακρυὰ στὴν ξενιτειά. Χαροπάλευε καὶ ξελαλοῦσε ἡ δόλια ἡ Μάννα, καὶ ὅλα τὰ ξελαλήματά της εἶταν γιὰ τὸν ξενιτεμένο της τὸ Βασίλη.

— Τὴν εὐχή μου νἄχετε ὅλοι σας, κι' ὁ Βασίλης μου ἠν πλειότερη. Χώματα νὰ πιάνη καὶ μάλαμμα νὰ γίνωνται.

Ἀπὸ τὴ δεξιὰ τὴμεριὰ εἶχε τὴ νύφη της τὴ Βασίλαινα καὶ τῆς κρατοῦσε τὸ χέρι.

— Μοῦ φαίνεται ἔτσι πῶς πιάνω τὴ σάρκα τοῦ Βασίλη μου.

Ἔλεγε μὲ πόνο ἡ δόλια ἡ Μάννα.

Κι' ὕστερα ἀπὸ λίγο, ἄρχισε τὸ τραγούδι τοῦ Ξενιτεμένου, ποῦ βουλιέται νὰ γυρίση στὴν πατρίδα του :

«Τώρα 'ν' ὁ Μάης κι' ἡ ἄνοιξη, τώρα 'ν' τὸ καλοκαίρι,
«Τώρα κι' ὁ Ξένος βούλεται στὸν τόπο του νὰ πάη...
«Νύχτα σελλόνει τ' ἄλογο, νύχτα τὸ καλλιγόνει
«Βάνει τὰ πέταλα χρυσὰ καὶ τὰ καρφιὰ ἀσημένια...»

Τὄλεγε καὶ τὸ ξανάλεγε αὐτὸ τὸ τραγούδι καὶ μέσα στὸ παραλόγισμα τοῦ θανατᾶ ἔχανε τοὺς στίχους κι' ἔλεγε ἄλλ' ἀντ' ἄλλων, κι' ἔδινε διαταγάς, σὰν ὅταν ἦταν γερή :

— Κώσταινα ! Ἐσὺ νὰ πᾶς γιὰ ξύλα σήμερα !...

— Ἐσὺ Γιώργαινα νὰ μάσης τὰ σκουτιὰ καὶ νὰ πᾶς στὸ πλῦμα !... Ὁ Κώστας νὰ πάη στὰ πρόβατα, κι' ὁ Γιώργης στὸ ζευγάρι...

— Ἐσύ, Βασίλαινα νὰ ζημώσης καθάριο καὶ νὰ φκιάσης πρόσφορα... Νὰ φκιάσης καὶ πήττα !... Τὰ παιδιὰ ὅλα τὰ προσέχω ἐγώ... Σηκωθῆτε ὅλοι καὶ στὲς δουλειές σας ! Ἔδωκε ὁ Θεὸς τὴν μέρα του... τί περιμένετε ;

— Ξιουουουού... παλιόκοττες, ποῦ νὰ σᾶς μάση ὁ μποῦφος ! μοῦ λερώσατε τὴν προκόβα ! Ξιουουουού !

Στέκονταν ὅλοι γύρα στὸ ἐπιθανάτιο κρεβάτι τῆς δόλιας Μάννας, τῆς ἀληθινῆς μάννας τοῦ σπιτιοῦ καὶ περίμεναν τὸ τέλος της, τὴν ὕστερη πνοή της μὲ βαρυοθλιμμένο πρόσωπο καὶ μὲ δάκρυα στὰ μάτια. Σὲ λίγο ἦρθε κι' ὁ Παπᾶς μὲ τ' ἀρτοφόρι γιὰ νὰ τὴ μεταλάβη. Ἅμα μπῆκε μέσα ὁ Παπᾶς, τρέμοντας μὲ τὴν κοινωνιὰ στὰ χέρια, ἡ ἄρρωστη ἦρθε στὰ λογικά της, στήλωσε τὰ μάτια της, κι' ἔκανε τὸ σταυρό της κι' εἶπε :

— Σχωρᾶτε με κι' ὁ Θεὸς σχωρέσ' σας !

Ἄνοιξε ἀμέσως τὸ στόμα της καὶ δέχτηκε ἀπὸ τὴ λαβίδα τὴ μεταλαβιὰ μὲ μεγάλη εὐχαρίστηση καὶ μὲ μεγάλον ἀναγαλλιασμό. Ὕστερα εἶπε :

— Ἂν ἤξερα ὅτι ὁ Βασίλης μου θἄρχονταν σὲ μιὰ βδομάδα μέσα, θὰ βαστοῦσα στὰ δόντια μου τὴν ψυχὴ ὅσο νἄρθη, κι' ὕστερα θὰ πέθαινα εὐχαριστημένη. Μὴ νομίζετε ὅτι δὲν σᾶς ἀγαπῶ σᾶς τοὺς ἄλλους, ἀλλ' ὁ πόνος τῆς Ξενιτειᾶς εἶναι βαθύτερος καὶ μὲ κάνει νὰ πονῶ πλειότερο αὐτὴν τὴν ὥρα τὸ Βασίλη μου, γιατὶ δὲν τὸν βλέπω μπροστά μου. Ἔτσι λέει καὶ τὸ τραγούδι :

«Κι' ὁ ζωντανὸς ὁ χωρισμὸς παρηγοριὰ δὲν ἔχει...»

Ὕστερα ἀπ' αὐτὰ τὰ λόγια, τὴν ἔπιασε ἕνα βογγητό, καὶ τὴ βάσταξε κάμποση ὥρα, κι' ὕστερα ἀπὸ τὸ βογγητὸ ἄρχισε πάλε τὰ ξωλαλήματα :

— Σᾶμα ἤκουσα νὰ πέφτουν δυὸ-τρία ντουφέκια στὴν ἀράδα .. Θἆναι ὁ Βασίλης μου ! Ἀκούω ποδοβολητὸ ἀλόγου :

«Πῶχει τὰ πέταλα χρυσὰ καὶ τὰ καρφιὰ ἀσημένια...»

Σηκωθῆτε ὅλοι νὰ τὸν καρτερέσετε στὴν αὐλή... Μὴν τοῦ πῆτε πῶς εἶμαι τοῦ θανατᾶ καὶ σκανιάση .. Πέτε του ὅτ' ἔμαι λιγάκι ἄρρωστη .. ὅτι μὲ πονεῖ τὸ κεφάλι... Ὄχι, ὄχι! Πέτε του καλύτερα ὅτι χτύπησα στὸ ποδάρι καὶ γι' αὐτὸ δὲν μπόρεσα νὰ βγῶ νὰ τὸν καρτερέσω... Μὴ βγαίνετε ὅμως ὅλοι ἔξω... Ἂς μείνουν κι' ἕνας δυὸ μέσα μ' ἐμένα, γιατὶ φοβοῦμαι νὰ μείνω μοναχή μου...

Κι' ἐνῷ ἔλεγε καὶ ξανάλεγε ὅλα αὐτὰ τὰ ξελαλήματα, τὰ παιδιά της, γυιοί της, θυγατέρες της, νυφάδες, γαμπροί της κι' ἀγγόνια της, κάθονταν ὁλόγυρα στὸ στρῶμά της καὶ περίμεναν μὲ βουρκωμένα μάτια τὸ τέλος της. Σ' αὐτὸ ἀπάνω, ἀνασηκώθηκε λιγάκι καὶ ζύγιασε τὰ μάτια της κατὰ τὴ θύρα κι' εἶπε :

— Ἀνοῖξτε τὴ θύρα κι' ἀναμερᾶστε ὅσοι εἶστε μπροστά, γιατὶ μ ἐμποδίζετε νὰ ἰδῶ. Θέλω νὰ τὸν ἰδῶ τὸν ξενιτεμένο μου νὰ μπαίνη μέσα μ' ὅλη του τὴ λεβεντιά ..

Ἀναμέρησαν ὅσοι στέκονταν κατάντικρυ τῆς θύρας κι' ἄφησαν ἐλεύτερο τὸ μάτι τῆς δόλιας τῆς Μάννας νὰ βλέπη πρὸς τὰ ἔξω, κι' αὐτὴ κάρφωσε τὰ μάτια της στὸ ἔμπα τῆς θύρας γιὰ κἄμποση ὥρα, κι' ὕστερα ἄρχισε τὸ τραγούδι, σᾶ νὰ εἶταν γερή.

« Ξενιτεμένο μου πουλλί, γλυκὸ χελιδονάκι,
«Ἡ Ξενιτειὰ σὲ χαίρεται κι' ἐγὼ πίνω φαρμάκι.

—

«Ὁ Ξένος μές στὴν Ξενιτειά, σᾶν τὸ πουλλὶ γυρίζει,
«Σᾶν τὸν βασιλικὸν ἀνθεῖ, ἀλλ' ὅμως δὲ μυρίζει.

—

«Ἀνάθεμά σε, Ξενιτειά, κι' ἐσὲ καὶ τὰ καλά σου
«Οὔτε τ' ἄσπρα σου ἤθελα οὔτε τὰ βάσανά σου.»

Ὕστερα ἄλλαξε τὸ σκοπό :

«Τί νὰ σοῦ στείλω, Ξένε μου, τί νὰ σοῦ προβοδήσω ;
«Νὰ στείλω μῆλο σέπεται, κυδώνι μαραγγιάζει,
«Νὰ στείλω σου τὰ δάκρυα μου σ' ἕνα χρυσὸ μαντήλι...
«Τὰ δάκρυα μου εἶναι καφτερὰ καὶ καῖνε τὸ μαντήλι...»

Καὶ μὲ τὴν ὕστερη λέξη αὐτοῦ τραγουδιοῦ ἔπεσε σὲ βαθειὰ νάρκη. Μιὰ ὥρα ἀκέρια πέρασε, ποῦ βαρυοκοιμῶνταν στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Ὕπνου, ποῦ μιὰ τρίχα, τὸν χώριζε ἀπὸ τὸν θάναιο. Ἀνησύχησαν ὅλοι κι' ἄρχισαν μὲ κλάμαια νὰ τὴν κουιοῦν, γιὰ ν' ἀνοίξῃ καὶ νὰ ἰδοῦν γιὰ ὕστερη φορὰ τὰ μάτια της, καὶ ν' ἀκούσουν γιὰ ὕσιερη φορὰ τὰ εὐλογημένα της τὰ λόγια.

Ἡ δόλια ἡ Μάννα ἄνοιξε γιὰ ὕστερη φορὰ τὰ μεγάλα της τὰ μάτια, τοὺς κύτταξε ὅλους μὲ τὴν ἀράδα, σᾶ νὰ τοὺς μετροῦσε ἕναν ἕναν καὶ τοὺς ἔδωκε τὴν εὐχή τους ὁλωνῶν.

— Νᾶχετε ὅλοι τὴν εὐχή μου ! Σᾶς τὴν δίνω μὲ ὅλη μου τὴν καρδιά ! Νὰ ζήσετε καλοκαρδισμένοι καὶ νὰ γεράσετε μὲ παιδιὰ καὶ μ' ἀγγόνια, καὶ σύντομη ξενιτειά, δυὸ-τρία χρόνια τὸ πολύ. Οἱ μικρότεροι νὰ σέβεστε τοὺς μεγαλύτερους κι' οἱ γυναῖκες τοὺς ἄντρες. Ἔτσι νὰ κάνετε γιὰ νᾶχετε τὴν εὐχή μου ὁλάκερη. Μὴν κλέψετε, μὴ φονεύσετε, μὴ πορνέψετε, μὴ ψευτομαρτυρήσετε. Ἔτσι εἶπε ὁ Θεός. Νὰ δίνετε ἐλεημοσύνη ὅσο μπορεῖτε. Ἡ ἐλεημοσύνη βγαίνει μὲ τὸ βελόνι καὶ μπαίνει μὲ τὸ σακκί. Νὰ μὴν καταφρονῆτε

κανένα, νὰ κρατᾶτε τὸ θυμό σας καὶ νὰ φοβᾶστε τὸν Θεό. Κάνοντας αὐτά, θὰ ζήσετε καλὰ στὸν κόσμο... Ὕστερα ἀπὸ λίγο δὲ θὰ εἶμαι ἐδῶ-κάτω... Παιδιά μου πεθαίνω !

Ὅλοι ἄρχισαν νὰ κλαῖν καὶ νὰ τῆς φιλοῦν τὸ μέτωπο καὶ τὰ χέρια. «Μίννα μου !» φώναζαν ὅλα τὰ στόματα τοῦ σπιτιοῦ. Τὰ μάτια τῆς δόλιας τῆς Μάννας ἄρχισαν νὰ κλειοῦνε, νὰ βασιλεύουν, σᾶν ὅταν πέφτει ὁ ἥλιος πίσω ἀπὸ τὸ βουνό, καὶ τὰ χείλια της νὰ σφαλοῦν, κι' ἡ Βασίλαινα ἡ πλειὸ μικρὴ κι' ἡ πλειὸ ἀγαπημένη της νύφη, ἄρχισε πρώτη τὸ μυρολόγι. Ὁ ἦχος τοῦ μυρολογιοῦ τὴν ξαναγύρισε. Ξανάνοιξε τὰ μάτια της καὶ τὰ χείλια της κι' εἶδε γιὰ ὕστερη φορὰ τὰ παιδιά της καὶ τοὺς εἶπε τὰ πλειὸ ὑστερινὰ λόγια :

— Ἡ Ξενιτειὰ τοῦ Βασίλη μου μὲ στέλλει στὸν Κάιω-Κόσμο πικρὴ-φαρμακωμένη. Χίλια φορτώματα ζάχαρη δὲ θὰ μποροῦσαν νὰ μοῦ γλυκάνουν τὴν καρδιά. Μῶρχεται πῶς ἀπὸ τὴν πίκρα τῆς καρδιᾶς μου θὰ ξεφυτρώσουν ἀπὸ τὸ μνῆμά μου ἀλαφασκιές, σπλῶνοι καὶ πικραγκουριές Σᾶς ἀφίνω διάτα, ὅταν ἔρθῃ μὲ τὸ καλὸ ὁ Βασίλης μου, ὅταν σᾶς πάρουν τὰ σχαρήκια, νἀρθῇ ἀμέσως ἕνας σας ἀπάνω στὸ μνῆμά μου, νὰ ρίξῃ τρία βροντερὰ ντουφέκια καὶ νὰ μοῦ φωνάξῃ δυνατά :

— «Μάνναااα ! ἤρθ' ὁ Βασίλ'ς !»

Τ' ὄνομα τοῦ Βασίλη εἶταν ἡ ὑστερνή της λέξη. Ἡ δόλια ἡ Μάννα δὲν εἶταν πλειὸ στὴ ζωή. Ἀντήχησαν τὰ μυρολόγια δυνατά, κι' ὅλο τὸ χωριὸ ἔτρεξε στὸ χαροχτυπημένο σπίτι

Μῆνες πέρασαν ἀπὸ τὸ θάνατο τῆς δόλιας τῆς Μάννας, τὴν ἄνοιξη δέχτηκε τὸ καλοκαίρι, καὶ τὸ καλοκαίρι, ὁ χινόπωρος, καὶ τὸ χινόπωρο ὁ χειμώνας. Ὁ ξενιτεμένος ὁ Βασίλης δὲν ἀκούονταν πουθενά. Τῶχουν σύστημα οἱ ξενιτεμένοι, ὅταν βουλιοῦνται νἀρθοῦν, κόβουν τὰ γράμματα.

δέρφια του γιὰ νὰ μὴν τοῦ φανῇ πικρότερος στὴν Ξενιτειά, καὶ τὸν περίμεναν νἀρθῇ καὶ νὰ τὸν μάθῃ στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ σπιτιοῦ του. Τὸν περίμεναν ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέρα κι' ὥρα μὲ τὴν ὥρα. Πέρασε ὁ Ἅϊ-Δημήτρης, πέρασε ὁ Ἅϊ-Ταξιάρχης, πέρασε κι' ὁ Ἅϊ Νικόλας καὶ ἦρθαν καὶ τὰ Χριστούγεννα.

Τὴ στιγμή, ποῦ γύριζε τὸ χωριὸ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησιά, σύνιαχα-σύνταχα, πρόβαλε ἕνας συχαρηκιάρης κι' ἅρπαξε τὸ μαντήλι ἀπὸ τὸ κεφάλι τῆς Βασίλαινας !

— Ὁ Βασίλ'ς ! Τῆς εἶπε λαχαμανῶντας.

Ἐκείνη ἡ στιγμὴ εἶταν ἡ πρώτη χαρυμένη στιγμή, ἀφόντας εἶχε πεθάνει ἡ δόλια ἡ Μάννα, ποῦ αἰστάνονταν τὸ χαροκαμένο σπίτι. Ἡ Βασίλαινα γιὰ μιὰ στιγμὴ τἄχασε ἀπὸ τὴ χαρά της, ἅμα ἄκουσε τὸ χαρμόσυνο ἄγγελμα.. ὕστερα ἀτὸ λίγο συνῆρθε, ἔτρεξε στὴν κασσέλλα της, τὴν ἄνοιξε, ἔκοψε ἕνα μικρὸ φλωρὶ ἀπὸ τὴν τραχηλιά της, τὸ ἔδωκε τοῦ συχαρικιάρη, κι' ἐνῷ τὸ σπίτι γένονταν ἄνω-κάτω ἀπὸ τὴ χαρά, καὶ μικροὶ-μεγάλοι ἔτρεχαν τὸν κατήφορο νὰ δεχτοῦν τὸν Ξενιτεμένο, αὐτὴ ξεκρέμασε τὸ ντουφέκι καὶ τὴς παλάσκες ἀπὸ τὸν τοῖχο καὶ τράβησε στὸ νεκροταφεῖο, στὸ μνῆμα τῆς δόλιας τῆς Μάννας, κι' ἐκεῖ ἀπάνω ἔρριξε τρία ντουφέκια στὴν γραμμὴ «μπάμμμ!» «μπάμμμ!» «μπάμμμ!» κ' ὕστερα φώναξε μὲ ὅλη τὴ δύναμή της :

— «Μάνναااα ! ἤρθ' ὁ Βασίλ'ς !»

Χ. Χρηστοβασίλης

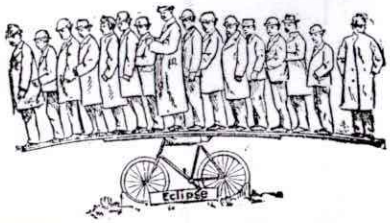

ΕΛΛ. ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ. ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΨΗ 32 ΕΗΜΕΡΩΝ, Μ. ΠΑΡΑΝΔΗ, ΑΘ. . . . .
Τομ. 4ος σ. 82_83, ΑΡΧ. ΕΗΜ.

ταν ὅτι ὀγήκανε μαζὶ στὸ τούρκικο ἀπὸ τῆς Ἄρτας τὸ γεφύρι, δηλαδὴ κι' αὐτὸ θὰ μαθεύονταν ἀπὸ πολλοὺς χωριανούς του ποὺ ὀρισκόντανε στὴν Ἀθήνα, καὶ στὴν Ἄρτα, — κι' ὅτι ἐνῶ ὁ Λέντζος τράβηξε γιὰ τὰ Γιάννινα καβάλλα, αὐτὸς λοξοδρόμησε στὴ Φιλιππιάδα, μὲ τὴν ἰδέα νὰ βρῆ ἐκεῖ καμμιὰ δουλειά. Ὅλοι πίστεψαν τὰ ψεύτικά του τὰ λόγια, γιατὶ κανενὸς δὲν μποροῦσε νὰ περάσῃ ἀπὸ τὸ μυαλὸ ἡ ἰδέα ὅτι αὐτὸς ἦταν ὁ φονιάς.

Ὕστερα ἀπὸ λίγες μέρες, ὁ Φετάνης, κατὰ τὸ συνήθειο τοῦ τόπου, πῆγε στὰ Λεντζέϊκα νὰ παρηγορήσῃ. Ἐκεῖ ποὺ ἀνέβαινε τὶς σκάλες, τονὲ λόγιασε ὁ Γκεσούλης, ποὺ κοιτόντανε θλιμμένος σὲ μιὰν ἄκρη τῆς αὐλῆς. Ὅρμησε ἀπάνω του σὰ μωλοβὶ καὶ τοῦ μίχτηκε μὲ μεγάλη ἔχτρητα. Φετάνης καὶ Γκεσούλης κουτρουβαλιαστήκανε στὰ σκαλοπάτια. Τρέξανε νὰ τοὺς ξεχωρίσουν ἄντρες καὶ γυναῖκες ἀπὸ μέσα 'πὸ τὸ σπίτι, κι' ὁ Φετάνης γιὰ νὰ γλυτώσῃ, ἔβγαλε τὸ φονικό του μαχαίρι νὰ χτυπήσῃ τὸν Γκεσούλη, τὸ μόνο μάρτυρα τοῦ κακουργήματός του. Ἐκείνη τὴ στιγμή, ἕνας ἀπὸ τοὺς Λεντζαίους, γιὰ νὰ γλυτώσῃ τὸ σκυλί, ἁρπάζει τὸ μαχαίρι, ποὺ ἔφερε ἀκόμα τὸ αἷμα τοῦ δολοφονημένου ἀπάνω στὸ λεπίδι κοριασμένο. Ὁ Φετάνης, ἄλλο ἀπὸ τὴν ἐπίθεση τοῦ Γκεσούλη κι' ἄλλο ἀπὸ τὸ ἅρπαγμα τοῦ φονικοῦ μαχαιριοῦ, νόμισε ὅτι κάποιος τὸν εἶχε προδώσει καὶ φώναξε ἀπελπισμένα:

— Ἥμαρτον! ἥμαρτον! Μὴ μὲ σκοτώνετε. Σχωρᾶτε με! Ἐγὼ τὸ 'κανα καὶ σεῖς νὰ μὴν τὸ κάνετε!...

Οἱ Λεντζαῖοι κατάλαβαν ἀπὸ τὰ λόγια του ὅτι αὐτὸς ἦταν ὁ φονιὰς τοῦ ἀνθρώπου τους καὶ τὸν πιάσανε γιὰ καλά. Σὲ λίγο μαζεύτηκαν οἱ γειτόνοι κι' ὅλο τὸ χωριό. Ὁ φονιᾶς παραδόθηκε δεμένος στὴ Δημογεροντία, κι' ἡ Δημογεροντία τὸν ἔστειλε στὸν Πασιὰ στὰ Γιάννινα.

Ὁ Γκεσούλης, ἀφοῦ ἔσωσε τὴν περιουσία τῶν ὀρφανῶν, μὴν ἀφήνοντας τὸ φονιὰ νὰ πάρῃ τὴ σακκούλα τοῦ σκοτωμένου, κι' ἀφοῦ παράδωκε καὶ τὸ φονιά, κι' ἔκαμε τέλεια τὸ χρέος του, ψόφησε ἀπάνω σὲ σαράντα μέρες! Εἶπαν ὅτι ψόφησε ἀπὸ τὴ λύπη του...

(Διηγήματα τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ κάμπου)

Η ΔΟΛΙΑ Η ΜΑΝΑ

ΧΑΡΟΠΑΛΕΥΕ Η ΔΟΛΙΑ ἡ μάνα, ἡ πρωτονοικοκυρὰ τοῦ σπιτιοῦ. Ἦταν τρία μερόνυχτα τοῦ θανάτου. Τρεῖς νυφάδες, δυὸ γυιοί, τρεῖς θυγατέρες, τρεῖς γαμπροὶ καὶ καμμιὰ δεκαριὰ ἐγγόνια περιεκύκλωναν τὸ στρῶμα της. Ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος ποὺ εἶχε ὀγῆ μὲς ἀπὸ τὰ σπλάχνα της, δὲν μποροῦσε νὰ γεμίσῃ τὸν τόπο, τοῦ τρίτου τοῦ γυιοῦ της, τοῦ Βασίλη, ποὺ ὀρίσκοντα στὴν ξενιτειά. Χαροπάλευε καὶ ξωλαλοῦσε, κι' ὅλα τὰ ξωλαλήματά της ἦταν γιὰ τὸν ξενιτεμένο της τὸ Βασίλη.

— Τὴν εὐχή μου κάχετε ὅλοι σας, κι' ὁ Βασίλης μου.... Χώματα νὰ πιάνῃ καὶ μάλαμα νὰ γένεται...

Ἀπὸ τὴ δεξιά της τὴ μεριὰ εἶχε τὴ Βασίλαινα κι' ἔπιανε τὸ χέρι της.

— Μοῦ φαίνεται πὼς πιάνω τὴ σάρκα τοῦ Βασίλη μου, τῆς ἔλεγε.

Κι' ὕστερα ἀπὸ λίγο ἄρχισε τὸ τραγούδι τοῦ ξενιτεμένου, ποὺ βουλιέται νὰ γυρίσῃ:

Τώρα ν' ὁ Μάης κ' ἡ Ἄνοιξη, τώρα ν' τὸ καλοκαίρι,
τώρα κι' ὁ ξένος βούλεται στὸν τόπο του νὰ πάῃ.

Μέσα στὸ παραλόγισμα τοῦ θανατᾶ ἔχανε τὸ τραγούδι της κι' ἔλεγε λόγια ἄλλα, κι' ἔδινε διαταγές, σὰν ὅταν ἦταν γερή:

— Κώσταινα, ἐσὺ νὰ πᾶς γιὰ ξύλα... Ἐσὺ Γιώργαινα, νὰ βάλῃς γιὰ ζύμωμα. Ὁ Κώστας νὰ πάῃ στὰ πρόβατα κι' ὁ Γιώργης στὸ ζευγάρι. Κι' ἐσύ, Βασίλαινα, νὰ μάσῃς τὰ σκουτιὰ καὶ νὰ πᾶς στὸ ποτάμι νὰ τὰ πλύνῃς. Τὰ παιδιὰ ὅλα τὰ φυλάω ἐγώ. Ἄστε τὶς δουλειές σας. Ἔδωκε ὁ θεὸς τὴ μέρα του! Σιοσσοῦ, παλιόκυττες, ποὺ νὰ σᾶς μάσ' ὁ μποῦφος, μοῦ λερώσατε τὴν προκόβα!

Στέκονταν ὅλοι γύρα - γύρα στὸ ἐπιθανάτιο κρεβάτι τῆς δόλιας μάνας, τῆς ἀληθινῆς μάνας τοῦ σπιτιοῦ, καὶ περίμεναν τὸ τέλος της, τὴν ὕστερή της πνοή, μὲ θλιμμένο πρόσωπο, μὲ δάκρυα στὰ μάτια. Σὲ λίγο ἦρθε κι' ὁ παπᾶς μὲ τ' ἀρτοφόρι γιὰ νὰ τὴ μεταλάβῃ. Ἅμα μπῆκε ὁ παπᾶς μέσα, ἦρθε στὰ λογικά της. Ἔκανε τὸ σταυρό της κι' εἶπε:

— Σχωρᾶτε με κι' ὁ θεὸς σχωρέσ' σας!

Κι' ἄνοιξε τὸ στόμα της κι' ἔλαβε τὴ μεταλαβιὰ μὲ μιὰ μεγάλη εὐχαρίστηση καὶ μεγάλο ἀναγαλιασμό. Ὕστερα εἶπε:

— Ἂν ἤξερα ὅτι ὁ Βασίλης μου θἄοχονταν σὲ μιὰ ἑβδομάδα μέσα, θὰ βαστοῦσα τὴν ψυχή μου στὰ δόντια ὅσο νἄρθῃ, κι' ὕστερα θὰ πέθαινε εὐχαριστημένη. Μὴ νομίζετε ὅτι δὲ σᾶς ἀγαπῶ καὶ σᾶς τοὺς ἄλλους, ἀλλ' εἶναι ὁ πόνος τῆς ξενιτειᾶς, ποὺ μὲ κάνει νὰ πονῶ πλειότερο γιὰ τὸ Βασίλη αὐτὴ τὴν ὥρα, γιατὶ δὲν τὸν βλέπω μπροστά μου. Ἔτσι λέγει καὶ τὸ τραγούδι:

Κι' ὁ ζωντανὸς ὁ χωρισμὸς
παρηγοριὰ δὲν ἔχει...

Ὕστερα ἀπ' αὐτὰ τὰ λόγια τὴν ἔπιασε ἕνα βογγητό, καὶ τὴ βάστηξε κάμποση ὥρα, κι' ὕστερα ἀπὸ τὸ βογγητὸ ἄρχισε πάλι τὰ ξωλαλήματα.

— Σᾶμα ἤκουσα νὰ πέφτουν ντουφέκια δυὸ - τρία στὴν ἀράδα... Θάναι ὁ Βασίλης μου! Ἀκούω ποδοβολητὸ ἀλόγου:

Πδχει τὰ πέταλα χρυσᾶ
καὶ τὰ καρφιὰ ἀσημένια.

Σηκωθῆτε ὅλοι νὰ τὸν καρτερέσετε στὴν αὐλή... Μὴν τοῦ εἰπῆτε ὅτι εἶμαι τοῦ θανατᾶ καὶ μοῦ σκανιάσῃ, μόν' νὰ τοῦ πῆτε ὅτι εἶμαι λίγο ἄρρωστη... ὅτι μὲ πονεῖ τὸ κεφάλι... Ὄχι, ὄχι! Πέτε του καλύτερα ὅτι χτύπησα τὸ ποδάρι καὶ γι' αὐτὸ δὲ βγῆκα νὰ τὸν καρτερέσω.... Μὴ βγαίνετε ὅμως ὅλοι ἔξω!... Ἂς μείνουν καὶ καμπόσοι μέσα σ' ἐμένα, γιατὶ φοβᾶμαι νὰ μείνω μοναχή μου.

Κι' ἐνῶ ἔλεγε καὶ ξανάλεγε ὅλα αὐτὰ τὰ ξωλαλή-

ματα, τὰ παιδιά της, γυιοί της, θυγατέρες της, νυφάδες της, γαμπροί της κι' ἀγγόνια της κάθονταν περίλυποι γύρα γύρα στὸ στρῶμα της, καὶ περίμεναν μὲ δουρκωμένα μάτια τὸ τέλος της.

Ἀνασηκώθηκε λιγάκι καὶ ζύγιασε τὰ μάτια της κατὰ τὴ θύρα καὶ εἶπε:

— Ἀνοίξτε τὴ θύρα κι' ἀναμερᾶτε ὅσοι εἶστε μπροστὰ καὶ μὲ μποδίζετε νὰ ἰδῶ. Θέλω νὰ τὸν ἰδῶ τὸν ξενιτεμένο μου νὰ μπαίνη μέσα μ' ὅλη τὴ λεβεντιά...

Ἀναμέρησαν ὅσοι στέκονταν κατάντικρυ τῆς θύρας κι' ἄφησαν ἐλεύθερο τὸ μάτια τῆς δόλιας μάνας νὰ βλέπη πρὸς τὰ ἔξω, κι' αὐτὴ κάρφωσε τὴ ματιά της στὸ ἔμπα τῆς θύρας γιὰ κάμποση ὥρα, κι' ἄρχισε τὸ τραγούδι σὰ νὰ ἦταν γερή:

Ξενιτεμένο μου πουλί, γλυκὸ χελιδονάκι,
Ἡ ξενιτειὰ σὲ χαίρεται κι' ἐγὼ πίνω φαρμάκι.

Καὶ λέγοντας αὐτά, ἄλλαξε τὸ σκοπό:

Τί νὰ σοῦ στείλω, ξένε μου, τί νὰ σοῦ προβοδήσω;
Νὰ στείλω μῆλο σέπεται, κυδῶνι μαραγγιάζει....

Μὲ τὴν ὕστερνὴ λέξη αὐτουνοῦ τοῦ τραγουδιοῦ, ἔπεσε σὲ μιὰ βαθειὰ νάρκη. Μιὰ ὥρα ἀκέριο πέρασε, ποὺ βαθυκοιμῶταν στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ὕπνου, ποὺ μιὰ τρίχα τὸν χωρίζει ἀπὸ τὸ θάνατο. Ἀνησύχησαν ὅλοι κι' ἄρχισαν νὰ τὴν ταράζουν, γιὰ ν' ἀνοίξη καὶ νὰ ἰδοῦν γιὰ ὕστερη φορὰ τὴ ματιά της καὶ ν' ἀκούσουν τὰ εὐλογημένα της τὰ λόγια.

Ἡ δόλια ἡ μάνα, ἄνοιξε γιὰ ὕστερη φορὰ τὰ μεγάλα της τὰ μάτια, τοὺς κύτταξε ὅλους μὲ τὴν ἀράδα, σὰ νὰ τοὺς μετροῦσε ἕναν - ἕναν καὶ τοὺς ἔδωκε τὴν εὐχή της ὁλωνῶν:

— Νᾶχετε ὅλοι τὴν εὐχή μου! Σᾶς τὴν δίνω μ' ὅλη μου τὴν καρδιά! Νὰ ζήσετε καλοκαρδισμένοι καὶ νὰ γεράσετε μὲ παιδιὰ καὶ μ' ἀγγόνια, καὶ σύντομη ξενιτειά, δυὸ - τρία χρόνια τὸ πολύ. Οἱ μικρότεροι νὰ σέβεστε τοὺς μεγαλύτερους καὶ οἱ γυναῖκες τοὺς ἄντρες. Ἔτσι νὰ κάμετε καὶ νᾶχετε τὴν εὐχή μου. Σᾶς ἀφήνω καὶ μιὰ διάτα: Ν' ἀποφεύγετε τὴν κλεψιά, τὸ φόνο καὶ τὴν ψευτιὰ καὶ νὰ δίνετε ἐλεημοσύνη ὅσο μπορεῖτε. Ἡ ἐλεημοσύνη βγαίνει μὲ τὸ βελόνι καὶ μπαίνει μὲ τὸ σακκί. Νὰ μὴ καταφρονῆτε κανένα, νὰ κρατᾶτε τὸ θυμό σας καὶ νὰ φοβᾶστε τὸν θεό! Κάνοντας αὐτά, θὰ ζήσετε στὸν κόσμο... Ὕστερα ἀπὸ λίγο δὲν θὰ εἶμαι ἐδῶ πέρα, παιδιά μου, πεθαίνω!

Ὅλοι ἄρχισαν νὰ κλαῖνε καὶ νὰ τῆς φιλοῦν τὸ μέτωπο καὶ τὸ δεξί της χέρι. Τὰ μάτια τῆς δόλιας μάνας ἄρχισαν νὰ βασιλεύουν, καὶ τὰ χείλια της νὰ κλειοῦνε. κι' ἡ Βασίλαινα. ἡ πλειὸ μικρὴ κι' ἡ πλειὸ ἀγαπημένη της νύφη, ἄρχισε πρώτη τὸ μοιρολόγι. Ὁ σκοπὸς τοῦ μοιρολογιοῦ τὴν ξαναγύρισε πίσω. Ξανάνοιξε τὰ μάτια της καὶ τὰ χείλια της κι' εἶδε τὰ παιδιά της γιὰ ὕστερη φορὰ καὶ τοὺς εἶπε τὰ πλειὸ ὑστερνά της λόγια:

— Ἡ ξενιτειὰ τοῦ Βασίλη μου μὲ στέλνει στὸν κάτω κόσμο, πικρὴ φαρμακωμένη. Χίλια φορτώματα ζάχαρη δὲν μοῦ γλυκαίνουν τὴν καρδιά. Μοῦρχεται πῶς ἀπὸ τὴν πίκρα τῆς καρδιᾶς μου θὰ ξεφυτρώσουν ἀπὸ τὸ μνῆμα μου ἀλιφασκὲς καὶ πικραγγουριές. Ὅταν θἄρθη μὲ τὸ καλὸ ὁ ξενιτεμένος μου ὁ Βασίλης, ὅταν σᾶς πάρουν τὰ σχαρήκια, νἀρθῆ ἕνας σας ἀπάνω στὸ μνῆμα μου, νὰ ρίξη τρία βροντερὰ ντουφέκια καὶ νὰ μοῦ φωνάξη δυνατά: «Μάναα! ἦρθ' ὁ Βασίλης».

Τ' ὄνομα τοῦ Βασίλη ἦταν ἡ στερνή της λέξη. Ἡ δόλια ἡ μάνα πέθανε!

Ἀντήχησαν τὰ μοιρολόγια δυνατὰ κι' ὅλο τὸ χωριὸ ἔτρεξε στὸ χαροκαμένο σπίτι.

Πέρασαν ἀπὸ τὸ θάνατο τῆς δόλιας μάνας τόσοι μῆνες. Τὴν ἄνοιξη δέχτηκε τὸ καλοκαίρι, τὸ καλοκαίρι τὸ χινόπωρο καὶ τὸ χινόπωρο ὁ χειμώνας. Ὁ ξενιτεμένος ὁ Βασίλης δὲν ἀκούονταν πουθενά. Τὄχουν σύστημα οἱ ξενιτεμένοι, ὅταν βουλιοῦνται νἀρθοῦν δὲν συχνογράφουν.

Τὸ θάνατο τῆς μάνας του δὲν τοῦ τὸν εἶχαν γράψει τ' ἀδέρφια του, γιὰ νὰ μὴ τοῦ φανῆ πικρότερος στὴν ξενιτειὰ καὶ τὸν περίμεναν νἀρθῆ στὸ σπίτι καὶ νὰ τὸν μάθη μιὰ καὶ μιά. Τὸν περίμεναν μέρα μὲ τὴν μέρα καὶ ὥρα μὲ τὴν ὥρα. Πέρασε ὁ Ἅϊ - Δημήτρης, πέρασε ὁ Ἅϊ - Ταξιάρχης, πέρασε κι' ὁ Ἅϊ - Νικόλας κι' ἦρθαν τὰ Χριστούγεννα. Τὴ στιγμὴ ποὺ γύρισε τὸ χωριὸ ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ σύνταχα, πρόβαλε ἕνας σχαρηκιάρης καὶ πῆρε τὰ σχαρήκια τῆς Βασίλαινας. Ἐκείνη ἡ στιγμὴ ἦταν ἡ πρώτη στιγμὴ ἀφόντας εἶχε πεθάνει ἡ δόλια ἡ μάνα, ποὺ αἰσθάνονταν τὴν πρώτη χαρὰ τὸ χαροκαμένο σπίτι. Ἡ Βασίλαινα ἅμα ἄκουσε τὸ χαμόσυνο τὸ ἄγγελμα, ἄνοιξε τὴν κασσέλα της, ἔκοψε ἕνα μικρὸ φλωρὶ ἀπὸ τὴν τραχηλιά της κι' ἔδωσε τοῦ σχαρηκιάρη, κι' ἐνῶ οἱ ἄλλοι τοῦ σπιτιοῦ, μικροὶ - μεγάλοι, ἔτρεχαν τὸν κατήφορο τοῦ χωριοῦ νὰ δεχτοῦν τὸν ξενιτεμένο, αὐτὴ ξεκρέμασε τὸ ντουφέκι ἀπὸ τὸν τοῖχο. τὄρριξε στὸν ὤμο της καὶ τράβηξε ἴσια στὸ μνῆμα τῆς πεθερᾶς της. Ἐκεῖ ἀπανωθιὸ τ' ἄδειασε τρεῖς φορὲς στὴν ἀράδα: «μπάμ! μπάμ! μπάμ!!» κι' ὕστερα φώναξε μὲ ὅλη τὴ δύναμή της:

— Μάναα! Ἦρθ' ὁ Βασίλης μας!

Η ΒΛΑΧΑ Η ΟΜΟΡΦΗ

ΗΜΟΥΝ ΔΕΝ ΗΜΟΥΝ δεκαοχτὼ χρόνων — εἶναι τριάντα χρόνια καὶ πλειότερα ἀπὸ τότε — ὅταν ὁ πατέρας μου ἤθελε καλὰ καὶ σώνει νὰ μὲ παντρέψη τόσο δὰ παιδί, γιατὶ ἐγὼ ἤμουν τὸ πιὸ μεγάλο του καὶ τὸ πιὸ μικρό του, σὰ μοναχογυιός.

Δὲν περνοῦσε Κυριακὴ ἢ γιορτή, ποὺ νὰ μὴ μᾶς παρουσιαστῆ κι' ἕνας προξενητής, γιατὶ στὴν πατρίδα μας τὰ παιδιὰ τῶν δεκαοχτὼ χρόνων εἶναι «σ' ὥρα γάμου» καὶ μποροῦν ν' ἀνοίξουν σπίτι. Τὸ γαμπροδιάλεγμα βαστάει ἀπὸ τὰ δεκοχτὼ ὡς τὰ εἰκοσιπέντε καὶ τὸ νυφοδιάλεγμα ἀπὸ τὰ δεκάξη ὡς τὰ δεκαεννιά. Παλληκάρι εἰκοσιέξη χρόνων καὶ κορίτσι εἴκοσι λογαριάζονται ἀπαριασμένα, παρήλικα καὶ δύσκολα παντρεύονται ἐκεῖ, ἀκόμα καὶ τώρα.

Ὁ πατέρας μου, ἀφοῦ πρῶτα - πρῶτα μάθαινε τ' ὄνομα τοῦ χωριοῦ καὶ τοῦ σπιτιοῦ τῆς μελλούμενης νύφης, στὸ τέλος ρωτοῦσε καὶ γιὰ τὴν ὠμορφιά, ποὺ ἦταν ὁ σπουδαιότερος πόθος τῆς καρδιᾶς του. Γιὰ προικιό, οὔτε λόγος!

ΕΦ. ΕΘΝΟΣ ΑΘ. 6-9-2001, ΑΡ. 6022, σ. 54, ΑΧΚ.

Ε α δ ήγημα κάθε μέρα

ΕΘΝΟΣ, Πέμπτη 6 Σεπτεμβρίου 20

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

Γεννήθηκε στο Σούλι Χρηστοβασίλη της Ηπείρου το 1862 και πέθανε στα Ιωάννινα το 1937. Το διήγημά του «Η δόλια η μάνα» συμπεριλαμβάνεται στην ανθολογία του Μ. Περάνθη «Ελληνική Πεζογραφία», εκδόσεις έργων Περάνθη.

Η δόλι
η μάνα

Χαροπαύλευε η δόλια η μάνα, η πρωτονοικοκυρά του σπιτιού. Ηταν τρία μερόνυχτα του θανάτου. Τρεις νυφάδες, δυο γυιοι, τρεις θυγατέρες, τρεις γαμπροί και καμμιά δεκαριά εγγόνια περιεκύκλωναν το στρώμα της. Ολος αυτός ο κόσμος που είχε βγη μες από τα σπλάχνα της, δεν μπορούσε να γεμίση τον τόπο, του τρίτου του γυιου της, του Βασίλη, που βρίσκονταν στην ξενιτειά. Χαροπάλευε και ξωλαλούσε, κι' όλα τα ξωλαλήματά της ήταν για τον ξενιτεμένο της το Βασίλη.

—Την ευχή μου νάχετε όλοι σας, κι' ο Βασίλης μου... Χώματα να πάνη και μάλαμα να γένεται...

Από τη δεξιά της τη μεριά είχε τη Βασίλαινα κι' έπιανε το χέρι της.

—Μου φαίνεται πως πάνω τη σάρκα του Βασίλη μου, της έλεγε.

Κι ύστερα από λίγο άρχισε το τραγούδι του ξενιτεμένου, που βουλιέται να γυρίση:

Τώρα ν' ο Μάης κ' η Ανοιξη, τώρα ν' το καλοκαίρι,
τώρα κι' ο ξένος βούλεται στον τόπο του να πάη.

Μέσα στο παραλόγισμα του θανατά έχανε το τραγούδι της κι' έλεγε λόγια άλλα, κι' έδινε διαταγές, σαν όταν ήταν γερή:

—Κώσταινα, εσύ να πας για ξύλα... Εσύ Γιώργαινα, να βάλης για ζύμωμα. Ο Κώστας να πάη στα

να τα πλύνης. Τα παιδιά όλα τα φυλάω εγώ. Αστε τις δουλειές σας. Εδωκε ο Θεός τη μέρα του! Σιοροού, παλιόκοτες, που να σας μασ' ο μπούφος που λερώσατε την προκόβα!

Στέκονταν όλοι γύρα - γύρα στο επιθανάτιο κρεβάτι της δόλιας μάνας, της αληθινής μάνας του σπιτιού, και περίμεναν το τέλος της, την ύστερή της πνοή, με θλιμμένο πρόσωπο, με δάκρυα στα μάτια. Σε λίγο ήρθε κι' ο παππάς με τ' αρτοφόρι για να τη μεταλάβη. Αμα μπήκε ο παπάς μέσα ήρθε στα λογικά της. Εκανε το σταυρό της κι' είπε:

—Σχωράτε με κι' ο Θεός σχωρέσ' σας!

Κι' άνοιξε το στόμα της κι' έλαβε τη μεταλαβιά με μια μεγάλη ευχαρίστηση και μεγάλο αναγαλιασμό. Υσερα είπε:

—Αν ήξερα ότι ο Βασίλης μου θάρχονταν σε μια βδομάδα μέσα, θα βαστούσα την ψυχή μου στα δόντια όσο νάρθη, κι' ύστερα θα πέθαινα ευχαριστημένη. Μη νομίζετε ότι δεν σας αγαπώ και σας τους άλλους, αλλ' είναι ο πόνος της ξενιτειάς, που με κάνει να πονώ πλειότερο για το Βασίλη αυτή την ώρα, γιατί δεν τον βλέπω μπροστά μου. Ετσι λέγει και το τραγούδι:

Κι ο ζωντανός ο χωρισμός
παρηγοριά δεν έχει...

Υστερα απ' αυτά τα λόγια την έπιασε ένα βογγητό, και τη βάστηξε κάμποση ώρα, κι' ύστερα από το βογγητό άρχισε πάλι τα ξωλαλήματα.

—Σάμα ήκουσα να πέφτουν ντουφέκια δύο - τρία στην αράδα... Θάναι ο Βασίλης μου! Ακούω ποδοβολητό αλόγου:

Πόχει τα πέταλα χρυσά
και τα καρφιά ασημένια.

Σηκωθήτε όλοι να τον καρτερέσετε στην αυλή... Μην του ειπήτε ότι είμαι του θανατά και μου σκανιάση, μόν' να του πήτε ότι είμαι λίγο άρρωστη... ότι με πονεί το κεφάλι... Οχι, όχι! Πέτε του καλύτερα ότι χτύπησα το ποδάρι και για αυτό δε βγήκα να τον καρτερέσω... Μη βγαίνετε όμως όλοι έξω!... Ας μείνουν και καμπόσοι μέσα σ' εμένα, γιατί φοβάμαι να μείνω μοναχή μου.

Κι ενώ έλεγε και ξανάλεγε όλα αυτά τα ξωλα-

ντάν περίλυποι γύρα γύρα στο στρώμα της, και περίμεναν με βουρκωμένα μάτια το τέλος της.

Ανασηκώθηκε λιγάκι και ζύγιασε τα μάτια της κατά τη θύρα και είπε:

—Ανοίξτε τη θύρα κι αναμεράτε όσοι είστε μπροστά και με μποδίζετε να ιδώ. Θέλω να τον ιδώ τον ξενιτεμένο μου να μπαίνη μέσα μ' όλη τη λεβεντιά...

Αναμέρησαν όσοι στέκονταν κατάντικρυ της θύρας κι άφησαν ελεύθερο το μάτια της δόλιας μάνας να βλέπη προς τα έξω, κι' αυτή κάρφωσε τη ματιά της στο έμπα της θύρας για κάμποση ώρα, κι' άρχισε το τραγούδι σα να ήταν γερή:

Ξενιτεμένο μου πουλί, γλυκό χελιδονάκι,
Η ξενιτειά σε χαίρεται κι' εγώ πίνω φαρμάκι.

Και λέγοντας αυτά, άλλαξε το σκοπό:

Τι να σου στείλω, ξένε μου, τι να σου προβοδήσω;
Να στείλω μήλο σέπεται, κυδώνι μαραγγιάζει...

Με την υστερνή λέξη αυτουνού του τραγουδιού, έπεσε σε μια βαθειά νάρκη. Μια ώρα ακέρια πέρασε, που βαθυκοιμώταν στην αγκαλιά του ύπνου, που μια τρίχα τον χωρίζει από το θάνατο. Ανησύχησαν όλοι κι άρχισαν να την ταράζουν, για ν' ανοίξη και να ιδούν για ύστερη φορά τη ματιά της και ν' ακούσουν τα ευλογημένα της τα λόγια.

Η δόλια η μάνα, άνοιξε για ύστερη φορά τα μεγάλα της μάτια, τους κύτταξε όλους με την αράδα, σα να τους μετρούσε έναν - έναν και τους έδωκε την ευχή της ολωνών:

—Νάχετε όλοι την ευχή μου! Σας την δίνω μ' όλη μου την καρδιά! Να ζήσετε καλοκαρδισμένοι και να γεράσετε με παιδιά και μ' αγγόνια και σύντομη ξενιτειά, δύο - τρία χρόνια το πολύ. Οι μικρότεροι να σέβεστε τους μεγαλύτερους και οι γυναίκες τους άντρες. Ετσι να κάμετε και νάχετε την ευχή μου. Σας αφήνω και μια διάτα: Ν' αποφεύγετε την κλεψιά, το φόνο και την ψευτιά και να δίνετε ελεημοσύνη όσο μπορείτε. Η ελεημοσύνη βγαίνει με το βελόνι και μπαίνει με το σακκί. Να μη καταφρονήτε κανένα, να κρατάτε το θυμό σας και να φοβάστε τον Θεό! Κάνοντας αυτά, θα ζήσετε στον κόσμο... Υστερα από λίγο δεν θα είμαι εδώ πέρα, παιδιά μου, πεθαίνω!

Ολοι άρχισαν να κλαίνε και να της φιλούν το μέτωπο και το δεξί της χέρι.

Τα μάτια της δόλιας μάνας άρχι-

Βασίλαινα, η πλειο μικρή κι η πλειο αγαπημένη της νύφη, άρχισε πρώτη το μοιρολόγι. Ο σκοπός του μοιρολογιού την ξαναγύρισε πίσω. Ξανάνοιξε τα μάτια της και τα χείλια της κι' είδε τα παιδιά της για ύστερη φορά και τους είπε τα πλειο υστερνά της λόγια:

—Η ξενιτειά του Βασίλη μου με στέλνει στον κάτω κόσμο, πικρή φαρμακωμένη. Χίλια φορτώματα ζάχαρη δεν μου γλυκαίνουν την καρδιά. Μούρχεται πως από την πίκρα της καρδιάς μου θα ξεφυτρώσουν από το μνήμα μου αλιφασκές και πικραγγουριές. Οταν θάρθη με το καλό ο ξενιτεμένος μου ο Βασίλης, όταν σας πάρουν τα σχαρήκια, ναρθή ένας σας απάνω στο μνήμα μου, να ρίξη τρία βροντερά ντουφέκια και να μου φωνάξη δυνατά: «Μάνααα! ήρθ' ο Βασίλης».

Τ' όνομα του Βασίλη ήταν η στερνή της λέξη. Η δόλια η μάνα πέθανε. Αντήχησαν τα μοιρολόγια δυνατά κι όλο το χωριό έτρεξε στο χαροκαμένο σπίτι.

Πέρασαν από το θάνατο της δόλιας μάνας τόσοι μήνες. Την άνοιξη δέχτηκε το καλοκαίρι, το καλοκαίρι το χινόπωρο και το χινόπωρο ο χειμώνας. Ο ξενιτεμένος ο Βασίλης δεν ακούονταν πουθενά. Τόχουν σύστημα οι ξενιτεμένοι, όταν βουλιούνται νάρθουν δεν συχνογράφουν.

Το θάνατο της μάνας του δεν του το είχαν γράψει τ' αδέρφια του, για να μη του φανή πικρότερος στην ξενιτειά και τον περίμεναν ναρθή στο σπίτι και να τον μάθη μια και μια. Τον περίμεναν μέρα με την μέρα και ώρα με την ώρα. Πέρασε ο Αϊ - Δημήτρης, πέρασε ο Αϊ - Ταξιάρχης, πέρασε κι ο Αϊ - Νικόλας κι' ήρθαν τα Χριστούγεννα. Τη στιγμή που γύρισε το χωριό από την εκκλησιά σύνταχα, πρόβαλε ένας σχαρηκιάρης και πήρε τα σχαρήκια της Βασίλαινας. Εκείνη η στιγμή ήταν η πρώτη στιγμή αφ' όντας είχε πεθάνει η δόλια η μάνα, που αισθανόταν την πρώτη χαρά το χαροκαμένο σπίτι. Η Βασίλαινα άμα άκουσε το χαμόσυνο το άγγελμα, άνοιξε την κασέλα της, έκοψε ένα μικρό φλωρί από την τραχηλιά της κι' έδωσε του σχαρηκιάρη, κι ενώ οι άλλοι του σπιτιού, μικροί - μεγάλοι, έτρεχαν τον κατήφορο του χωριού να δεχτούν τον ξενιτεμένο, αυτή ξεκρέμασε το ντουφέκι από τον τοίχο, τόρριξε στον ώμο της και τράβηξε ίσια στο μνήμα της πεθεράς της. Εκεί απανωθιό τ' άδειασε τρεις φορές στην αράδα: «μπαμ! Μπαμ! Μπαμ!!» κι' ύστερα φώναξε με όλη τη δύναμή της:

—Μάνααα! Ηρθ' ο Βασίλης μας!

Χρήστος Χρηστοβασίλης

❛ Ο σκοπός του μοιρολογιού την ξαναγύρισε πίσω. Ξανάνοιξε τα μάτια της και τα χείλια της κι' είδε τα παιδιά της για ύστερη φορά... ❜

Επιλογή και επιμέλεια διηγημάτων: Φώντας Λάδης. Εικονογράφηση: Ακις Παράσογλου

("Αοδο" Αθ. 6-5-1907, ετ. Δ' αρ. 177-14, σ. 105-106, αρχ. Ελλ.).

ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ ΚΑΙ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΚΡΙΤΗΣ

Είναι πολλά χρόνια ώρίστε ἡ ἱστορία, ποὺ θὰ σᾶς διηγηθῶ. Ὁ Μικρὸς Κρητὴς πάντρα εἶχε γίρος μὲ παιδιά καὶ μ' ἀγόνια, καὶ μὲ δυγονα, ἐν καὶ ἡ Μοῖρα δὲν θέλασε νὰ ρίθινγη δικό του παιδί. Ἀλλὰ τί ὄλα πράγρα εἶναι. Τὰ παιδιά, τ' ἀγόνια καὶ τὰ δυγόνια, εἶναι τοῦ ἀβρφοῦ του, μικρούρου του καὶ τὴν ἡλικία' σαν καὶ δικά του εἶναι.

Ὁ Μικρὸς Κρητὴς, Σάτυρος λεγόμενος, εἶναι καὶ δὲν εἶναι δίκα χρονῶν, ὅταν γιὰ πρώτες φορὰ, ἀκολουθοῦντας τὸ ἀναγκαῖο ὄθυμο τῆς Πατρίδος του, ξεκίνησε γιὰ τὴν Ξενιτειὰ τὴν Κίρκα αὐτῆ τοῦ Ἠλεκτρικοῦ κόσμου. Ὁ πατέρας του, ὁ κὺρ-Χρῆστος Κρητὴς λεγόμενος ἀπ' ὅλη τὴν ἐπαρχία, γιατί εἶναι πραγματικὸς ὁ δικαστὴς τῆς, τὸν συνόδευρε ὡς τὰ Γιάννινα. Τὴν ὥραν τοῦ ξεχωρισμοῦ, ποὺ ὁ Ρῶβας ὁ Καρβανάρης εἶχε ἔτοιμα τὰ μουλάρια του καὶ τ' ἄλογά του, καὶ φωνάζει σὰν ἄλλος δρμος. «Τὸ καρβάνι τὶν ἔτιμο!!!» Ὅλοι οἱ συγγενίδες, ποὺ παρακολουθοῦσαν τοὺς ξενιτεμένους τους, τοὺς ξεμονίζεγκαν καὶ τοὺς Πεγαν τὰ δάκρυα ἀρμὶ τοῦ ξεχωρισμοῦ. Κίναν καρμὶ κλεκαπρὶ οἱ ξενιτεμένοι. Ἄλλος εἶχε μάνα, ἄλλος κανίρα, ἄλλος θεὸ ἢ θεά, καὶ ἄλλος μεγάλερο ἀδελφὸ ἢ ἀδελφή. Τί πικρὴ ὥρα, ἢ ὥρα τοῦ ξεχωρισμοῦ! ὅλο τὸ αἷμα μαζόνεται στὴν καρδιὰ, τὸ κρόσπιο σκοθρωπάζει, καὶ τὰ μάτια βουρκόνεν ἀπὸ δάκρυα.

«Κ' ἡ Ζωντανὸς ξεχωρισμὸς πληγρωμὰ δὲν ἔχει». Λέγει τὸ ἀρχαιρωμικὸ τραγοῦδι. Ἀλήθεια δὲν ἔχει πληγρωμὰ ὁ ζωντανὸς ὁ ξεχωρισμὸς! Κάνει ἀπὸ τὰ μέτα τοῦ ἕνα ἀνθρωπο ζωντανὸ, κι' ἐκείνος, ποὺ φεύγει καὶ πάει, κι' ἐκείνος ποὺ μένει πίσω, καὶ δὲ χάνει ἕνα ἀνθρωπάκι.

Ὁ Καρβανάρης ἐ Ρῶβας ἔκρυσε ἀπὸ τὴ μιὰ τὴν ὄκρη ὡς τὴν ἄλλη τὴν κλεκαπρὶ πάλι τοῦ ρωμιοῦ, κι' ἔλεγε: «Τελείωσατε γλήγορα! πίρασε ἡ ὥρα. Πῶς κερνοῦν γλήγορα οἱ ὧρες τὸ ξεχωρισμό! Οἱ ἀνθρῶπ' γεννοῦσαν δυνατόκαρδα, τὰ μάτια δὲν κρύβεν πιὰ κάπνα κλαυσὶ ἀπὸ ἀνοίγεσαν καὶ ξεχωρεῖ μάνα ἢ ἀδερφός. Πῶς κερνοῦν γλήγορα οἱ ὧρες τοῦ ξεχωρισμοῦ! Κοὶ φεριὰ ἂν εἶχαν, δὲν θὰ περιστέναν, καὶ δὲν θέλγεναν γλήγορόνερα!

Τέλος ὁ Καρβανάρης ἐ Ρῶβας καβαλίκεψε ἕνα χρυσοκάπνιο μουλάρι καὶ γυρνάντας τὰ μὲ τοὺς ρεπρισεντάρηδες του, πετάχτηκε ἔξω ἀπὸ τὴν ὀρθοδόξεψη θύρα τοῦ χανιοῦ, σὰν ἀστραπὴ. Ὅλοι οἱ ξενιτεμένοι ἀρκαλίαστηκαν καὶ φιλήθηκαν μὲ τοὺς δικούς τους καὶ καβαλίκεψαν κ' αὐτοὶ μὲ μέτα θολωμένα ἀπὸ τὰ δάκρυα τοῦ πόνου τῆς καρδιάς τοῦ κεφιοῦ, καὶ τὸν ἄκολθν τους, κ' ἔκαναν τὸ σταυρό τους. Τὸ σέγετε γιὰ τὸ κ' τὰ ρο κάλη καὶ κ α λ ὴ ἀντάμωση κι ὁ ὄψη ὁ Θεός» διατυπωνόνταν ἀπ' ὅλα κ' ἔκει. Μὰ μάνα, κορίτσια ἔκεψα μυρολόγι:

«Ἀντίθεμά σε ξενιτειὰ καὶ τρισαντίθεμά σε,
Ποὺ μοῦ κρατῆς τὸν ἄνθρω μου ἀπέρα δίκα χρόνια
Κ' ἐφέος μ' ἀπωλάνεις μοῦ παίρνεις καὶ τὰ γνιὸ μὸν !...»

Τὴν ὥρα, ποὺ ὁ Σάτυρος, δρμακαλόπιν τὴ θύρα τοῦ χανιοῦ, τοῦ φώναξε ὁ πατέρας του, μὲ παρακαλεσὰ κρυφὴ:

—Σάτυρό μὸν ἀπάνω, τὰ σοῦ «ἐπιῶ δύο λόγια ἀκόμα...

Ὁ Σάτυρος σταμάτησε τὸ μουλάρι κ' ἔ κύρ' Χρῆστος μαμπάτσε ἀπὸ τὸν πόνο τοῦ ξεχωρισμοῦ τοῦ πρώτου παιδιοῦ του, καὶ τοῦ πλιὰ ἀγαπημένου ἀπ' ὅλα, τοῦ λέει:

—Παιδὶ μου! Ἄμα πεθανεῖ ἐ Μέτοφο εἶναι ἢ δὲν εἶναι παιδὶ μου εἶναι τὸ ὅδιο. Δὲ σὲ ἔχει κοντέρα. Ἀλλὰ σὺ νὰ μὴ ἐρμουνεῖς ποτὲ δὲν εἶναι παιδὶ μου. Μαυρὰ ἀπὸ γρόμα, κίνηρα, γρονικὰ καὶ ἔνεγ γονικὰ! Καὶ 'ποὺ βάδω κῆς θέλασας κ' ἐν βρεθῆς νὰ μὴ χάσης τὴν ἐλπίδα σου ἀπὸ τὸν Θεό! Καὶ βαγιλεῖς ἐν γένεις νὰ μὴ ἐρμουνεῖς τὴν πατρίδα σου. Ἐλάσαντες παιδὶ μου:

— Τέλειωσα, πατέρα μου!

— Ἄμα σου πάλι κάρα! Ὁ Θεὸς κ' ἡ κεφὴ μου μαζὶ σου!

Τὸ παιδὶ γύρισε τὸ μουλάρι του γιὰ τὸ φτάξη τὰ ξεμαμπρισμένα καβάλα, κ' ἐ πατέρας σταμὰ· σταμὰ 'ποὺ πεζοῦλα τοῦ χανιοῦ, κ' ἔρχνεν τὰ μάτια τοῦ, τὰ βρέμα.

Τὴν ἄλλη τὴν ἡμέρα ὁ κὺρ-Χρῆστος βρίσκονταν 'ποὺ χωρὶ τοῦ, καὶ δίκαζε τοὺς πατριώτες του, ποὺ ἔρχεγκν α' αὐτὸν νὰ βρῶν τὸ δίκιο τους, κ' ἐ Σάτυρος εἶχε σκαλεσθεῖ τὸ Μέτοφο κ' ἔκαμε ἀπαντόλας σὰν ἀρθρο, κανένα δὲν γνῶρζε, κ' αὐτὸ τὸν γνῶρζαν!

Τὰ καρβάνι τραβοῦσε γιὰ τὴν Πόλη, ἔλα νὰ σταματᾶ. Εἶκοσι μέρες χρειάζονταν 'τοὺς νὰ πάν κοντὶς ἀπὸ τὰ Γιάννινα στὴν Πόλη, δὲν τέχασνε ἀπὸ ἀρθρο κανένα ἀμάλιο. Εἶχαν περάσει δέκα μέρες ἀρθρο πέρα ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη χωρὶς νὰ τοὺς τρέξη κανένα κακό. Εἶχαν ἄλλες ἀγαπημένα, ἄλλοι μιὰ χαρὰ καὶ περνοῦσαν τὸν ἀρθρο τους τραγουδῶντας καὶ κουβεντιάζοντας σὰν ἀδελφοὶ. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα μπῆκε ὁ διάβολος στὴ μέση. Τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τὰ καρβάνι εἶχε πάει ἡ κακοῦλα του μὲ ἄλλο χωρὶς καὶ τὴν εἶχε βρεῖ ἕνας ἄλλος, ἀπὸ τοὺς εἴκοσι συντρόφοὺς, καὶ τοῦ τὴν ἔκλεψε, κρυφὰ τὰ μοῦ γιὰ βρεγκιά. Ἐκείνος ποὺ εἶχε χάσει τὴν κακοῦλα γύρεσε ἀκόμα τὸ χωρὶ κεκοῦ, ποὺ εἶχε μέσα, κ' ἐκεῖνος ποὺ τὴν εἶχε βρεῖ δὲν τὴ δίδεν, λέγοντας ὅτι εἶχε δικαίωμα νὰ βασιλεῖ τὰ μοῦ γιὰ βρεγκιά, κ' ἀπὸ λόγο αὐτὸ λόγο πιάστηκαν, κ' ἄρχισαν νὰ χτυπιοῦνται μὲ τὰ γρῶ, φωνάζοντας: «Δικό μου», ἕνας καὶ «Δικό μου!» ὁ ἄλλος. Μαῦρα οἱ ἄλλοι τὰ τοὺς χωρίσουν, ἀλλὰ κ' αὐτοὶ χωρίστηκαν σὲ δυό: ἄλλοι μὲ τὸν ἕνα κ' ἄλλοι μὲ τὸν ἄλλο. Ἐκείνος ὁποὺ εἶχε βρεῖ τὴ κακοῦλα ἐπέμενε νὰ βασιλεῖ τὰ μοῦ, λέγοντας:

— Δικαίωμα νὰ βασιλεῖς τὰ μοῦ, δίκιο, ἐν δὲ γνώρισα ἕνα πρᾶμα τὴν κακοῦλα, μπορεῖσα νὰ τὴ φάω ὅλα τὰ χρῶματα, ποὺ εἶχε μέσα.

Ἐκείνος ὁποὺ αὐτὸ τὴν εἶχε χάσει ἀπέμενε νὰ τὴ ζητεῖ ὅλα, λέγοντας:

— Δὲν δικαιοῦσαι νὰ μοῦ βασιλεῖς τὰ μοῦ, ὅπου δὲν εἶμαστε ἀπ' ἕλλο κομμάτι σὺ κι' ἐγὼ ἀλλὰ ἐγὼ, ἀλλ' εἶμαστε ἀπὸ τὸ ἕδιο τὸ κομμάτι κ' εἶμαστε συγγενῆμε, κ' ὡς συγγενῆμε πρέπει ἀδέρφια καὶ ἐπιχρεωθῆμαστε ὁ ἕνας τὸ βοηθᾶ τὸν ἄλλο, κ' ἐγὼ τὰ κεφίζεσαι ὁ ἕνας τὸ ἄλλο. Φιλονικοῦντας-φιλονικοῦντας ἔφτασαν κ' ἕνα χρέος, ἔρχεσαν λέγω, ἕνα τὰ φάν, κ' ἄρχισαν πάλι τὴν φιλονικία. Ἔδωσε κέφι ὁ Ρῶβας, ὁ Καρβανάρης τὰ τοὺς εἰρηνεύῃ, ἀλλὰ δὲν μπόρεσε· καὶ τὰ δυό τὰ μοῦ εἶχαν πάλιαν δίκιο, τὸ πιάνει μὲ τὸν ἑαυτό του. Ἡ φιλονικία κατέληξε στὸ χέρι, καὶ μέσα στὸ μαλλιοκάφρα, πάλιαν εἶχε μὲ πόνο καρδιακό:

— Ἐ! καὶ τὰ ἐκεῖτερνε, θεέ μου, τὸ κρυτὴ μας, τὸν κὺρ-Χρῆστο, ὅλο κέφι, ἀπὸ καμπὰ μεριά, ποὺ θέρνεγκε ὁ τρισκαπάνος ἀπὸ τὴ μέση μας, καὶ πῶς θὰ γένονταν ἕλα πάλι γιάλα!

— Ἀχ! κοίτα τὰ εἶναν κοκμένα, εἶναι ἕνας ἄλλος τοὺς—κι μὲ σκοπὴ θὰ εἰρήνευαν τὰ κόντα.

— Μοῦρθε κιὰ ἕνα—εἶνε ἕνας ἄλλος...

— Τί;—τὸν ρώτεγκν ἀτοῦτοι.

— Τί;... Ἔρχομ τὸ παιδὶ τὸν ἕλλ κέρα...

— Καὶ σὺ τὸ ἔρχομ;

— Νὰ τὸ βάλομ ἀτὴ θέση τοῦ κεπτεμὲ τὸν... κρυτὴ.

— Μωρὲ ἀλόγιστα! Νὰ τὸ βάλομ κρυτὴ, Ἀ-κοὶ μικρὸ ἄκρα, ὅτ ἔρχη τὸ ἱστὴ κέτι, ὡς παιδὶ τοῦ κρυτὴ μας.

— Σάτυρ! — φώναξε — Σάτυρ! Τί γίνεται ὁ Σάτυρας τοῦ κὺρ-Χρήστου;

Ὁ Σάτυρας δὲν ἀκούστεκν, τὸν εἶχε κατεβάσει ὁ κόπος τοῦ ὄρθρου, κ' ἔμα ἔφαγε κοιμάρεσε σὰν τοῦρο κ' ἀποκοιμήθηκε, ἔρχοντας προκοψάλο τὸ δυσκολεμένο, ἀφοῦμα τὸ βλεφαρίζοῦλα τοῦ καὶ κάπκαμα τὴν κάπκα τοῦ.

Ἢ πρόσωπο γ' ἀνοθίσεκν τὴν κρίση αὐτὸ παιδὶ, εἶχε γίνει δεχεῖ ἀπ' ἕλε τὴ σκοπιά.

— Ναί, ναί!—ἀκούστεκν ἀνάμεσα στὸ κοιμῶντες τοὺς—νὰ ξυπνήσουμε τὸ παιδὶ γιὰ τὸ κρίτη. Εἶνε παιδὶ τοῦ πατέρα τοῦ...

Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ καρβανιοῦ, ὁ Ρῶβας ἀκούοντας ὅτι ἤθελαν νὰ ξυπνήσουν τὸ παιδὶ 'γιὰ τὰ κάρη τὴν κρίση, καὶ πάρουνεν τὸ κρίτημα γι' ἀσκόπο, τοὺς εἶπε:

— Τί λέγετε, ἀφέ, ἀλ' αὐτὸ ποὺ λέτε; Ἀφήσετε τὸ παιδὶ τὸ κοιμῶμ. Τί ζέρετ αὐτό;

— Ὄχι! ἔχι!—ἀφώναξεν ἀπέλα—κρίνει τὰ τὸ ξυπνήσουμε τὸ παιδὶ.

Δυὸ κρεῖς ἄρχισαν νὰ ξυπνοῦν τὸ παιδὶ, ποὺ κοιμόταν βαρειά. Ἔκανε κακοκέφιαν καὶ μόλιστα ἔκαμε ἀλὸ ὄρθρο. Τοῦ φώναξαν καὶ τοῦ κρυφόλεσαν ἀλ' ἕλα κ' ἀλ' ἔκει ἀλλὰ δὲν μπορέσανε νὰ τὸ ξυπνήσουν. Τέλος τοῦ ἔβαλαν ταρμπάκι στὴ μέση κ' ἔκει τὸ ξυπνήσαν. Τὸ παιδὶ φεκρεστόταν, ἔκανε, τὰ μάτια του, κέτσκε γύρω γύρω καὶ τὸ κόρε τὸ κοιμόμενο.

—Γιατί κοιμοῦσαι, ὄρε;—ποὺ εἶνε ὁ Ρῶβας;

— Ἔβλεπα αὐτὸν ἔκανο μου, ἔκει εἶμαστε σὰν ἀπέλι μου μὲ τὸ πατέρα μου καὶ μὲ τ' ἀδερφιά μου...

—Μόνο δὲν εἶχε.

Καὶ λέγοντας αὐτὰ ἔχτισε τὰ κλάψ.

— Μωρὲ κρυτὴ τοῦ κὺρ Χρῆστο! Ἔλα μόνο, τὸν ὁ Καρβανάρης.

— Ἔρχομ γιατί σὲ ξυπνήσαμε, Σάτυρ· τοῦ εἶπε ἕνας ἀπὸ ἐκείνους ποὺ τὸν ξυπνᾶν.

— Πού τὸ τὸ ἔβρα; —εἶπε ὁ Σάτυρας τρίβοντας τὰ μάτια τοῦ.

— Σ' ξυπνήσαμε γιὰ τὰ μᾶς κόψεις τὴν κρίση τῆς φιλονικίας.

Τὸ παιδὶ τὰ κάτεσε μὲ τὸ σκόμα ἀπορία.

— Μωρὲ, τί σὰς ἔχτεκν τὰ κεφάλια καὶ τοῦ γελάσαν τ' ὄνειρο, εἶπε ὁ Καρβανάρης. Ἄντε καλὲ μου, κρίνε τοὺς — εἶπε ὁ γεροντόπερος τοῦ ξεκλίσκε τοῦ καρβανιοῦ.—Γνωρίζεις τὴν αἰτία. Ἀλ' ἐκεῖ θὰ καταλάβουμ, ἂν θὰ γίνεις σὺ τὸν κριτὴ σου.

Τὸ παιδὶ κατεβάθηκε σταυροπόδι, κ' εἶπε στοὺς μαλλιοκάφρα μὲ ὄχος ἀληθινοῦ κριτῆ:

— Ἐλάτε ἐδῶ!

Πέρνει κ' αὐτὰ δυὸ μπρουνιά τοῦ μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα.

—Σίρετε ποὺ εἶμαστε;—τοὺς φώναξε σοβαρά.

Ὁ Καρβανάρης ἀνοῖξε τὰ μάτια τοῦ πρόσεχοντας κ' ἀπάντησε κάτεκρα. Ὁ μαλλιοκάφρα δὲ μιλοῦσαν.

Νὰ σὰς εἰπῶ ποὺ εἴμαστε. Εἴμαστε κατωφρίζοι, δύο μέρες μακριὰ ἀπὸ τὸ χωριό μας εἴμαστε ξένοι κατεβῆκαν! Δὲ μᾶς γνωρίζει κανένας ἐδῶ γύρω! Ἡ Ξενιτειὰ μᾶς ἀδερφώνει ἕνας...

Ὁ Καρβανάρης ὄρεσεν κ' ἄπαντα μὲ τὴν κοφτερὴ κρίση καὶ λέγει μέσα τοῦ:

—Μωρὲ τὸ κολόκυαλο! Ἀντὶ νὰ σὲ κάμω τὴν κρίση;— τοὺς ρωτᾶ σοβαρὰ σοβαρά.

—Θέλομ;—ποὺ ἀπολογήθηκαν, —κ' ἔ, τί μᾶς πᾶς δ' ἀπολογήθομαμε. Ἔτσι κάνομ καὶ τὸν πόλεμο σου.

—Γιὰ τὰ σὰς κάμω τὴν κρίση, πρέπει πρῶτα κ' ἀγαπιάσετε ἀπὸ τὰ φιλήθῆτε κ' ἔστερα τὰ σὰς κρίνω.

Οἱ δύο μαλλιοκάφρα κάτεκαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον κρίλιοκαν, κὰ τὰ ντρέπονταν τὰ κάμνεν ἐκείνος, ποὺ τοὺς Πεγε.

Οἱ ἄλλοι, βλέποντας τὸ διστρυφὸ τοὺς, τοὺς φωνάζεν.

—Κάντε ὀρέ, ὅπως σὰς λέγει ὁ κριτής! Τί καμαρώνετε!

Οἱ μαλλιοκάφρα ἀγκαλιάστηκαν καὶ φιλήθηκαν κλαίοντας.

— Πληρώνετε τώρα!—εἶπε τὸ παιδί—τελείωσε ἡ κρίση μου.

—Καὶ πῶς τελείωσε;— εἶπαν οἱ παλιοὶ ὁ ἕνας κρατᾶει κ' ὁ ἄλλος ἔχει τὰ λάβῃ.

—Τελείωσε—ε κε τὸ παιδί.—Ἡ διαφορά τους εἶναν τὸ κάπνο. Ἀφοῦ ρπήκε ἡ ἀγάπη ἀνάμεσα τοὺς, τὰ μέσα ἔφυγε καὶ τὸ δίκιο ἔρχεται μόνο τοῦ.

Καὶ πραγματικῶς, ἐκείνος ποὺ βαστοῦσε τὰ μοῦ τὰ χρίμματα, τάβγαλε ἀπὸ τὸν κόρφο του καὶ τάδωσε στὸν ἄλλο, ποὺ τὰ ζητοῦσε, λέγοντας:

—Πάρτα ἀδερφέ!

Κ' ἐκείνος ποὺ τὰ ζητοῦσε τὰπολογήθηκε.

— Ὄχι, ἀδερφέ, ἔλα! Βάσταν τὰ βρεγκιά σου. Κρίκα δυο θέλεις, πρέπει τα κ' ἔλα....

— Ὄχι! ἔχι, εἶναι δικά σου βρ—εἶναι ἐκεῖνος, ποὺ τὰ εἶχε βρεῖ. — Μαυρὰ ἀπὸ ἔρεμο τὰ θέλεν!

— Πάρτα ὀρέ.—τοὺ φώναξαν οἱ ἄλλοι— ἀφοῦ ποὺ τὰ δίνει ὁ ἀνθρωπος.

Τὰ πῆρε τέλος πάντως καὶ τὰ ἔβαλε στὴ σακούλα, καὶ ἀφοῦ τὴν ἔβαλε στὸν κόρφο του ἐγκαγκαλάστηκαν καὶ ἀγκαλιάθηκα μὲ τὸν ἀντίδικό του.

— Κῆρε! κῆρε! Λάβρε—φώναξαν οἱ ἄλλοι— εἶναι ἀδερφοὶ παιδὶ τοῦ κὺρ-Χρήστου! καὶ πῆραν ἕλα καὶ τὰ φίλεψαν τὰ παιδί, καὶ σκέφθηκαν νὰ κρεμάσῃ.

Ὁ Καρβανάρης ὁ Ρῶβας ποὺ κρεμάσεν πρῶτα τὰ μικρὸ κριτὴ, πῆρε καὶ τὸν ἀγκάλιασε κ' αὐτὸς καὶ τὸν φίλεψε λέγοντάς του:

— Παιδὶ μου, τὰ μὰ κρεμάσῃς. Ἐγὼ εἶμαι κρεμάλας ἀπὸ χρόνια καὶ σὲ κρεμάσω ποὺ κρ. Μὰ κάμε ὅτι γίνεις δικαστής.

Καὶ κοντοστάθηκε ὄρφο καὶ κρέμασε, κ' ἕλα οἱ κοκκαλιάρηδες τοῦ ἀγκάλιασε ἀπὸ λίγο κρίκα δακρυσμένοι.

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΑΝΣ

" Λόγος Αθ. 6-5-1907, Ετ. Δ, Αρ. 177-14, σ. 105-106, Αρχ. Ελλ.).

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΚΡΙΤΗΣ

Εἶναι πολλὰ χρόνια ἀφότας ἔγεινε ἡ ἱστορία, ποῦ θὰ σᾶς διηγηθῶ. Ὁ Μικρὸς Κριτὴς σήμερα εἶναι γέρος μὲ παιδιὰ καὶ μ' ἀγγόνια, καὶ μὲ δίγγονα, ἂν καὶ ἡ Μοῖρα δὲν ἄξίωσε νὰ χαϊδέψῃ δικό του παιδί. Ἀλλὰ τὸ ἴδιο πρᾶγμα εἶναι. Τὰ παιδιὰ, τ' ἀγγόνια καὶ τὰ δίγγονια, εἶναι τοῦ ἀδερφοῦ του, μικροτέρου του κατὰ τὴν ἡλικία· σὰν καὶ δικά του εἶναι.

Ὁ Μικρὸς Κριτὴς, Σπῦρος λεγόμενος, εἶταν καὶ δὲν εἶταν δέκα χρονῶν, ὅταν γιὰ πρώτη φορὰ, ἀκολουθῶντας τὸ ἀναγκαῖο ἔθιμο τῆς Πατρίδος του, ξεκίνησε γιὰ τὴν Ξενιτειὰ τὴν Κίρκη αὐτὴ τοῦ Ἠπειρωτικοῦ κόσμου. Ὁ πατέρας του, ὁ κὺρ-Χρῆστος Κριτὴς λεγόμενος ἀπ' ὅλη τὴν ἐπαρχία, γιατὶ εἶταν πραγματικῶς ὁ δικαστής της, τὸν συνώδεψε ὡς τὰ Γιάννινα. Τὴν ὥραν τοῦ ξεχωρισμοῦ, ποῦ ὁ Ρόβας ὁ Καρβανάρης εἶχε ἕτοιμα τὰ μουλάρια του καὶ τ' ἄλογά του, καὶ φωνάζει σὰν ἄλλος δήμιος. **«Τό καρβάνι εἶν' ἕτιμο!!!»** ὅλοι οἱ συγγενίδες, ποῦ παρακολουθοῦσαν τοὺς ξενιτεμένους τους, τοὺς ξεμονάχεψαν καὶ τοὺς ἔλεγαν τὰ ὕστερα λόγια τοῦ ξεχωρισμοῦ. Εἶταν καμμιὰ εἰκοσαριὰ οἱ ξενιτεμένοι. Ἄλλος εἶχε μάνα, ἄλλος πανέρα, ἄλλος θειὸ ἢ θειὰ, καὶ ἄλλος μεγαλήτερο ἀδελφὸ ἢ ἀδελφή. Τί πικρὴ ὥρα, ἡ ὥρα τοῦ ξεχωρισμοῦ! ὅλο τὸ αἷμα μαζόνεται στὴν καρδιά, τὸ πρόσωπο σκυθρωπάζει, καὶ τὰ μάτια βουρκόνουν ἀπὸ δάκρυα.

«Κι' ὁ ζωντανὸς ξεχωρισμὸς παρηγοριὰ δὲν ἔχει». Λέγει τὸ ἠπειρωτικὸ τραγούδι. Ἀλήθεια δὲν ἔχει παρηγοριὰ ὁ ζωντανὸς ὁ ξεχωρισμός! Χάνει ἀπὸ τὰ μάτια του ἕναν ἄνθρωπο ζωντανό, κι' ἐκεῖνος, ποῦ φεύγει καὶ πάει, κι' ἐκεῖνος ποῦ μένει πίσω, καὶ δὲ χάνει ἕναν πεθαμένο.

Ὁ Καρβανάρης ὁ Ρόβας ἔσχισε ἀπὸ τὴ μιὰ τὴν ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη τὴν πλατύχωρη αὐλὴ τοῦ χαριοῦ, κι' ἔλεγε: «Τελειώσατε γλήγορα! πέρασε ἡ ὥρα». Πῶς περνοῦν γλήγορα οἱ ὧρες τοῦ ξεχωρισμοῦ! Οἱ καρδιὲς χτυποῦσαν δυνατώτερα, τὰ μάτια δάκρυζαν καὶ κάπου κάπου ἀκούονταν καὶ ξεφωνητὸ μάνας ἢ ἀδερφῆς. Πῶς περνοῦν γλήγορα οἱ ὧρες τοῦ ξεχωρισμοῦ! Καὶ φτερὰ ἂν εἶχαν τὲς νὰ περνοῦσαν, καὶ ὅσον νὰ φεύγαν γληγορώτερα!

Τέλος ὁ Καρβανάρης ὁ Ρόβας καβαλήκεψε ἕνα χρυσοκάπουλο μουλάρι καὶ χτυπῶντάς το μὲ τοὺς φτερνιστῆρές του, πετάχτηκε ἔξω ἀπὸ τὴν ὀρθάνοιχτη θύρα τοῦ χαριοῦ, σὰν ἀστραπή. Ὅλοι οἱ ξενιτεμένοι ἀγκαλιάστηκαν καὶ φιλήθηκαν μὲ τοὺς δικούς τους καὶ καβαλήκεψαν κι' αὐτοὶ μὲ μάτια θολωμένα ἀπὸ τὰ δάκρυα τοῦ πόνου τῆς πατρίδας, τοῦ σπιτιοῦ, καὶ τῶν δικῶν τους, κι' ἔκαναν τὸ σταυρό τους. Τὸ «ἔχετε γειὰ» κι' «ὥρα καλὴ» καὶ «καλὴ ἀντάμωση νὰ δώσῃ ὁ Θεός!» διασταυρόνονταν ἀπ' ἐδῶ κι' ἀπ' ἐκεῖ. Μιὰ μάνα, πικρόμενα ἔστησε μυρολόγι:

«Ἀνάθεμά σε ξενιτειὰ καὶ τρισανάθεμά σε,
Ποῦ μοῦ κρατᾷς τὸν ἄνδρα μου ἀκέρια δέκα χρό-
[νια,
Κι' ἐφέτος μ' ἀποπλάνεψες μοῦ παίρνεις καὶ τὸ
[γυιό μου!...»

Τὴν ὥρα, ποῦ ὁ Σπῦρος δρασκελοῦσε τὴ θύρα τοῦ χαριοῦ, τοῦ φώναξε ὁ πατέρας του, μὲ παραπονετικὴ φωνή:

— Σπῦρό μου στάσου, νὰ σοῦ εἰπῶ δύο λόγεια ἀκόμα...

Ὁ Σπῦρος σταμάτησε τὸ μουλάρι κι' ὁ κὺρ' Χρῆστος μαραμένος ἀπὸ τὸν πόνο τοῦ ξεχωρισμοῦ τοῦ πρώτου παιδιοῦ του, καὶ τοῦ πλιὸ ἀγαπημένου ἀπ' ὅλα, τοῦ λέγει:

— Παιδί μου! Ἄμα σκαπετήσῃς τὸ Μέτσοβο εἶσαι ἢ δὲν εἶσαι παιδί μου εἶναι τὸ ἴδιο. Δὲ σὲ ξέρει κανένας. Ἀλλὰ σὺ νὰ μὴ λησμονήσῃς ποτὲ ὅτι εἶσαι παιδί μου. Μακρυὰ ἀπὸ ψέμα, κλεψιά, φονικὸ καὶ ξένη γυναῖκα! Καὶ 'στὸ βάθος τῆς θάλασσας κι' ἂν βρεθῆς νὰ μὴ χάσῃς τὴν ἐλπίδα σου ἀπὸ τὸν Θεό! Καὶ βασιλιᾶς ἂν γείνῃς νὰ μὴ λησμονήσῃς τὴν πατρίδα σου. Τἄκουσες παιδί μου;

— Τἄκουσα, πατέρα μου!

— Ὥρα σου καλὴ τώρα! Ὁ Θεὸς κι' ἡ εὐχή μου μαζύ σου!

Τὸ παιδὶ χτύπησε τὸ μουλάρι του γιὰ νὰ φτάσῃ τὸ ξεμακρυσμένο καρβάνι, κι' ὁ πατέρας σωριάστηκε 'στὸ πεζούλι τοῦ χαριοῦ, κι' ἄρχισαν νὰ τρέχουν τὰ μάτια του, τὰ βρύσες.

Τὴν ἄλλη τὴν ἡμέρα ὁ κὺρ Χρῆστος βρίσκονταν 'στὸ χωριό του καὶ δίκαζε τοὺς πατριῶτές του, ὁ Σπῦρος εἶχε σκαπετήσει τὸ Μέτσοβο κι' ὅσους ἀπαντοῦσε στὸ δρόμο, κανένα δὲν γνώριζε, κι' οὔτε τὸν γνώριζαν!

Τὸ καρβάνι τραβοῦσε γιὰ τὴν Πόλη, ὅλο τῆς στερεᾶς. Εἴκοσι μέρες χρειάζονταν τότε νὰ πάῃ κανεὶς ἀπὸ τὰ Γιάννινα στὴν Πόλη, δὲν τύχαινε στὸ δρόμο κανένα ἀμπόδιο. Εἶχαν περάσει δέκα μέρες δρόμο πέρα ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη χωρὶς νὰ τοὺς τρέξῃ κανένα κακό. Εἶταν ὅλοι ἀγαπημένοι, ὅλοι μιὰ χαρὰ καὶ περνοῦσαν τὸν δρόμο τους τραγουδῶντας καὶ κουβεντιάζοντας σὰν ἀδέλφια. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα μπῆκε ὁ διάβολος στὴ μέση. Τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τὸ καρβάνι εἶχε πέσει ἡ σακούλα του μὲ ὅ,τι χρήματα εἶχε, καὶ τὴν εἶχε βρεῖ ἕνας ἄλλος, ἀπὸ τοὺς εἴκοσι συνταξιδιῶτες, καὶ τοῦ τὴν ἔδωκε, κρατῶντας τὰ μισὰ γιὰ βρετικά. Ἐκεῖνος ποῦ εἶχε χάσει τὴν σακούλα γύρευε ἀκέριο τὸ χρηματικὸ ποσό, ποῦ εἶχε μέσα, κι' ἐκεῖνος ποῦ τὴν εἶχε βρεῖ δὲν τῶδινε, λέγοντας ὅτι εἶχε δικαίωμα νὰ βαστάξῃ τὰ μισὰ γιὰ βρετικά, κι' ἀπὸ λόγο σὲ λόγο πιάστηκαν, κι' ἄρχισαν νὰ χτυπιοῦνται στὰ γερὰ, φωνάζοντας: «βιό μου», ἕνας καὶ «δίκιο μου!» ὁ ἄλλος. Μπῆκαν οἱ ἄλλοι νὰ τοὺς χωρίσουν, ἀλλὰ κι' αὐτοὶ χωρίστηκαν σὲ δυό: ἄλλοι μὲ τὸν ἕναν κι' ἄλλοι μὲ τὸν ἄλλο. Ἐκεῖνος ὁποῦ εἶχε βρεῖ τὴ σακούλα ἐπέμενε νὰ βαστάῃ τὰ μισά, λέγοντας:

— Δικαιοῦμαι νὰ βαστάξω τὰ μισὰ, διότι, ἂν δὲ φανέρονα ὅτι ηὗρα τὴν σακούλα, μποροῦσα νὰ τὰ φάω ὅλα τὰ χρήματα, ποῦ εἶχε μέσα.

Ἐκεῖνος πάλι ποῦ τὴν εἶχε χάσει ἐπέμενε νὰ τὰ ζητάῃ ὅλα, λέγοντας:

— Δὲν δικαιοῦσαι νὰ μοῦ βαστάξῃς τὰ μισὰ, διότι δὲν εἴμεστε ἀπ' ἄλλο καρβάνι σὺ κι' ἀπ' ἄλλο ἐγώ, ἀλλ' εἴμεστε ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ καρβάνι· κι' εἴμεστε συντρόφοι, κι' ὡς συντρόφοι εἴμεστε ἀδέρφια καὶ ὑποχρεούμεστε ὁ ἕνας νὰ βοηθάῃ τὸν ἄλλο, κι' ὄχι νὰ κερδίζουμε ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο. Φιλονεικῶντας-φιλονεικῶντας ἔφτασαν σ' ἕνα χάνι, ἡσύχασαν λίγο, ὅσο νὰ φᾶν, κι' ἤρχισαν πάλιν τὴν φιλονεικία. Ἔδωσε πῆρε ὁ Ρόβας, ὁ Καρβανάρης νὰ τοὺς εἰρηνέψῃ, ἀλλὰ δὲν μπόρεσε· καὶ τὰ δυὸ τὰ μέρη εἶχαν κάποιο δίκαιο, τὸ καθένα γιὰ τὸν ἑαυτό του. Ἡ φιλονικεία κατάληξε στὰ χέρια, καὶ μέσα στὸ μαλλοτράγμα, κάποιος εἶπε μὲ πόνο καρδιακό:

— Ε! καὶ νὰ ξεφύτρωνες, Θεέ μου, τὸ κριτή μας, τὸν κὺρ-Χρῆστο, ἐδῶ πέρα, ἀπὸ καμμιὰ μεριά, πῶς θὰ φεύγε ὁ τρισκατάρατος ἀπὸ τὴ μέση μας, καὶ πῶς θὰ γένονταν ὅλα μέλι γάλα!

— Ἀχ! ποῦθε νὰ εἶταν καημένε, εἶπε ἕνας ἄλλος τους—σὲ μιὰ στιγμὴ θὰ εἰρήνευαν τὰ πάντα.

— Μοῦρθε μιὰ ἰδέα—εἶπε ἕνας ἄλλος...

— Τί;—τὸν ρώτησε τέταρτος.

— Τί;... Ἔχομε τὸ παιδί του ἐδῶ πέρα...

— Καὶ σὰν τῶχομε;

— Νὰ τὸ βάλωμε στὴ θέση τοῦ πατέρα του... κριτή.

— Μπρὲ ἀλήθεια! Νὰ τὸ βάλωμε κριτή. Ἂν καὶ μικρὸ ἀκόμα, θὰ ξέρῃ νὰ εἰπῇ κάτι, ὡς παιδὶ τοῦ κριτῆ μας.

— Σπῦρο! — φώναξε — Σπῦρο! Τί γίνεται ὁ Σπῦρος τοῦ κὺρ-Χρήστου;

Ὁ Σπῦρος δὲν ἀκούονταν, τὸν εἶχε καταβάλει ὁ κόπος τοῦ δρόμου, κι' ἅμα ἔφαγε κούμπησε στὸν τοῖχο κι' ἀποκοιμήθηκε, ἔχοντας προσκέφαλο τὸ δισάκι του, στρῶμα τὴ βελεντζοῦλα του καὶ σκέπασμα τὴν κάππα του.

Ἡ πρόταση ν' ἀναθέσουν τὴν κρίση στὸ παιδί, εἶχε γείνει δεχτὴ ἀπ' ὅλη τὴ συνοδεία.

— Ναί, ναί! — ἀκούονταν ἀνάμεσα στὲς κουβέντες τους — νὰ ξυπνήσωμε τὸ παιδὶ νὰ τοὺς κρίνῃ. Εἶνε παιδὶ τοῦ πατέρα του...

Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ καρβανιοῦ, ὁ Ρόβας ἀκούοντας ὅτι ἤθελαν νὰ ξυπνήσουν τὸ παιδὶ γιὰ νὰ κάμῃ τὴν κρίση, καὶ παίρνοντας τὸ πρᾶγμα γι' ἀστεῖον, τοὺς εἶπε:

— Τί λόγια, ὠρὲ, εἶν' αὐτὰ ποῦ λέτε; Ἀφῆστε τὸ παιδὶ νὰ κοιμηθῇ. Τί ξέρει αὐτό;

— Ὄχι! ὄχι! — ἐφώναξαν πολλοὶ — πρέπει νὰ τὸ ξυπνήσωμε τὸ παιδί.

Δυὸ τρεῖς ἄρχισαν νὰ ξυπνοῦν τὸ παιδί, ποῦ κοιμῶνταν βαρυά. Ὕπνος παιδιακίσιος καὶ μάλιστα ὕστερα ἀπὸ δρόμο. Τοῦ φώναζαν καὶ τοῦ τραβοῦσαν ἀπ' ἐδῶ κι' ἀπ' ἐκεῖ ἀλλὰ δὲν μποροῦσαν νὰ τὸ ξυπνήσουν. Τέλος τοῦ ἔβαλαν ταμπάκο στὴ μύτη κι' ἔτσι τὸ ξύπνησαν. Τὸ παιδὶ φτερνίστηκε, ἄνοιξε, τὰ μάτια του, κύτταξε γύρω γύρω καὶ τὸ πῆρε τὸ παράπονο.

— Γιατὶ παραπονιέσαι, ὠρέ; — τοῦ εἶπε ὁ Ρόβας.

— Ἐρχεσα στὸν κόσμο μου, ὅτι εἶμαι στὸ σπίτι μου μὲ τὸ πατέρα μου καὶ μὲ τ' ἀδέρφια μου.

— Μάνα δὲν εἶχα.

Καὶ λέγοντας αὐτὰ ἤρχισε νὰ κλαίῃ.

— Μπρὲ κριτὴ ποῦ σοῦ τὸν διάλεξαν! Εἶπε μόνος του ὁ Καρβανάρης.

— Ξέρεις γιατὶ σὲ ξυπνήσαμε, Σπῦρο; τοῦ εἶπε ἕνας ἀπὸ ἐκείνους ποῦ τὸν ξύπνησαν.

— Ποῦ νὰ τὸ ξέρω; — εἶπε ὁ Σπῦρος τρίβοντας τὰ μάτια του.

— Σὲ ξυπνήσαμε γιὰ νὰ μᾶς κάμῃς τὴν κρίση τῆς φιλονικείας.

Τὸ παιδὶ τὸν κύτταζε μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτό.

— Μπρὲ, τί σᾶς ἔφταιγε τὸ καημένο καὶ τοῦ χαλάσατε τ' ὄνειρο, εἶπε ὁ Καρβανάρης. Ἔλντε παιδί μου, κρίνε τους — εἶπε ὁ γεροντότερος ταξειδιώτης τοῦ καρβανιοῦ. — Γνωρίζεις τὴν αἰτία. Ἀπ' αὐτοῦ θὰ καταλάβωμε, ἂν θὰ γένῃς σὰν τὸν πατέρα σου.

Τὸ παιδὶ καλοκάθησε σταυροπόδι, κι' εἶπε στοὺς μαλλωμένους μὲ ὕφος ἀληθινοῦ κριτῆ:

— Ἐλᾶτε ἐδῶ!

Πῆγαν κ' οἱ δυὸ μπροστά του μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα.

— Ξέρετε ποῦ εἴμεστε; — τοὺς ρώτησε σοβαρά.

Ὁ Καρβανάρης ἄνοιξε τὰ μάτια του προσεχοντας ν' ἀκούσῃ καλήτερα. Οἱ μαλλωμένοι δὲ μιλοῦσαν.

Νὰ σᾶς εἰπῶ ποῦ εἴμεστε. Εἴμεστε κακορρίζικοι, δέκα μέρες μακρυὰ ἀπὸ τὸ χωριό μας εἴμεστε ξένοι παντάξενοι! Δὲ μᾶς γνωρίζει κανένας ἐδῶ γύρω! Ἡ Ξενιτειὰ μᾶς ἀδερφόνει ὅλους...

Ὁ Καρβανάρης ἤρχισε ν' ἀπορᾴ μὲ τὴν νοημοσύνη τοῦ μικροῦ κριτῆ καὶ λέγῃ μέσα του!

— Μπρὲ τὸ παλιόπαιδο! Αὐτὸ εἶναι σοφό:

— Θέλετε νὰ σᾶς κάμω τὴν κρίση; — τοὺς ρωτησε σοβαρὰ σοβαρά.

— Θέλομε! — τοῦ ἀπολογήθηκαν, — κι' ὅ,τι μᾶς πῇς θ' ἀκολουθήσωμε. Ἔτσι κάναμε καὶ τὸν πατέρα σου.

— Γιὰ νὰ σᾶς κάμω τὴν κρίση, πρέπει πρῶτα ν' ἀγκαλιαστῆτε καὶ νὰ φιληθῆτε κι' ὕστερα νὰ σᾶς κρίνω.

Οἱ δύο μαλλωμένοι κύτταξαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον περίλυποι, σὰ νὰ ντρέπονταν νὰ κάμουν ἐκεῖνο, ποῦ τοὺς ἔλεγε.

Οἱ ἄλλοι, βλέποντας τὸ δισταγμὸ τους, τοὺς φωναζαν:

— Κάνετε ὠρὲ, ὅπως σᾶς λέγει ὁ κριτής! Τί

περίλυποι, σὰ νὰ ντρέπονταν νὰ κάμουν ἐκεῖνο, ποῦ τοὺς ἔλεγε.

Οἱ ἄλλοι, βλέποντας τὸ δισταγμὸ τους, τοὺς φωναζαν:

— Κάνετε ὠρὲ, ὅπως σᾶς λέγει ὁ κριτής! Τί καμαρώνετε!

Οἱ μαλλωμένοι ἀγκαλιάστηκαν καὶ φιλήθηκαν κλαίοντας.

— Πηγαίνετε τώρα! — εἶπε τὸ παιδί — τελείωσε ἡ κρίση μου.

— Καὶ πῶς τελείωσε; — εἶπαν οἱ πολλοὶ ὁ ἕνας κρατάει κι' ὁ ἄλλος ἔχει νὰ λάβῃ.

— Τελείωσε — εἶπε τὸ παιδί. — Ἡ διαφορά τους εἶταν τὸ μῖσος. Ἀφοῦ μπῆκε ἡ ἀγάπη ἀνάμεσά τους, τὸ μῖσος ἔφυγε καὶ τὸ δίκιο ἔρχεται μόνο του.

Καὶ πραγματικῶς ἐκεῖνος ποῦ βαστοῦσε τὰ μισὰ τὰ χρήματα, τἄβγαλε ἀπὸ τὸν κόρφο του καὶ τἄδωσε στὸν ἄλλο, ποῦ τὰ ζητοῦσε, λέγοντας:

— Πάρτα ἀδερφέ!

Κι' ἐκεῖνος ποῦ τὰ ζητοῦσε τἀπολογήθηκε:

— Ὄχι, ἀδερφέ, ὅλα! Βάστα τὰ βρετικά σου. Κράτα ὅσα θέλεις, κράτα τα κι' ὅλα....

— Ὄχι! ὄχι, εἶναι δικό σου βιό — εἶπε ἐκεῖνος, ποῦ τὰ εἶχε βρεῖ. — Μακρυὰ ἀπὸ ἐμένα τὸ ἄδικο!

— Πάρτα ὠρὲ. — τοῦ φώναξαν οἱ ἄλλοι — ἀφοῦ σοῦ τὰ δίνει ὁ ἄνθρωπος.

Τὰ πῆρε τότε ἐκεῖνος καὶ τὰ ἔβαλε στὴ σακούλα, καὶ ἀφοῦ τὴν ἔβαλε στὸν κόρφο του ξαναγκαλιάστηκε καὶ ξαναφιλήθηκε μὲ τὸν ἀντίθετό του.

— Εὖγε! εὖγε! Σπῦρο — φώναξαν οἱ ἄλλοι — εἶσαι ἀληθινὸ παιδὶ τοῦ κὺρ-Χρήστου! καὶ πῆγαν ὅλοι καὶ τὸ φίλησαν τὸ παιδί, καὶ εὐχήθηκαν νὰ προκόψῃ.

Ὁ Καρβανάρης ὁ Ρόβας, ποῦ κοροΐδευε πρῶτα τὸ μικρὸ κριτή, πῆγε καὶ τὸν ἀγκάλιασε κι' αὐτὸς καὶ τὸν φίλησε λέγοντάς του:

— Παιδί μου, νὰ μὲ σχωρέσῃς. Ἐγὼ εἶμαι μεγάλος στὰ χρόνια καὶ σὺ μεγάλος στὸ νοῦ. Μιὰ μέρα θὰ γείνῃς ἀφέντης.

Καὶ πραγματικῶς ἔζησε καὶ πρόκοψε, κι' ὅλοι οἱ συνταξιδιῶτές του ἔγειναν ὕστερα ἀπὸ λίγα χρόνια ὑπηρέτες του.

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

ΠΕΡ. «ΜΠΟΥΚΕΤΟ» ΑΘ. 22-10-1936, ΕΤ. 13ο, ΠΕΡ. Β', ΑΡ. 43(660) Σ. 11-12
ΕΗΜ.

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΚΡΙΤΗΣ

Εἶνε πολλὰ χρόνια ἀφόντας ἔγινε ἡ ἱστορία ποὺ θὰ σᾶς διηγηθῶ. Ὁ μικρὸς Κριτὴς σήμερα εἶνε γέρος μὲ παιδιὰ καὶ μ' ἀγγόνια, καὶ δίγγονα, ἂν καὶ ἡ Μοῖρα δὲν τὸν ἀξίωσε νὰ χαϊδέψῃ δικό του παιδί. Ἀλλὰ τὸ ἴδιο πρᾶγμα εἶνε. Τὰ παιδιά, τ' ἀγγόνια καὶ τὰ δίγγονα εἶνε τοῦ ἀδερφοῦ του, μικροτέρου του κατὰ τὴν ἡλικία, σὰν καὶ τὰ δικά του εἶνε.

Ὁ μικρὸς Κριτὴς, Σπῦρος λεγόμενος, ἦταν καὶ δὲν ἦταν δέκα χρονῶν, ὅταν γιὰ πρώτη φορὰ, ἀκολουθῶντας τὸ ἀναγκαῖο ἔθιμο τῆς πατρίδας του, ξεκίνησε γιὰ τὴν Ξενητειὰ, τὴν Κίρκη αὐτὴ τοῦ ἠπειρωτικοῦ κόσμου. Ὁ πατέρας του, ὁ κὺρ Χρῆστος, Κριτὴς λεγόμενος ἀπ' ὅλη τὴν ἐπαρχία, γιατὶ ἦταν πραγματικῶς ὁ δικαστής της, τὸν συνώδεψε ὡς τὰ Γιάννινα. Τὴν ὥρα τοῦ ξεχωρισμοῦ ποὺ ὁ Ρόβας ὁ καρβανάρης εἶχε ἕτοιμα τὰ μουλάρια του καὶ τ' ἄλογά του, καὶ φώναζε, σὰν ἄλλος δήμιος: —«Τὸ καρβάνι εἶν' ἕτοιμο!!!», ὅλοι οἱ συγγενῆδες, ποὺ παρακολουθοῦσαν τοὺς ξενητεμένους τους, τοὺς ξεμονάχεψαν καὶ τοὺς ἔλεγαν τὰ ὕστερα λόγια τοῦ ξεχωρισμοῦ. Ἦταν καμμιὰ εἰκοσαριὰ οἱ ξενητεμένοι. Ἄλλος εἶχε μάνα, ἄλλος πατέρα, ἄλλος θειὸ ἢ θειὰ, κι' ἄλλος μεγαλύτερον ἀδερφὸ ἢ ἀδερφή.

Τί πικρὴ ὥρα, ἡ ὥρα τοῦ ξεχωρισμοῦ! Ὅλο τὸ αἷμα μαζώνεται στὴν καρδιὰ, τὸ πρόσωπο σκυθρωπάζει καὶ τὰ μάτια βουρκώνουν ἀπὸ τὰ δάκρυα.

«Κι' ὁ ζωντανὸς ξεχωρισμὸς παρηγοριὰ δὲν ἔχει»

λέει τὸ ἠπειρωτικὸ τραγοῦδι. Ἀλήθεια, δὲν ἔχει παρηγοριὰ ὁ ζωντανὸς ξεχωρισμός! Χάνει ἀπὸ τὰ μάτια του ἕναν ἄνθρωπο ζωντανὸ, κι' ἐκεῖνος, ποὺ φεύγει καὶ πάει, κι' ἐκεῖνος ποὺ μένει πίσω, καὶ δὲν χάνει ἕναν πεθαμένο.

Ὁ καρβανάρης ὁ Ρόβας ἔσχιζε ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη τὴν πλατύχωρη αὐλὴ τοῦ χανιοῦ κι' ἔλεγε: —«Τελείωσε γλήγορα πέρασε ἡ ὥρα».

Πῶς περνοῦν γλήγορα ἡ ὧρες τοῦ ξεχωρισμοῦ! Ἡ καρδιὲς χτυποῦσαν δυνατώτερα. Τὰ μάτια δάκρυζαν καὶ κάπου - κάπου ἀκούονταν καὶ ξεφωνητὸ μάνας ἢ ἀδερφῆς. Πῶς περνοῦν γλήγορα ἡ ὧρες τοῦ ξεχωρισμοῦ! Καὶ φτερὰ ἂν εἶχαν, δὲν θὰ περνοῦσαν καὶ δὲν θἄφευγαν γληγορώτερα!

Τέλος ὁ καρβανάρης ὁ Ρόβας καβαλλίκεψε ἕνα χρυσοκάπουλο μουλάρι καὶ χτυπῶντας το μὲ τοὺς φτερνιστῆρες του, πετάχτηκε ἔξω ἀπὸ τὴν ὀρθάνοιχτη θύρα τοῦ χανιοῦ, σὰν ἀστραπή. Ὅλοι οἱ ξενητεμένοι ἀγκαλιάστηκαν καὶ φιλήθηκαν μὲ τοὺς δικούς τους καὶ καβαλλίκεψαν κι' αὐτοὶ μὲ μάτια θολωμένα ἀπὸ τὰ δάκρυα τοῦ πόνου τῆς πατρίδας, τοῦ σπιτιοῦ καὶ τῶν δικῶν τους, κι' ἔκαναν τὸ σταυρό τους. Τὰ «ἔχετε γειὰ», τὰ «ὥρα καλὴ» καὶ τὰ «καλὴ ἀντάμωσι νὰ δώσῃ ὁ Θεός!», διασταυρόνωνταν ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ. Μιὰ μάνα πικρομάνα ἔστησε μοιρολόγι:

«Ἀνάθεμά σε ξενητειὰ καὶ τρισανάθεμά σε,
Ποὺ μοῦ κρατᾶς τὸν ἄντρα μου ὀκέραια δέκα χρόνια.
Κι' ἐφέτος μ' ἀποπλάνεψες μοῦ παίρνεις καὶ τὸ γυιό μου!...»

Τὴν ὥρα ποὺ ὁ Σπῦρος δρασκελοῦσε τὴν θύρα τοῦ χανιοῦ, τοῦ φώναξε ὁ πατέρας του, μὲ παραπονετικὴ φωνή:

— Σπῦρο μου, στάσου νὰ σοῦ πῶ δυὸ λόγια ἀκόμα...

Ὁ Σπῦρος σταμάτησε τὸ μουλάρι, κι' ὁ κὺρ Χρῆστος, μαραμένος ἀπὸ τὸν πόνο τοῦ ξεχωρισμοῦ τοῦ πρώτου παιδιοῦ του, καὶ τοῦ πλιὸ ἀγαπημένου ἀπ' ὅλα, τοῦ λέγει:

— Παιδί μου! Ἅμα σκαπετήσῃς τὸ Μέτσοβο εἶσαι ἢ δὲν εἶσαι παιδί μου εἶνε τὸ ἴδιο. Δὲν σὲ ξέρει κανένας. Ἀλλὰ σὺ νὰ μὴ λησμονήσῃς ποτὲ ὅτι εἶσαι παιδί μου. Μακρὰ ἀπὸ ψέμμα, κλεψιὰ, φονικὸ καὶ ξένη γυναῖκα! Καὶ στὸ βάθος τῆς θάλασσας κι' ἂν βρεθῆς νὰ μὴ χάσῃς τὴν ἐλπίδα σου ἀπὸ τὸ Θεό! Καὶ βασιληᾶς ἂν γένῃς, νὰ μὴ λησμονήσῃς τὴν πατρίδα σου. Τἄκουσες, παιδί μου;

-- Τἄκουσα, πατέρα μου!

— Ὥρα καλή σου τώρα! Ὁ Θεὸς κι' ἡ εὐχὴ μου μαζύ σου.

Τὸ παιδὶ χτύπησε τὸ μουλάρι του γιὰ νὰ φτάσῃ τὸ ξεμακρυσμένο καρβάνι, κι' ὁ πατέρας σωριάστηκε στὸ πεζοῦλι τοῦ χανιοῦ κι' ἄρχισαν νὰ τρέχουν τὰ μάτια του, σὰ βρύσες.

Τὴν ἄλλη τὴν ἡμέρα ὁ κὺρ Χρῆστος βρίσκονταν στὸ χωριὸ καὶ δίκαζε τοὺς πατριῶτες του, ποὺ ἔτρεχαν σ' αὐτὸν νὰ βροῦν τὸ δίκηο τους, κι' ὁ Σπῦρος εἶχε σκαπετήσει τὸ Μέτσοβο κι' ὅσους ἀπαντοῦσε στὸ δρόμο κανένα δὲν γνώριζε, κι' οὔτε τὸν γνώριζαν!

Τὸ καρβάνι τραβοῦσε γιὰ τὴν Πόλη, ὅλο τῆς στερεᾶς. Εἴκοσι μέρες χρειάζονταν τότε γιὰ νὰ πάῃ κανεὶς ἀπὸ τὰ Γιάννινα στὴν Πόλη, ἂν δὲν τύχαινε στὸ δρόμο κανένα ἐμπόδιο. Εἶχαν περάσει δέκα μέρες δρόμο, πέρασαν τὴν Θεσσαλονίκη χωρὶς νὰ τοὺς τρέξῃ κανένα κακό. Ἦσαν ὅλοι ἀγαπημένοι, ὅλοι μιὰ χαρὰ καὶ περνοῦσαν τὸν δρόμο τους τραγουδῶντας καὶ κουβεντιάζοντας σὰν ἀδέρφια. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα μπῆκε ὁ διάβολος στὴ μέση. Τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τὸ καρβάνι εἶχε πέσει ἡ σακκούλα του μὲ ὅ,τι χρήματα εἶχε, καὶ τὴν εἶχε βρῆ ἕνας ἄλλος, ἀπὸ τοὺς εἴκοσι συνταξιδιῶτες, καὶ τοῦ τὴν ἔδωκε, κρατῶντας τὰ μισὰ γιὰ βρετικά. Ἐκεῖνος ποὺ εἶχε χάσει τὴ σακκούλα γύρευε ἀκέραιο τὸ χρηματικὸ ποσὸ, ποὺ εἶχε μέσα, κι' ἐκεῖνος ποὺ τὴν εἶχε βρῆ δὲν τῶδινε λέγοντας ὅτι εἶχε δικαίωμα νὰ βαστάξῃ τὰ μισὰ γιὰ βρετικὰ, κι' ἀπὸ λόγο σὲ λόγο πιάστηκαν, κι' ἄρχισαν νὰ χτυπιῶνται στὰ γερὰ, φωνάζοντας τὸ «βιός μου» ὁ ἕνας, τὸ «δίκηο μου» ὁ ἄλλος. Μπῆκαν οἱ ἄλλοι νὰ τοὺς χωρίσουν, ἀλλὰ κι' αὐτοὶ χωρίστηκαν σὲ δυό: ἄλλοι μὲ τὸν ἕνα κι' ἄλλοι μὲ τὸν ἄλλον. Ἐκεῖνος ὁποῦ εἶχε βρῆ τὴ σακκούλα ἐπέμενε νὰ βαστάῃ τὰ μισὰ, λέγοντας:

— Δικαιοῦμαι νὰ βαστάξω τὰ μισὰ, διότι ἂν δὲν τὸ φανέρωνα, ὅτι ηὗρα τὴν σακκούλα, μποροῦσα νὰ τὰ φάω ὅλα τὰ χρήματα, ποὺ εἶχε μέσα.

Ἐκεῖνος πάλι, ποὺ τὴν εἶχε χάσει, ἐπέμενε νὰ τὰ ζητάῃ ὅλα, λέγοντας:

— Δὲν δικαιοῦσαι νὰ μοῦ βαστάξῃς τὰ μισὰ, διότι δὲν εἴμεστε ἀπ' ἄλλο καρβάνι σὺ κι' ἀπ' ἄλλο ἐγὼ, ἀλλ' εἴμεστε ἀπὸ τὸ ἴδιο καρβάνι· κ' εἴμεστε συντρόφοι, κι' ὡς συντρόφοι εἴμεστε ἀδέρφια καὶ ὑποχρεούμεστε ὁ ἕνας νὰ βοηθάῃ τὸν ἄλλο, κι' ὄχι νὰ κερδίζουμε ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο.

Φιλονεικῶντας - φιλονεικῶντας, ἔφτασαν σ' ἕνα χάνι, ἡσύχασαν λίγο, ὅσο νὰ φᾶν, κι' ἄρχισαν πάλι τὴν φιλονεικία. Ἔδωκε - πῆρε ὁ Ρόβας, ὁ καρβανάρης νὰ τοὺς εἰρηνέψῃ, ἀλλὰ δὲν μπόρεσε· καὶ τὰ δυὸ τὰ μέρη εἶχαν κάποιο δίκαιο, τὸ καθένα γιὰ τὸν ἑαυτό του. Ἡ φιλονεικία κατέληξε στὰ χέρια, καὶ μέσα στὸ μαλλιοτράβηγμα, κάποιος εἶπε μὲ πόνο καρδιακό:

— Ἔ! καὶ νὰ ξεφύτρωνες, Θεέ μου, τὸν κριτή μας, τὸν κὺρ Χρῆστο, ἐδῶ πέρα, ἀπὸ καμμιὰ μεριὰ, πῶς θἄφευγε ὁ Τρισκατάρατος ἀπὸ τὴ μέση μας καὶ πῶς θὰ γένονταν ὅλα μέλι - γάλα.

— Ἄχ, ποῦθε νὰ ἦταν, καϋμένε, εἶπε ἕνας ἄλλος τους, σὲ μιὰ στιγμὴ θὰ εἰρήνευαν τὰ πάντα.

— Μοῦρθε μιὰ ἰδέα —εἶπε ἕνας ἄλλος...

— Τί; τὸν ρώτησε τέταρτος.
— Τί;... Ἔχομε τὸ παιδί του ἐδῶ πέρα...
— Καὶ σὰν τῶχομε;
— Νὰ τὸ βάλωμε στὴ θέσι τοῦ πατέρα του... κριτή.
— Μπρὲ ἀλήθεια! Νὰ τὸ βάλωμε κριτή. Ἂν καὶ μικρὸ ἀκόμα, θὰ ξέρη νὰ εἰπῆ κάτι, ὡς παιδὶ τοῦ κριτῆ μας.
— Σπῦρο! —φώναξε— Σπῦρο! Τί γίνεται ὁ Σπῦρος τοῦ κὺρ Χρήστου;
Ὁ Σπῦρος δὲν ἀκούονταν, τὸν εἶχε καταβάλει ὁ κόπος τοῦ δρόμου, κι' ἅμα ἔφαγε, ἀκούμπησε στὸν τοῖχο κι' ἀποκοιμήθηκε, ἔχοντας προσκέφαλο τὸ δισάκκι του, στρῶμα τὴ βελεντζούλα του καὶ σκέπασμα τὴν κάππα του.
Ἡ πρότασις ν' ἀναθέσουν τὴν κρίσι στὸ παιδὶ, εἶχε γίνει δεχτὴ ἀπ' ὅλη τὴ συνοδεία.
— Ναὶ, ναί! ἀκούονταν ἀνάμεσα στὶς κουβέντες τους, νὰ ξυπνήσωμε τὸ παιδὶ νὰ τοὺς κρίνη. Εἶνε παιδὶ τοῦ πατέρα του...
Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ καρβανιοῦ, ὁ Ρόβας, ἀκούοντας ὅτι ἤθελαν νὰ ξυπνήσουν τὸ παιδὶ γιὰ νὰ κάμη τὴν κρίσι, καὶ παίρνοντας τὸ πρᾶγμα γι' ἀστεῖο, τοὺς εἶπε:
— Τί λόγια, ὠρὲ, εἶν' αὐτὰ ποὺ λέτε; Ἀφῆστε τὸ παιδὶ νὰ κοιμηθῆ. Τί ξέρει αὐτό;
— Ὄχι! ὄχι! φώναξαν πολλοί. Πρέπει νὰ ξυπνήσωμε τὸ παιδί.
Δυὸ - τρεῖς ἄρχισαν νὰ ξυπνοῦν τὸ παιδὶ, ποὺ κοιμῶταν βαρειά. Ὕπνος παιδιακίσιος καὶ μάλιστα ὕστερα ἀπὸ δρόμο. Τοῦ φώναζαν καὶ τὸ τραβοῦσαν ἀπ' ἐδῶ κι' ἀπ' ἐκεῖ, ἀλλὰ δὲν μποροῦσαν νὰ τὸ ξυπνήσουν. Τέλος τοῦ ἔβαλαν ταμπάκο στὴ μύτη κι' ἔτσι φτερνίστηκε καὶ ξύπνησε. Τὸ παιδὶ ἄνοιξε τὰ μάτια του, κύτταξε γύρω - γύρω καὶ τὸ πῆρε τὸ παράπονο.
— Γιατὶ παραπονιέσαι, ὠρέ; τοῦ εἶπε ὁ Ρόβας.
— Ἔβλεπα στὸν ὕπνο μου, ὅτι ἤμουν στὸ σπίτι μου μὲ τὸν πατέρα μου καὶ τὰδέρφια μου... Μάνα δὲν εἶχα.
Καὶ λέγοντας αὐτὰ ἄρχισε νὰ κλαίη.
— Μπρὲ κριτὴ ποὺ σοῦ τὸν διάλεξαν! εἶπε μόνος του ὁ καρβανάρης.
— Ξέρ'ς γιατὶ σὲ ξυπνήσαμε, Σπῦρο· τοῦ εἶπε ἕνας ἀπὸ κείνους ποὺ τὸν ξύπνησαν.
— Ποῦ νὰ ξέρω, εἶπε ὁ Σπῦρος τρίβοντας τὰ μάτια του.
— Σὲ ξυπνήσαμε γιὰ νὰ μᾶς κάνης τὴν κρίσι τῆς φιλονεικίας.
Τὸ παιδὶ τὸν κύτταξε μὲ στόμα ἀνοιχτό.
— Μπρὲ, τί σᾶς ἔφταιγε τὸ καημένο καὶ τοῦ χαλάσατε τ' ὄνειρο, εἶπε ὁ καρβανάρης.
— Ἄϊντε, παιδί μου, κρίνε τους, εἶπε ὁ γεροντότερος ταξιδιώτης τοῦ καρβανιοῦ. Γνωρίζεις τὴν αἰτία. Ἀπ' αὐτοῦ θὰ καταλάβουμε, ἂν θὰ γένης σὰν τὸν πατέρα σου.
Τὸ παιδὶ καλοκάθησε σταυροπόδι κ' εἶπε στοὺς μαλλωμένους μὲ ὕφος ἀληθινοῦ κριτῆ:
— Ἐλᾶτε ἐδῶ!
Πῆγαν κ' οἱ δυὸ μπροστά του μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα.
— Ξέρετε ποῦ εἶμεστε; τοὺς ρώτησε σοβαρά.
Ὁ καρβανάρης ἄνοιξε τὰ μάτια του, προσέχοντας ν' ἀκούση καλύτερα. Οἱ μαλλωμένοι δὲν μιλοῦσαν.
— Νὰ σᾶς εἰπῶ ποῦ εἶμεστε. Εἶμεστε κακορροίζικοι, δέκα μέρες μακρυὰ ἀπὸ τὸν τόπο μας· εἶμεστε ξένοι πεντάξενοι! Δὲ μᾶς γνωρίζει κανένας ἐδῶ γύρα! Ἡ ξενητειὰ μᾶς ἀδερφώνει ὅλους...
Ὁ καρβανάρης ἄρχισε ν' ἀπορᾶη μὲ τὴ νοημοσύνη τοῦ μικροῦ κριτῆ καὶ λέγει μέσα του:
«Μπρὲ, τὸ παληόπαιδο! Αὐτὸ εἶνε σοφό!»
— Θέλετε νὰ σᾶς κάνω τὴν κρίσι; τοὺς ρώτησε, σοβαρὰ - σοβαρά.
— Θέλομε, τοῦ ἀπελογήθηκαν, κι' ὅσα μᾶς πῆς θ' ἀκολουθήσωμε. Ἔτσι κάναμε καὶ στὸν πατέρα σου.
— Γιὰ νὰ σᾶς κάνω τὴν κρίσι, πρέπει πρῶτα ν' ἀγκαλιασθῆτε καὶ νὰ φιληθῆτε κ' ὕστερα νὰ σᾶς κρίνω.
Οἱ δυὸ μαλλωμένοι κύτταξαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον περίλυποι, σὰ νὰ ντρέπονταν νὰ κάνουν ἐκεῖνο, ποὺ τοὺς ἔλεγε.
Οἱ ἄλλοι βλέποντας τὸν δισταγμό τους, τοὺς φώναζαν:
— Κάνετε, ὠρὲ, ὅπως σᾶς λέγει ὁ κριτής! Τί καμαρώνετε!
Οἱ μαλλωμένοι ἀγκαλιάστηκαν καὶ φιλήθηκαν κλαίοντας.
— Πηγαίνετε τώρα! εἶπε τὸ παιδί. Τελείωσε ἡ κρίσι σας!
— Καὶ πῶς τελείωσε; εἶπαν πολλοί. Ὁ ἕνας κρατάει κι' ὁ ἄλλος ἔχει νὰ λάβη.
— Τελείωσε, εἶπε τὸ παιδί. Ἡ διαφορά τους ἦταν τὸ μῖσος. Ἀφοῦ μπῆκε ἡ ἀγάπη ἀνάμεσά τους, τὸ μῖσος ἔφυγε καὶ τὸ δίκαιο ἔρχεται μόνο του.
Καὶ πραγματικῶς, ἐκεῖνος ποὺ βαστοῦσε τὰ μισὰ χρήματα, τἄβγαλε ἀπὸ τὸν κόρφο του καὶ τἄδωσε στὸν ἄλλο, ποὺ τὰ ζητοῦσε, λέγοντας:
— Πᾶρ'τα, ἀδερφέ!
Κι' ἐκεῖνος ποὺ τὰ ζητοῦσε τοῦ ἀπελογήθηκε:
— Ὄχι, ἀδερφὲ, ὅλα! Βάστα τὰ βρετικά σου. Κράτα ὅσα θέλεις, κράτα τα κι' ὅλα...
— Ὄχι! ὄχι, εἶνε δικό σου βιό, εἶπε κεῖνος ποὺ τὰ εἶχε βρῆ. Μακρυὰ ἀπὸ μένα τὸ ἄδικο!
— Πᾶρ'τα, ὠρὲ, τοῦ φώναξαν οἱ ἄλλοι, ἀφοῦ σοῦ τὰ δίνει ὁ ἄνθρωπος.
Τὰ πῆρε τότε ἐκεῖνος καὶ τὰ ἔβαλε στὴ σακκούλα, κι' ἀφοῦ τὴν ἔβαλε στὸν κόρφο του, ξαναγκαλιάστηκε καὶ ξαναφιλήθηκε μὲ τὸν ἀντίθετό του.
— Ἐδῶ, Σπῦρο! φώναξαν οἱ ἄλλοι. Εἶσαι ἀληθινὸ παιδὶ τοῦ κὺρ Χρήστου!
Καὶ πῆγαν ὅλοι καὶ τὸ φίλησαν τὸ παιδὶ καὶ τοῦ εὐχήθηκαν νὰ προκόψη.
Ὁ καρβανάρης ὁ Ρόβας, ποὺ κορόϊδευε πρῶτα τὸν μικρὸ κριτὴ, πῆγε καὶ τὸν ἀγκάλιασε κι' αὐτὸς καὶ τὸν φίλησε, λέγοντάς του:
— Παιδί μου, νὰ μὲ σχωρέ'ης. Ἐγὼ εἶμαι μεγάλος στὰ χρόνια καὶ σὺ μεγάλος στὸ νοῦ. Μιὰ μέρα θὰ γίνης ἀφέντης.
Καὶ πραγματικῶς ἔζησε καὶ πρόκοψε, κι' ὅλοι οἱ συνταξιδιῶτες του ἔγιναν ὕστερα ἀπὸ λίγα χρόνια ὑπηρέτες του.

ΞΕΝΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ

ΕΡΩΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΤΟΤΕ ΚΑΙ ΤΩΡΑ

Τοῦ Ρίχτερ

Ἤσουνα ἕνα ὡραῖο παιγνίδι καὶ σ' ἀπόχτησα... Μιὰ τρελλὴ ἤσουν χαρὰ καὶ σ' ἔζησα...
Δυὸ μάτια ἤσουν μόνο... δυὸ μάτια ὀνειροπόλα, καὶ σ' ἐκύτταξα...
Ὤ! πόσο τότε ἤμουνα τρελλὸς γιὰ σένα...
Καὶ πόσο τώρα ποὺ τὸ σκέπτομαι στενάζω...

* * *

Ὦ εὐλογημένα χρόνια τότε... παρελθόν, ζωὴ, χαμένη ἀγάπη... Χορεύοντας, γελῶντας ἔζοῦσα...
Χαρὰ, τρελλὴ χαρὰ πῶς πέταξες ἀπὸ κοντά μου!
Ὤ! ναί! Θυμᾶμαι! πόσο τὸ θυμᾶμαι.
Ἤσουν ἐσύ, μόνο ἐσύ... Ἐσὺ ἤσουν, κόρη ὡραία, τὸ παιγνίδι... Ἐσὺ καὶ ἡ χαρά... Καὶ ἡ εὐτυχία μου ἐσύ...

* * *

Καὶ τώρα ψάχνω, καὶ ζητῶ καὶ τρέχω καὶ θέλω νὰ τὸ μάθω καὶ νὰ τὸ ξέρω...
Τί ἦταν 'κεῖνο ποὺ μᾶς ἔκαιγε τοὺς δυὸ μας...
— Ἡ μυστικὴ ἐκείνη κι' ἀνεξήγητη αἰτία.
Καὶ σὺ γιατὶ —ὤ! νἄξερα γιατί!
Γιατὶ μακρυὰ μου πέταξες πουλί μου...
Κι' ἀφήνοντάς με ἐδῶ μονάχο...
Σκληρά μου τσάκισες τὸ ὡραῖο αὐτὸ παιχνίδι...
Τὴν εὐτυχία πῆρες καὶ τὴν ἔφερες μαζύ σου.
Καὶ τὴ χαρά...
Καὶ τὴν ζωὴ ἐπῆρες τώρα ἀπὸ κοντά μου...

ΜΙΑ ΑΝΑΜΝΗΣΙΣ

Τοῦ Μπύργγερ

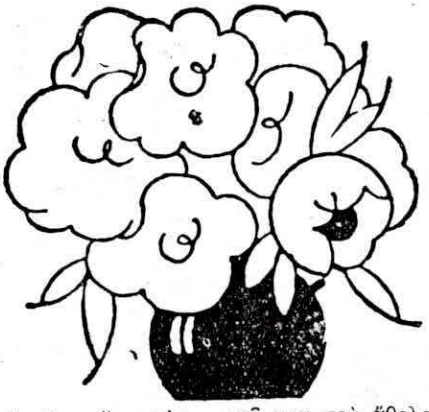

Μιὰ ἀνάμνησις εἶνε τώρα...
Ἦταν ἕνας καιρὸς, κάποια ἐποχή..., Τριαντάφυλλα, ὅλο ρόδα ὁ κῆπος ὅλος...
Καὶ σὺ κοντά μου ἐσύ.
Κι' ἐγὼ κοντά σου ἐγώ...
Μέσα στὴν τόση ἀνάμνησι ἀπομένει...
Μέσα στὰ τόσα χρόνια ποὺ κύλησαν...
Τὰ μάτια σου —δυὸ μάτια μόνον μένουν...
Καὶ ἡ πρώτη ἐκείνη λέξις ποὺ τὸ στόμα σου κρυφὰ ψιθύρισε τὸ βράδυ ἐκεῖνο,.. Καὶ τίποτ' ἄλλο —ἐκτὸς ἀπὸ τὸ νοῦ μου ποὺ ἄθελα γυρίζει πρὸς τὰ ἐκεῖ.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ Β' ΤΑΞΗΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ Λ. ΒΡΑΝΟΥΣΗ, Β. ΣΦΥΡΟΕΡΑ, Κ. ΡΩΜΑΙΟΥ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Γ', 1960
σ. 160 – 165. ΑΡΧ - Α.Μ

Στοῦ σπιτιοῦ μας τὴ στέγη ἐβογγοῦσε
ὁ βοριάς, καὶ ψιλὸ ἔπεφτε χιόνι.
Ἄχ, μεγάλο κακὸ μᾶς μηνοῦσε
ὁ βοριὰς ποὺ τ' ἀρνάκια παγώνει.

Ἡ μητέρα ποτὲ δακρυσμένο
τοῦ γιατροῦ νὰ μὴ νιώση τὸ μάτι,
ὅταν ἔχη βαριὰ ξαπλωμένο
τὸ παιδί της σὲ πόνου κρεβάτι.

« Τὰ Ἅπαντα », 1859 *Γεώργιος Ζαλοκώστας*

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΚΡΙΤΗΣ

Ὁ μικρὸς κριτής, Σπύρος λεγόμενος, ἦταν καὶ δὲν ἦταν δέκα χρόνων, ὅταν γιὰ πρώτη φορά, ἀκολουθώντας τὸ ἀναγκαῖον ἔθιμον τῆς πατρίδος του, ξεκίνησε γιὰ τὴν ξενιτιά, τὴν Κίρκην αὐτὴν τοῦ ἠπειρωτικοῦ κόσμου. Ὁ πατέρας του, ὁ κὺρ - Χρῖστος, κριτὴς λεγόμενος ἀπ' ὅλη τὴν ἐπαρχία, γιατὶ ἦταν πραγματικῶς ὁ δικαστὴς της, τὸν συνόδεψε ὡς τὰ Γιάννενα. Τὴν ὥρα τοῦ ξεχωρισμοῦ, ποὺ ὁ Ρόβας ὁ καρβανάρης εἶχε ἕτοιμα τὰ μουλάρια του καὶ τ' ἄλογά του καὶ φώναξε, σὰν ἄλλος δήμιος : « Τὸ καραβάνι εἶν' ἕτοιμο ! », ὅλοι οἱ συγγενῆδες, ποὺ παρακολουθοῦσαν τοὺς ξενιτεμένους τους, τοὺς ξεμονάχιασαν καὶ τοὺς ἔλεγαν τὰ ὕστερα λόγια τοῦ ξεχωρισμοῦ.

Ἦταν καμιὰ εἰκοσαριὰ οἱ ξενιτεμένοι. Ἄλλος εἶχε μάνα, ἄλλος πατέρα, ἄλλος θειὸ ἢ θειὰ κι ἄλλος μεγαλύτερο ἀδελφὸ ἢ ἀδελφή.

Τί πικρὴ ὥρα, ἡ ὥρα τοῦ χωρισμοῦ ! Ὅλο τὸ αἷμα μαζώνεται στὴν καρδιά, τὸ πρόσωπο σκυθρωπάζει καὶ τὰ μάτια βουρκώνουν ἀπὸ τὰ δάκρυα.

Ὁ καρβανάρης ὁ Ρόβας ἔσχιζε ἀπὸ τὴ μιὰ τὴν ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη τὴν πλατύχωρη αὐλὴ τοῦ χανιοῦ κι ἔλεγε : « Τελείωσε γρήγορα, πέρασε ἡ ὥρα ».

Πῶς περνοῦν γρήγορα οἱ ὧρες τοῦ ξεχωρισμοῦ ! Οἱ καρδιὲς χτυποῦσαν δυνατώτερα. Τὰ μάτια δάκρυζαν καὶ κάπου ἀκουόντανε καὶ ξεφωνητὰ μάνας ἢ ἀδελφῆς. Πῶς περνοῦν γρήγορα οἱ ὧρες

τοῦ ξεχωρισμοῦ ! Καὶ φτερὰ ἂν εἶχαν, δὲν θὰ περνοῦσαν καὶ δὲν θά 'φευγαν γρηγορώτερα !

Τέλος ὁ καρβανάρης καβαλίκεψε ἕνα χρυσοκάπουλο μουλάρι καὶ χτυπώντας το μὲ τοὺς φτερνιστῆρες του, πετάχτηκε ἔξω ἀπὸ τὴν ὀρθάνοιχτη θύρα τοῦ χανιοῦ σὰν ἀστραπή. Ὅλοι οἱ ξενιτεμένοι ἀγκαλιάστηκαν καὶ φιλήθηκαν μὲ τοὺς δικούς τους καὶ καβαλίκεψαν κι αὐτοὶ μὲ μάτια θολωμένα ἀπὸ δάκρυα τοῦ πόνου τῆς πατρίδας, τοῦ σπιτιοῦ καὶ τῶν δικῶν τους, κι ἔκαναν τὸ σταυρό τους.

Τὴν ὥρα, ποὺ ὁ Σπύρος δρασκελοῦσε τὴ θύρα τοῦ χανιοῦ, τοῦ φώναξε ὁ πατέρας του μὲ παραπονετικὴ φωνή :

— Σπύρο μου, στάσου, νὰ σοῦ πῶ δυὸ λόγια ἀκόμα. . .

Ὁ Σπύρος σταμάτησε τὸ μουλάρι κι ὁ κὺρ Χρῆστος, μαραμένος ἀπὸ τὸν πόνο τοῦ ξεχωρισμοῦ τοῦ πρώτου παιδιοῦ του, καὶ τοῦ πιὸ ἀγαπημένου ἀπ' ὅλα, τοῦ λέγει :

— Παιδί μου, ἅμα σκαπετήσης τὸ Μέτσοβο, εἶσαι ἢ δὲν εἶσαι παιδί μου εἶναι τὸ ἴδιο. Δὲν σὲ ξέρει κανένας. Ἀλλὰ σὺ νὰ μὴ λησμονήσης ποτὲ ὅτι εἶσαι παιδί μου. Μακριὰ ἀπὸ ψέμα, κλεψιὰ καὶ φονικό ! Καὶ στὸ βάθος τῆς θάλασσας ἂν βρεθῆς, νὰ μὴ χάσης τὴν ἐλπίδα σου ἀπὸ τὸ Θεό ! Καὶ βασιλιὰς ἂν γίνης, νὰ μὴ λησμονήσης τὴν πατρίδα σου. Τ' ἄκουσες, παιδί μου ;

— Τ' ἄκουσα, πατέρα μου !

— Ὥρα καλή σου τώρα ! Ὁ Θεὸς κι ἡ εὐχή μου μαζί σου.

Τὸ παιδὶ χτύπησε τὸ μουλάρι γιὰ νὰ φτάση τὸ ξεμακρισμένο καραβάνι, κι ὁ πατέρας του σωριάστηκε στὸ πεζούλι τοῦ χανιοῦ κι ἄρχισαν νὰ τρέχουν τὰ μάτια του σὰν βρύσες.

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ κὺρ - Χρῆστος βρισκότανε στὸ χωριὸ καὶ δίκαζε τοὺς πατριῶτες του ποὺ ἔτρεχαν σ' αὐτὸν νὰ βροῦν τὸ δίκιο τους, κι ὁ Σπύρος εἶχε σκαπετήσει τὸ Μέτσοβο, κι ὅσους ἀπαντοῦσε στὸ δρόμο κανέναν δὲ γνώριζε κι οὔτε τὸν γνώριζαν !

Τὸ καραβάνι τραβοῦσε γιὰ τὴν Πόλη ὅλο τῆς στεριᾶς. Εἴκοσι ἡμέρες χρειάζονταν τότε γιὰ νὰ πάη κανεὶς ἀπὸ τὰ Γιάννενα στὴν Πόλη, ἂν δὲν τύχαινε στὸ δρόμο κανένα ἐμπόδιο. Εἶχαν περάσει δέκα μέρες δρόμο. Πέρασαν τὴ Θεσσαλονίκη, χωρὶς νὰ τοὺς τρέξη κανένα κακό. Ἦταν ὅλοι ἀγαπημένοι, ὅλοι μιὰ χαρά, καὶ περνοῦσαν τὸ δρόμο τους τραγουδώντας καὶ κουβεντιάζοντας σὰν ἀδέλφια.

Ἐκείνη τὴν ἡμέρα μπῆκε ὁ πειρασμὸς στὴ μέση. Τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τὸ καραβάνι εἶχε πέσει ἡ σακούλα του, μὲ ὅ,τι χρήματα εἶχε, καὶ τὴν εἶχε βρεῖ ἕνας ἄλλος ἀπὸ τοὺς εἴκοσι συνταξιδιῶτες καὶ τοῦ τὴν ἔδωκε, κρατώντας τὰ μισὰ γιὰ βρετικά. Ἐκεῖνος ποὺ εἶχε χάσει τὴν σακούλα γύρευε ἀκέραιο τὸ χρηματικὸ ποσό, ποὺ εἶχε μέσα, κι ἐκεῖνος ποὺ τὴν εἶχε βρεῖ δὲν τό 'δινε, λέγοντας ὅτι εἶχε δικαίωμα νὰ βαστάξη τὰ μισὰ γιὰ βρετικά, κι ἀπὸ λόγο σὲ λόγο πιάστηκαν κι ἄρχισαν νὰ χτυπιῶνται στὰ γερά, φωνάζοντας τὸ « βιός μου » ὁ ἕνας, τὸ « δίκιο μου » ὁ ἄλλος. Μπῆκαν οἱ ἄλλοι νὰ τοὺς χωρίσουν, ἀλλὰ κι αὐτοὶ χωρίστηκαν σὲ δύο· ἄλλοι μὲ τὸν ἕναν κι ἄλλοι μὲ τὸν ἄλλον. Ἐκεῖνος ὁποὺ εἶχε βρεῖ τὴ σακούλα, ἐπέμενε νὰ βαστάη τὰ μισά, λέγοντας :

— Δικαιοῦμαι νὰ βαστάξω τὰ μισά, διότι, ἂν δὲν τὸ φανέρωνα, ὅτι ἤβρα τὴ σακούλα, μποροῦσα νὰ τὰ φάω ὅλα τὰ χρήματα ποὺ εἶχε μέσα.

Ἐκεῖνος πάλι ποὺ τὴν εἶχε χάσει, ἐπέμενε νὰ τὰ ζητάη ὅλα λέγοντας :

— Δὲν δικαιοῦσαι νὰ μοῦ βαστάξης τὰ μισά, διότι δὲν εἴμαστε ἀπ' ἄλλο καραβάνι σὺ κι ἀπ' ἄλλο ἐγώ, ἀλλ' εἴμαστε ἀπ' τὸ ἴδιο καραβάνι· κι εἴμαστε συντρόφοι, κι ὡς συντρόφοι εἴμαστε ἀδέλφια καὶ ὑποχρεούμαστε ὁ ἕνας νὰ βοηθάη τὸν ἄλλο, κι ὄχι νὰ κερδίζουμε ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο.

Φιλονικώντας - φιλονικώντας ἔφτασαν σ' ἕνα χάνι, ἡσύχασαν λίγο, ὅσο νὰ φᾶν, κι ἄρχισαν πάλι τὴν φιλονικία.

Ἔδωκε, πῆρε ὁ Ρόβας ὁ καρβανάρης νὰ τοὺς εἰρηνέψη, ἀλλὰ δὲ μπόρεσε· καὶ τὰ δύο μέρη εἶχαν κάποιο δίκιο, τὸ καθένα γιὰ τὸν ἑαυτό του. Ἡ φιλονικία κατέληξε στὰ χέρια καὶ μέσα στὸ μαλιοτράβηγμα κάποιος εἶπε μὲ πόνο καρδιακό :

— Ἔ, καὶ νὰ ξεφύτρωνες, Θεέ μου, τὸν κριτή μας τὸν κὺρ Χρῆστο ἐδῶ πέρα ἀπὸ καμιὰ μεριά, πῶς θὰ 'φευγε ὁ τρισκατάρατος ἀπὸ τὴ μέση μας, καὶ πῶς θὰ γένονταν ὅλα μέλι - γάλα.

— Μοῦ 'ρθε μιὰ ἰδέα, εἶπε ἕνας ἄλλος.

— Τί ; τὸν ρώτησαν.

— Τί ; . . . ἔχουμε τὸ παιδί του ἐδῶ τώρα. . .

— Καὶ σὰν τὸ ἔχουμε ;

— Νὰ τὸ βάλωμε στὴ θέση τοῦ πατέρα του . . . κριτή !

— Μπρὲ ἀλήθεια ! Νὰ τὸ βάλωμε κριτή. Ἂν καὶ μικρὸ ἀκόμα, θὰ ξέρη νὰ εἰπῆ κάτι, ὡς παιδὶ τοῦ κριτῆ μας. Σπύρο ! φώναξε, Σπύρο ! Τί γίνεται ὁ Σπύρος τοῦ κὺρ Χρήστου ;

Ὁ Σπύρος δὲν ἀκουόντανε· τὸν εἶχε καταβάλει ὁ κόπος τοῦ δρόμου, κι ἅμα ἔφαγε, ἀκούμπησε στὸν τοῖχο κι ἀποκοιμήθηκε, ἔχοντας προσκέφαλο τὸ δισάκι του, στρῶμα τὴ βελεντζούλα του καὶ σκέπασμα τὴν κάπα του.

Ἡ πρόταση ν' ἀναθέσουν τὴν κρίση στὸ παιδὶ εἶχε γίνει δεκτὴ ἀπ' ὅλη τὴ συνοδεία, ὁ Ρόβας ὅμως ἀκούοντας καὶ παίρνοντας τὸ πρᾶγμα γιὰ ἀστεῖο, τοὺς εἶπε :

— Τί λόγια εἶν' αὐτὰ ποὺ λέτε ; Ἀφῆστε τὸ παιδὶ νὰ κοιμηθῆ. Τί ξέρει αὐτό ;

— Ὄχι ! ὄχι ! ἐφώναξαν πολλοί, πρέπει νὰ ξυπνήσωμε τὸ παιδί.

Τοῦ φώναξαν. Τὸ παιδὶ ἄνοιξε τὰ μάτια του, κοίταξε γύρω - γύρω καὶ τὸ πῆρε παράπονο.

— Γιατί παραπονιέσαι ; τοῦ εἶπε ὁ Ρόβας.

— Ἔβλεπα στὸν ὕπνο μου ὅτι ἤμουν στὸ σπίτι μου μὲ τὸν πατέρα μου καὶ μὲ τ' ἀδέλφια μου. . . Μάνα δὲν εἶχα. . .

Καὶ λέγοντας αὐτά, ἄρχισε νὰ κλαίη !

— Μπρέ, κριτὴ ποὺ σοῦ διάλεξαν ! εἶπε μόνος του ὁ καρβανάρης.

— Ξέρεις γιατί σὲ ξυπνοῦμε, Σπύρο ; τοῦ εἶπεν ἕνας ἀπὸ κείνους ποὺ τὸν ξύπνησαν.

— Ποῦ νὰ ξέρω, εἶπεν ὁ Σπύρος, τρίβοντας τὰ μάτια του.

— Σὲ ξυπνήσαμε, γιὰ νὰ μᾶς κάνης κρίση τῆς φιλονικίας.

Τὸ παιδὶ τὸν κοίταξε μὲ στόμα ἀνοιχτό.

— Μπρέ, τί σᾶς ἔφταιγε τὸ καημένο καὶ τοῦ χαλάσατε τ' ὄνειρο, εἶπε ὁ καρβανάρης.

— Ἄντε, παιδί μου, κρίνε τους, εἶπε ὁ γεροντότερος ταξιδιώτης τοῦ καραβανιοῦ, γνωρίζεις τὴν αἰτία. Ἀπ' αὐτοῦ θὰ καταλάβωμε, ἂν θὰ γίνης σὰν τὸν πατέρα σου. . .

— Τὸ παιδὶ καλοκάθισε σταυροπόδι κι εἶπε στοὺς μαλωμένους μὲ ὕφος ἀληθινοῦ κριτῆ :

— Ἐλᾶτε ἐδῶ !

Πῆγαν καὶ οἱ δυὸ μπροστά του μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα.

— Ξέρετε ποῦ εἴμαστε ; τοὺς ρώτησε σοβαρά.

Ὁ καρβανάρης ἄνοιξε τὰ μάτια του, προσέχοντας ν' ἀκούσῃ καλύτερα. Οἱ μαλωμένοι δὲ μιλοῦσαν.

— Νὰ σᾶς εἰπῶ ποῦ εἶμαστε. Εἶμαστε, κακορίζικοι, δέκα μέρες μακριὰ ἀπὸ τὸν τόπο μας· εἶμαστε ξένοι, πεντάξενοι ! Δὲ μᾶς γνωρίζει κανένας ἐδῶ γύρα ! Ἡ ξενιτιὰ μᾶς ἀδερφώνει ὅλους.

Ὁ καρβανάρης ἄρχισε ν' ἀπορῇ μὲ τὴ νοημοσύνη τοῦ μικροῦ κριτῆ.

— Μπρέ, τὸ παλιόπαιδο ! Αὐτὸ εἶναι σοφό !

— Θέλετε νὰ σᾶς κάνω κρίση ; Τοὺς ρώτησε σοβαρὰ - σοβαρά.

— Θέλομε, τοῦ ἀπολογήθηκαν, κι ὅσα μᾶς πῆς θ' ἀκολουθήσωμε. Ἔτσι κάναμε καὶ μὲ τὸν πατέρα σου. . .

— Γιὰ νὰ σᾶς κάνω τὴ κρίση, πρέπει πρῶτα ν' ἀγκαλιαστῆτε καὶ νὰ φιληθῆτε, κι ὕστερα νὰ σᾶς κρίνω.

Οἱ δυὸ μαλωμένοι κοίταξαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο περίλυποι, σὰ νὰ ντρέπονταν νὰ κάνουν ἐκεῖνο ποὺ τοὺς ἔλεγε. Οἱ ἄλλοι, βλέποντας τὸ δισταγμό τους, τοὺς φώναξαν :

— Κάνετε ὅπως σᾶς λέγει ὁ κριτής ! Τί καμαρώνετε !

Οἱ μαλωμένοι ἀγκαλιάστηκαν καὶ φιλήθηκαν κλαίοντας.

— Πηγαίνετε τώρα ! εἶπε τὸ παιδί, τελείωσε ἡ κρίση σας !

— Καὶ πῶς τελείωσε ; εἶπαν οἱ πολλοί, ὁ ἕνας κρατάει κι ὁ ἄλλος ἔχει νὰ λάβῃ.

— Τελείωσε ! εἶπε τὸ παιδί· ἡ διαφορά τους ἦταν τὸ μῖσος. Ἀφοῦ μπῆκε ἡ ἀγάπη ἀνάμεσά τους, τὸ μῖσος ἔφυγε καὶ τὸ δίκαιο ἔρχεται μόνο του.

— Καὶ πραγματικά, ἐκεῖνος ποὺ βαστοῦσε τὰ μισὰ χρήματα, τά 'βγαλε ἀπὸ τὸν κόρφο του καὶ τά 'δωσε στὸν ἄλλο, ποὺ τὰ ζητοῦσε, λέγοντας :

— Πάρ' τα, ἀδελφέ !

Κι ἐκεῖνος ποὺ τὰ ζητοῦσε τοῦ ἀπολογήθηκε :

— Ὄχι, ἀδελφέ, ὅλα ! Βάστα τὰ βρετίκια σου. Κράτα ὅσα θέλεις, κράτα τα κι ὅλα. . .

— Ὄχι, ὄχι, εἶναι δικό σου βιό, εἶπε ἐκεῖνος, ποὺ τὰ εἶχε βρεῖ· μακριὰ ἀπὸ μένα τὸ ἄδικο !

— Πάρ' τα ! τοῦ ἐφώναξαν οἱ ἄλλοι, ἀφοῦ σοῦ τὰ δίνει ὁ ἄνθρωπος.

Τὰ πῆρε τότε ἐκεῖνος καὶ τὰ ἔβαλε στὴ σακούλα, κι ἀφοῦ τὴν

ἔβαλε στὸν κόρφο του, ξαναγκαλιάστηκε καὶ ξαναφιλήθηκε μὲ τὸν ἀντίθετό του.

— Μπράβο, Σπύρο ! ἐφώναξαν οἱ ἄλλοι, εἶσαι ἀληθινὸ παιδὶ τοῦ κὺρ Χρήστου !

Καὶ πῆγαν ὅλοι καὶ τὸ φίλησαν τὸ παιδὶ καὶ τοῦ εὐχήθηκαν νὰ προκόψῃ.

Ὁ καρβανάρης, ποὺ κορόιδευε πρῶτα τὸ μικρὸ κριτή, τὸν ἀγκάλιασε καὶ τὸν φίλησε, λέγοντας :

— Παιδί μου, νὰ μὲ σχωρέσῃς. Ἐγὼ εἶμαι μεγάλος στὰ χρόνια κι ἐσὺ μεγάλος στὸ νοῦ. Μιὰ μέρα θὰ γίνῃς ἀφέντης.

Καὶ πραγματικὰ ἔζησε καὶ πρόκοψε.

« Διηγήματα τῆς ξενιτιᾶς », 1899 *Χρῆστος Χριστοβασίλης*

Η ΑΝΙΚΗΤΗ ΕΛΠΙΔΑ

Ἀνήμερα τὰ Φῶτα, τὸ δειλινὸ τῆς παραμονῆς τοῦ Ἁι - Γιαννιοῦ, ἡ Μήτραινα, ὅπως ὅλες τὶς παραμονὲς τοῦ Ἁι - Γιαννιοῦ, ἔσφαξε μιὰ παχιὰ καὶ μεγάλη κότα, ἀπὸ τὶς δέκα - δώδεκα κοτοῦλες ποὺ εἶχε, τὴ ζεμάτισε, τὴ μάδησε καὶ τὴν ἔβαλε νὰ βράσῃ. Συγύρισε τὸ σπιτοκάλυβό της, ἔστρωσε στὴ γωνιὰ τὰ νυφιάτικά της μάλλινα στρωσίδια, ἔδεσε τὴ σκύλα καὶ περίμενε, ὅπως ὅλες τὶς παραμονές, νὰ ᾽ρθῃ ὁ ξενιτεμένος της ὁ Γιάννης, ξημερώνοντας τ' Ἁι - Γιαννιοῦ.

Αὐτὴ ἡ ἱστορία ἐξακολουθοῦσε χρόνια τώρα. Ἦταν ἀκόμα νέα ἡ Μήτραινα, ὅταν, χήρα, ξεκίνησε τὸ μονάκριβό της, ὁ Γιάννης, γιὰ τὴν ἔρμη ξενιτιά. Δὲν εἶχε ἀκόμα ἄσπρη τρίχα στὰ κατάμαυρα μαλλιά της, ὅταν τὸν φίλησε γιὰ ὕστερη φορὰ καὶ τὸν εἶδε ψηλὰ ἀπὸ τὴ ραχούλα μὲ δακρυόπνιχτα μάτια νὰ χάνεται στὸ μάκρος τοῦ δρόμου καὶ νὰ γίνεται ἄφαντος.

Χρόνια καὶ χρόνια ἀπὸ τότε ἡ δόλια Μήτραινα περνοῦσε τὴ ζωή της μονάχη στὸ σπιτοκάλυβό της, ἔχοντας γιὰ μόνη συντροφιὰ τοὺς τέσσερεις τοίχους, τὸ εἰκόνισμα, τὴ γωνιά, μιὰ γίδα, μιὰ γάτα καὶ καμιὰ δεκαριὰ κοτοῦλες μ' ἕναν ὄμορφο πετεινό, ποὺ τῆς χρησίμευε κάθε πρωὶ σὰν ρολόγι, νὰ τὴν ξυπνᾶ γιὰ ν' ἀνάβῃ τὴ φωτιὰ

ΒΑΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΡ. 19. Λ. ΒΡΑΝΟΥΣΗ: ΧΡΙΣΤΑΛΛΗΣ-ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ
ΑΘ. 1960, σ. 222-225. 2ΔΜΒΙ.

3. Ο ΜΙΚΡΟΣ ΚΡΙΤΗΣ

Εἶναι πολλὰ χρόνια ἀφόντας ἔγινε ἡ ἱστορία ποὺ θὰ σᾶς διηγηθῶ. Ὁ μικρὸς κριτὴς σήμερα εἶναι γέρος μὲ παιδιὰ καὶ μ' ἀγγόνια καὶ δίγγονα, ἂν καὶ ἡ μοῖρα δὲν τὸν ἀξίωσε νὰ χαϊδέψη δικό του παιδί. Ἀλλὰ τὸ ἴδιο πρᾶγμα εἶναι. Τὰ παιδιά, τ' ἀγγόνια καὶ τὰ δίγγονα εἶναι τοῦ ἀδελφοῦ του, μικροτέρου του κατὰ τὴν ἡλικίαν, σὰν καὶ δικά του εἶναι.

Ὁ μικρὸς κριτής, Σπύρος λεγόμενος, ἦταν καὶ δὲν ἦταν δέκα χρονῶν, ὅταν γιὰ πρώτη φορά, ἀκολουθῶντας τὸ ἀναγκαῖο ἔθιμο τῆς πατρίδας του, ξεκίνησε γιὰ τὴν ξενιτειά, τὴν Κίρκη αὐτὴ τοῦ ἠπειρωτικοῦ κόσμου. Ὁ πατέρας του, ὁ κὺρ Χρῖστος, Κριτὴς λεγόμενος ἀπ' ὅλη τὴν ἐπαρχία, γιατὶ ἦταν πραγματικῶς ὁ δικαστής της, τὸν συνόδεψε ὡς τὰ Γιάννινα. Τὴν ὥρα τοῦ ξεχωρισμοῦ, ποὺ ὁ Ρόβας ὁ καρβανάρης εἶχε ἕτοιμα τὰ μουλάρια του καὶ τ' ἄλογα καὶ φώναζε σὰν ἄλλος δήμιος: «Τὸ καρβάνι εἶν' ἕτοιμο!!!», ὅλοι οἱ συγγενῆδες, ποὺ παρακολουθοῦσαν τοὺς ξενιτεμένους τους, τοὺς ξεμονάχεψαν καὶ τοὺς ἔλεγαν τὰ ὕστερα λόγια τοῦ ξεχωρισμοῦ. Ἦταν καμιὰ εἰκοσαριὰ οἱ ξενιτεμένοι. Ἄλλος εἶχε μάννα, ἄλλος εἶχε πατέρα, ἄλλος θειὸ ἢ θειὰ κι ἄλλος μεγαλύτερο ἀδερφὸ ἢ ἀδερφή.

Τί πικρὴ ὥρα ἡ ὥρα τοῦ ξεχωρισμοῦ!

Ὅλο τὸ αἷμα μαζώνεται στὴν καρδιά, τὸ πρόσωπο σκυθρωπιάζει καὶ τὰ μάτια βουρκώνουν ἀπὸ τὰ δάκρυα.

«Κι ὁ ζωντανὸς ξεχωρισμὸς παρηγοριὰ δὲν ἔχει», λέγει τὸ ἠπειρωτικὸ τραγούδι.

Ἀλήθεια δὲν ἔχει παρηγοριὰ ὁ ζωντανὸς χωρισμός! Χάνει ἀπὸ τὰ μάτια του ἕναν ἄνθρωπο ζωντανὸ κι ἐκεῖνος ποὺ φεύγει καὶ πάει κι ἐκεῖνος ποὺ μένει πίσω καὶ δὲ χάνει ἕναν πεθαμένο.

Ὁ καρβανάρης ὁ Ρόβας ἔσχιζε ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη τὴν πλατύχωρη αὐλὴ τοῦ χανιοῦ κι ἔλεγε:

— Τελειῶστε γρήγορα, πέρασε ἡ ὥρα.

Οἱ καρδιὲς χτυποῦσαν δυνατώτερα, τὰ μάτια δάκρυζαν καὶ κάπου κάπου ἀκούονταν καὶ ξεφωνητὸ μάννας ἢ ἀδερφῆς. Πῶς περνοῦν γλήγορα οἱ ὧρες τοῦ ξεχωρισμοῦ! Καὶ φτερὰ ἂν εἶχαν, δὲν θὰ περνοῦσαν καὶ δὲ θἄφευγαν γληγορώτερα!

Τέλος, ὁ καρβανάρης ὁ Ρόβας καβαλλίκεψε ἕνα χρυσοκάπουλο μουλάρι καί, χτυπώντας το μὲ τοὺς φτερνιστῆρες του, πετάχτηκε ἔξω ἀπὸ τὴν ὀρθάνοικτη θύρα τοῦ χανιοῦ, σὰν ἀστραπή. Ὅλοι οἱ ξενιτεμένοι ἀγκαλιάστηκαν καὶ φιλήθηκαν μὲ τοὺς δικούς τους καὶ καβαλλίκεψαν κι αὐτοὶ μὲ μάτια θολωμένα ἀπὸ τὰ δάκρυα τοῦ πόνου, τῆς πατρίδος, τοῦ σπιτιοῦ καὶ τῶν δικῶν τους, κ' ἔκαναν τὸ σταυρό τους. Τὰ «ἔχετε γειά», τὰ «ὥρα καλὴ» καὶ τὰ «καλὴ ἀντάμωση νὰ δώση ὁ Θεὸς» διασταυρώνονταν ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ.

Μιὰ μάννα, μιὰ πικρόμαννα, ἔστησε μοιρολόγι:

Ἀνάθεμά σε, ξενιτειά, καὶ τρισανάθεμά σε,
ποὺ μοῦ κρατᾶς τὸν ἄντρα μου ἀκέρια δέκα χρόνια.
Κ' ἐφέτος μ' ἀποπλάνεψες, μοῦ παίρνεις καὶ τὸ γιό μου!...

Τὴν ὥρα ποὺ ὁ Σπύρος δρασκελοῦσε τὴ θύρα τοῦ χανιοῦ, τοῦ φώναξε ὁ πατέρας του μὲ παραπονετικὴ φωνή:

— Σπύρο μου, στάσου, νὰ σοῦ εἰπῶ δυὸ λόγια ἀκόμα...

Ὁ Σπύρος σταμάτησε τὸ μουλάρι καὶ ὁ κὺρ - Χρῖστος, μαραμένος ἀπὸ τὸν πόνο τοῦ ξεχωρισμοῦ τοῦ πρώτου παιδιοῦ του καὶ τοῦ πλιὸ ἀγαπημένου ἀπ' ὅλα, τοῦ λέγει :

— Παιδί μου! Ἄμα ἀφήκης τὸ Μέτσοβο, εἶσαι ἢ δὲν εἶσαι παιδί μου εἶναι τὸ ἴδιο. Δὲν σὲ ξέρει κανένας. Ἀλλὰ σὺ νὰ μὴ λησμονήσης ποτὲ ὅτι εἶσαι παιδί μου. Μακρὰ ἀπὸ ψέμα, κλεψιά, φονικὸ καὶ ξένη γυναίκα. Καὶ στὸ βάθος τῆς θάλασσας κι ἂν βρεθῆς, νὰ μὴ χάσης τὴν ἐλπίδα σου ἀπὸ τὸν Θεό! Καὶ βασιλιὰς ἂν γένης, νὰ μὴ λησμονήσης τὴν πατρίδα σου. Τἄκουσες, παιδί μου;

— Τἄκουσα, πατέρα μου!

— Ὥρα σου καλὴ τώρα! Ὁ Θεὸς κ' ἡ εὐχή μου μαζί σου!

Τὸ παιδὶ χτύπησε τὸ μουλάρι του γιὰ νὰ φτάση τὸ ξεμακρυσμένο καρβάνι καὶ ὁ πατέρας σωριάστηκε στὸ πεζούλι τοῦ χανιοῦ κι ἄρχισαν νὰ τρέχουν τὰ μάτια του σὰ βρύσες.

Τὴν ἄλλη τὴν ἡμέρα, ὁ κὺρ - Χρῖστος βρίσκονταν στὸ χωριό του καὶ δίκαζε τοὺς πατριῶτες του, ποὺ ἔτρεχαν σ' αὐτὸν νὰ βροῦν τὸ δίκιο τους, κι ὁ Σπύρος εἶχε σκαπετήσει τὸ Μέτσοβο κι ὅσους ἀπαντοῦσε στὸ δρόμο κανένα δὲ γνώριζε, κι οὔτε τὸν γνώριζαν.

Τὸ καρβάνι τραβοῦσε γιὰ τὴν Πόλη, ὅλο τῆς στεριᾶς.

Εἴκοσι μέρες χρειάζονταν τότε, γιὰ νὰ πάη κανεὶς ἀπ' τὰ Γιάννινα στὴν Πόλη, ἂν δὲν τύχαινε στὸ δρόμο κανένα ἐμπόδιο. Εἶχαν περάσει δέκα ἡμέρες δρόμο, πέρασαν τὴ Θεσσαλονίκη, χωρὶς νὰ τοὺς τρέξη κανένα κακό. Ἦταν ὅλοι ἀγαπημένοι, ὅλοι μιὰ χαρὰ καὶ περνοῦσαν τὸ δρόμο τους τραγουδῶντας καὶ κουβεντιάζοντας σὰν ἀδέρφια. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα μπῆκε ὁ διάβολος στὴ μέση. Τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τὸ καρβάνι εἶχε πέσει ἡ σακκούλα του μὲ ὅσα χρήματα εἶχε καὶ τὴν εἶχε βρῆ ἕνας ἄλλος ἀπὸ τοὺς εἴκοσι συνταξιδιῶτες καὶ τοῦ τὴν ἔδωκε, κρατώντας τὰ μισὰ γιὰ βρετικά. Ἐκεῖνος ποὺ εἶχε χάσει τὴ σακκούλα γύρευε ἀκέριο τὸ χρηματικὸ ποσό, ποὺ εἶχε μέσα, κι ἐκεῖνος ποὺ τὴν εἶχε βρῆ δὲν τὄδινε, λέγοντας ὅτι εἶχε δικαίωμα νὰ βαστάξη τὰ μισὰ γιὰ βρετικά, κι ἀπὸ λόγο σὲ λέγο πιάστηκαν, κι ἄρχισαν νὰ χτυπιοῦνται στὰ γερά, φωνάζοντας: «βιό μου!» ὁ ἕνας καὶ «δίκιο μου!» ὁ ἄλλος. Μπῆκαν οἱ ἄλλοι νὰ τοὺς χωρίσουν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ χωρίστηκαν σὲ δυό: Ἄλλοι μὲ τὸν ἕναν καὶ ἄλλοι μὲ τὸν ἄλλο. Ἐκεῖνος ποὺ εἶχε βρῆ τὴ σακκούλα ἐπέμενε νὰ βαστάξη τὰ μισά, λέγοντας :

— Δικαιοῦμαι νὰ βαστάξω τὰ μισά, διότι, ἂν δὲν τὸ φανέρωνα ὅτι ηὗρα τὴ σακκούλα, μποροῦσα νὰ τὰ φάω ὅλα τὰ χρήματα, ποὺ εἶχε μέσα.

Ἐκεῖνος πάλι ποὺ τὴν εἶχε χάσει ἐπέμενε νὰ τὰ ζητάη ὅλα, λέγοντας :

— Δὲν δικαιοῦσαι νὰ μοῦ βαστάξης τὰ μισά, διότι δὲν εἴμαστε ἀπ' ἄλλο καρβάνι κι σὺ ἀπ' ἄλλο ἐγώ, ἀλλ' εἴμεστε σύντροφοι, κι ὡς σύντροφοι εἴμεστε ἀδέρφια κ' ὑποχρεούμαστε ὁ ἕνας νὰ βοηθάη τὸν ἄλλον κι ὄχι νὰ κερδίζωμε ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο.

Φιλονικώντας - φιλονικώντας ἔφτασαν σ' ἕνα χάνι. Ἡσύχασαν λίγο, ὅσο νὰ φᾶν, κι ἄρχισαν πάλι τὴ φιλονικία. Ἔδωκε πῆρε ὁ Ρόβας, ὁ καρβανάρης, νὰ τοὺς εἰρηνέψη, ἀλλὰ δὲν μπόρεσε. Καὶ τὰ δυὸ μέρη εἶχαν κάποιο δίκιο, τὸ καθ' ἕνα γιὰ τὸν ἑαυτό του. Ἡ φιλονικία κατέληξε στὰ χέρια καὶ μέσα στὸ μαλλοτράβηγμα κάποιος εἶπε μὲ πόνο καρδιακό :

— Ἔ, καὶ νὰ ξεφύτρωνες, Θεέ μου, τὸν κριτή μας τὸν κύρ - Χρῖστο ἐδῶ πέρα

ἀπὸ καμιὰ μεριά, πῶς θἄφευγε ὁ τρισκατάρατος ἀπὸ τὴ μέση μας καὶ πῶς θὰ γένονταν ὅλα μέλι γάλα!

—Ἄχ! ποῦθε νὰ ἦταν καημένε, εἶπε ἕνας ἄλλος τους, σὲ μιὰ στιγμὴ θὰ εἰρήνευαν τὰ πάντα.

— Μοῦρθε μιὰ ἰδέα, εἶπε ἕνας ἄλλος...

— Τί; τὸν ρώτησε τέταρτος.

— Τί; ... ἔχομε τὸ παιδί του ἐδῶ πέρα...

— Καὶ σὰν τό'χομε;

— Νὰ τὸ βάλωμε στὴ θέση τοῦ πατέρα του... κριτή.

— Μπρὲ ἀλήθεια! νὰ τὸ βάλωμε κριτή, ἂν καὶ μικρὸ ἀκόμα θὰ ξέρει νὰ εἰπῆ κἄτι ὡς παιδὶ τοῦ κριτῆ μας.

— Σπύρο, φώναξε, Σπύρο! Τί γίνεται ὁ Σπύρος τοῦ κύρ - Χρίστου;

Ὁ Σπύρος δὲν ἀκούγονταν. Τὸν εἶχε καταλάβει ὁ κόπος τοῦ δρόμου κι ἅμα ἔφαγε ἀκούμπησε στὸν τοῖχο κ ἀποκοιμήθηκε, ἔχοντας προσκέφαλο τὸ δισάκκι του, στρῶμα τὴ βελεντζούλα του καὶ σκέπασμα τὴν κάππα του.

Ἡ πρόταση νὰ ἀναθέσουν τὴν κρίση στὸ παιδὶ εἶχε γίνει δεχτὴ ἀπ' ὅλη τὴ συνοδεία.

— Ναί, ναί! — ἀκούονταν ἀνάμεσα στὲς κουβέντες τους — νὰ ξυπνήσωμε τὸ παιδὶ νὰ τοὺς κρίνη, εἶναι παιδὶ τοῦ πατέρα του.

Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ καρβανιοῦ, ὁ Ρόβας, ἀκούοντας ὅτι ἤθελαν νὰ ξυπνήσουν τὸ παιδὶ γιὰ νὰ κάνη τὴν κρίση καὶ παίρνοντας τὸ πρᾶγμα μ' ἀστεῖο, τοὺς εἶπε:

— Τί λόγια, ὠρέ, εἶν' αὐτὰ ποὺ λέτε; Ἀφῆστε τὸ παιδὶ νὰ κοιμηθῆ, τί ξέρει αὐτό;

—Ὄχι! ὄχι!, ἐφώναξαν πολλοί. Πρέπει νὰ ξυπνήσωμε τὸ παιδί.

Δυὸ - τρεῖς ἄρχισαν νὰ ξυπνοῦν τὸ παιδὶ ποὺ κοιμόνταν βαριά. Ὕπνος παιδιακίσιος καὶ μάλιστα ἀπὸ δρόμο. Τοῦ φώναζαν καὶ τὸ τραβοῦσαν ἀπ' ἐδῶ κι' ἀπ' ἐκεῖ, ἀλλὰ δὲν μποροῦσαν νὰ τὸ ξυπνήσουν. Τέλος, τοῦ ἔβαλαν ταμπάκο στὴ μύτη καὶ ἔτσι φτερνίστηκε καὶ ξύπνησε. Τὸ παιδὶ ἄνοιξε τὰ μάτια του, κοίταξε γύρω - γύρω καὶ τὸ πῆρε τὸ παράπονο.

— Γιατί παραπονιέσαι, ὠρέ; τοῦ εἶπε ὁ Ρόβας.

—Ἔβλεπα στὸν ὕπνο μου ὅτι ἤμουν στὸ σπίτι μου μὲ τὸν πατέρα μου καὶ μὲ τ' ἀδέρφια μου ... μάνα δὲν εἶχα.

Καὶ λέγοντας αὐτὰ ἄρχισε νὰ κλαίη.

— Μπρὲ κριτὴ ποὺ σοῦ τὸν διάλεξαν! εἶπε μόνος του ὁ καρβανάρης.

— Ξέρ'ς γιατί σὲ ξυπνήσαμε, Σπύρο; τοῦ εἶπε ἕνας.

— Γιατί; ρώτησε τρίβοντας τὰ μάτια του.

— Σὲ ξυπνήσαμε γιὰ νὰ μᾶς κάνης τὴν κρίση τῆς φιλονικίας.

Τὸ παιδὶ τὸν κοίταξε μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτό.

— Μπρέ, τί σᾶς ἔφταιγε τὸ καημένο καὶ τοῦ χαλάσατε τ' ὄνειρο; εἶπε ὁ καρβανάρης.

—Ἄϊντε, παιδί μου, κρίνε τους, εἶπε ὁ γεροντότερος ταξιδιώτης τοῦ καρβανιοῦ ... Γνωρίζεις τὴν αἰτία. Ἀπ' αὐτοῦ θὰ καταλαβουμε ἂν θὰ γενῆς σὰν τὸν πατέρα σου.

Τὸ παιδὶ καλοκάθησε σταυροπόδι κ' εἶπε στοὺς μαλωμένους μὲ ὕφος ἀληθινοῦ κριτῆ.

—Ἐλᾶτε δῶ!

Πῆγαν κ' οἱ δυὸ μπροστά του μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα.

— Ξέρετε ποὺ εἴμεστε; τοὺς ρώτησε σοβαρά.

Ὁ καρβανάρης ἄνοιξε τὰ μάτια του, προσέχοντας ν' ἀκούση καλύτερα. Οἱ μαλωμένοι δὲ μιλοῦσαν.

— Νὰ σᾶς εἰπῶ ποὺ εἴμεστε. Εἴμεστε, κακορίζικοι, δέκα μέρες μακριὰ ἀπ' τὸν τόπο μας, εἴμεστε ξένοι, πεντάξενοι! Δὲ μᾶς γνωρίζει κανένας ἐδῶ γύρα. Ἡ ξενιτειὰ μᾶς ἀδερφώνει ὅλους...

Ὁ καρβανάρης ἄρχισε ν' ἀπορῆ μὲ τὴ νοημοσύνη τοῦ μικροῦ κριτῆ καὶ λέγει μέσα του:

— Μπρέ, τὸ παλιόπαιδο, αὐτὸ εἶναι σοφό!

— Θέλετε νὰ σᾶς κάνω τὴν κρίση; τοὺς ρώτησε σοβαρά-σοβαρά...

— Θέλομε — τοῦ ἀπολογήθηκαν — κι ὅ,τι μᾶς πῆς θ' ἀκολουθήσωμε. Ἔτσι κάναμε καὶ στὸν πατέρα σου.

— Γιὰ νὰ σᾶς κάνω τὴν κρίση, πρέπει πρῶτα ν' ἀγκαλιασθῆτε καὶ νὰ φιληθῆτε κ' ὕστερα νὰ σᾶς κρίνω.

Οἱ δυὸ μαλωμένοι κοίταξαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον περίλυποι, σὰ νὰ ντρέπονταν νὰ κάνουν ἐκεῖνο ποὺ τοὺς ἔλεγε.

Οἱ ἄλλοι, βλέποντας τὸ δισταγμό τους, τοὺς φώναζαν:

— Κάνετε, ὠρέ, ὅπως σᾶς λέγει ὁ κριτής, τί καμαρώνετε!

Οἱ μαλωμένοι ἀγκαλιάστηκαν καὶ φιλήθηκαν κλαίοντας.

— Πηγαίνετε τώρα, εἶπε τὸ παιδί. Τελείωσε ἡ κρίση σας!

— Καὶ πῶς τελείωσε; εἶπαν οἱ πολλοί. Ὁ ἕνας κρατάει καὶ ὁ ἄλλος ἔχει νὰ λάβη...

— Τελείωσε, εἶπε τὸ παιδί. Ἡ διαφορά τους ἦταν τὸ μίσος. Ἀφοῦ μπῆκε ἡ ἀγάπη ἀνάμεσά τους, τὸ μῖσος ἔφυγε καὶ τὸ δίκιο ἔρχεται μόνο του.

Καὶ πραγματικῶς, ἐκεῖνος ποὺ βαστοῦσε τὰ μισὰ τὰ χρήματα τἄβγαλε ἀπὸ τὸν κόρφο του καὶ τἄδωσε στὸν ἄλλο, ποὺ τὰ ζητοῦσε, λέγοντας:

— Πάρ' τα, ἀδερφέ!

Κ' ἐκεῖνος ποὺ τὰ ζητοῦσε τοῦ ἀπολογήθηκε:

—Ὄχι, ἀδερφέ, ὅλα! βάστα τὰ βρετικά σου. Κράτα ὅσα θέλεις, κράτα τα ὅλα...

—Ὄχι, ὄχι, εἶναι δικό σου βιό, εἶπε ἐκεῖνος ποὺ τὰ εἶχε βρῆ. Μακρυὰ ἀπὸ ἐμένα τὸ ἄδικο.

— Πάρ' τα, τοῦ φώναξαν οἱ ἄλλοι, ἀφοῦ σοῦ τὰ δίνει ὁ ἄνθρωπος.

Τὰ πῆρε τότε ἐκεῖνος καὶ τὰ ἔβαλε στὴ σακκούλα κι ἀφοῦ τὴν ἔβαλε στὸν κόρφο του ξαναγκαλιάστηκε καὶ ξαναφιλήθηκε μὲ τὸν ἀντίθετό του.

— Εὖγε! εὖγε, Σπύρο!, φώναξαν οἱ ἄλλοι. Εἶσαι ἀληθινὸ παιδὶ τοῦ κὺρ Χρίστου!

Καὶ πῆγαν ὅλοι καὶ τὸ φίλησαν τὸ παιδὶ καὶ τὸ εὐχήθηκαν νὰ προκόψη.

Ὁ καρβανάρης ὁ Ρόβας, ποὺ κορόϊδευε πρῶτα τὸ μικρὸ κριτή, πῆγε καὶ τὸν φίλησε λέγοντάς του:

— Παιδί μου, νὰ μὲ σχωρέ'ης. Ἐγὼ εἶμαι μεγάλος στὰ χρόνια καὶ σὺ μεγάλος στὸ νοῦ. Μιὰ μέρα θὰ γένης ἀφέντης.

Καὶ πραγματικῶς ἔζησε καὶ πρόκοψε κι ὅλοι οἱ συνταξιδιῶτες του ἔγιναν ὕστερα ἀπὸ λίγα χρόνια ὑπηρέτες του.

[«Διηγήματα τῆς Ξενιτειᾶς», β' ἔκδ. 1907]

"ΕΛΛ. ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ, ΑΠΟ ΤΗ ΑΠΟΨΗ ΣΕ ΣΗΜΕΡΑ.. Μ. ΓΕΡΑΝΘΗ, ΑΘ... ΤΟΜ. 4ος σ. 78 - 80, ΑΡΧ. ΕΛΜ.

νανταμωθοῦμε, τοῦ εἶπε ὁ τσιέλιγκας.

— Ὥρα σου καλή! τοῦ εἶπαν κι' ὅλοι οἱ ἄλλοι.

Ὁ ἄγνωστος τσιέλιγκας ἔκανε πρὸς τὴν μιὰ μεριὰ καὶ χάθηκε μέσα στὴν πολυκοσμία κι' ὁ Κουτσογιάννης πρὸς τὴν ἄλλη, κρατώντας περίχαρα τὴν φλογέρα στὸ σελάχι, σὰν πολύτιμο γκόλφι, σὰν πανέμορφο πουλάκι, ποὺ μποροῦσε νὰ τοῦ ξεπετάξη καὶ νὰ τοῦ φύγη ἀπὸ τὰ χέρια του. Δὲν ἔκανε ὅμως πέντε - δέκα βρασκάλες δρόμο καὶ θυμήθηκε τὸν ξάδερφό του, τὸν Κώστα! Κοντοστάθηκε, συλλογίστηκε, ποὺ τὸν ξεχωρίστηκε, κύτταξε μπροστὰ καὶ πίσω, δεξιὰ καὶ ζερβιά, πουθενὰ Κώστας!!! Τότε ἄρχισε νὰ φωνάζη μ' ὅλα του τὰ δυνατά, ὁλόγυρα:

— Ὠωωωῶρε Κώσταααα! Ὠωωωῶρε Κώσταααα! Ὠωωωῶρε Κώσταααα!

Ἀλλὰ ποῦ ὁ Κώστας! Ἀπὸ τὴν στιγμή, ποὺ εἶχε πιαστῆ μὲ τὸν τοῦρκο ὁ Κουτσογιάννης, τὸν ἔχασε ὁ Κώστας ἀπὸ μπροστά του...

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΚΡΙΤΗΣ

ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΛΑ ΧΡΟΝΙΑ ἀφόντας ἔγινε ἡ ἱστορία ποὺ θὰ σᾶς διηγηθῶ. Ὁ μικρὸς κριτὴς σήμερα εἶναι γέρος μὲ παιδιὰ καὶ μ' ἀγγόνια καὶ δίγγονα, ἂν καὶ ἡ μοῖρα δὲν τὸν ἀξίωσε νὰ χαϊδέψη δικό του παιδί. Ἀλλὰ τὸ ἴδιο πρᾶγμα εἶναι. Τὰ παιδιά, τ' ἀγγόνια καὶ τὰ δίγγονα εἶναι τοῦ ἀδελφοῦ του, μικροτέρου του κατὰ τὴν ἡλικίαν, σὰν καὶ δικά του εἶναι.

Ὁ μικρὸς κριτής, Σπύρος λεγόμενος, ἦταν καὶ δὲν ἦταν δέκα χρονῶν, ὅταν γιὰ πρώτη φορά, ἀκολουθώντας τὸ ἀναγκαῖο ἔθι τῆς πατρίδας του, ξεκίνησε γιὰ τὴν ξενιτειά, τὴν Κίρκη αὐτὴ τοῦ ἠπειρωτικοῦ κόσμου. Ὁ πατέρας του, ὁ κὺρ Χρῖστος, κριτὴς λεγόμενος ἀπ' ὅλη τὴν ἐπαρχία γιατὶ ἦταν πραγματικῶς ὁ δικαστής της, τὸν συνόδεψε ὡς τὰ Γιάννινα. Τὴν ὥρα τοῦ ξεχωρισμοῦ, ποὺ ὁ Ρόβας ὁ καρβανάρης, εἶχε ἕτοιμα τὰ μουλάρια του, καὶ τ' ἄλογα καὶ φώναζε σὰν ἄλλος δήμιος: «Τὸ καρβάνι εἶν' ἕτοιμο!!!» ὅλοι οἱ συγγενῆδες, ποὺ παρακολουθοῦσαν τοὺς ξενιτεμένους τους, τοὺς ξεμονάχεψαν καὶ τοὺς ἔλεγαν τὰ ὕστερα λόγια τοῦ ξεχωρισμοῦ. Ἦταν καμμιὰ εἰκοσαριὰ οἱ ξενιτεμένοι. Ἄλλος εἶχε μάνα, ἄλλος εἶχε πατέρα, ἄλλος θειὸ ἢ θειά, κι' ἄλλος μεγαλύτερο ἀδερφὸ ἢ ἀδερφή.

Τί πικρὴ ἡ ὥρα τοῦ ξεχωρισμοῦ!

Ὅλο τὸ αἷμα μαζώνεται στὴν καρδιά, τὸ πρόσωπο σκυθρωπιάζει, καὶ τὰ μάτια βουρκώνουν ἀπὸ τὰ δάκρυα.

«Κι' ὁ ζωντανὸς ξεχωρισμὸς παρηγοριὰ δὲν ἔχει», λέγει τὸ ἠπειρωτικὸ τραγούδι.

Ἀλήθεια δὲν ἔχει παρηγοριὰ ὁ ζωντανὸς χωρισμός! χάνει ἀπὸ τὰ μάτια του ἕναν ἄνθρωπο ζωντανό, κι' ἐκεῖνος, ποὺ φεύγει καὶ πάει, κι' ἐκεῖνος ποὺ μένει πίσω καὶ δὲ χάνει ἕναν πεθαμένο.

Ὁ καρβανάρης ὁ Ρόβας ἔσχιζε ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη τὴν πλατύχωρη αὐλὴ τοῦ χανιοῦ, κι' ἔλεγε:

«Τελειῶστε γρήγορα, πέρασε ἡ ὥρα».

Οἱ καρδιὲς χτυποῦσαν δυνατώτερα, τὰ μάτια δάκρυζαν καὶ κάπου κάπου ἀκούονταν καὶ ξεφωνητὸ μάνας ἢ ἀδερφῆς. Πῶς περνοῦν γρήγορα οἱ ὧρες τοῦ ξεχωρισμοῦ! καὶ φτερὰ ἂν εἶχαν, δὲν θὰ περνοῦσαν, καὶ δὲ θἄφευγαν γρηγορώτερα!

Τέλος, ὁ καρβανάρης ὁ Ρόβας καβαλλίκεψε ἕνα χρυσοκάπουλο μουλάρι καὶ χτυπώντας το μὲ τοὺς φτερνιστῆρες του, πετάχθηκε ἔξω ἀπὸ τὴν ὀρθάνοικτη θύρα τοῦ χανιοῦ, σὰν ἀστραπή. Ὅλοι οἱ ξενιτεμένοι ἀγκαλιάστηκαν καὶ φιλήθηκαν μὲ τοὺς δικούς τους καὶ καβαλλίκεψαν κι' αὐτοὶ μὲ μάτια θολωμένα ἀπὸ τὰ δάκρυα τοῦ πόνου, τῆς πατρίδας, τοῦ σπιτιοῦ καὶ τῶν δικῶν τους, κι' ἔκαναν τὸ σταυρό τους. Τὰ «ἔχετε γειά», τὰ «ὥρα καλὴ» καὶ τὰ «καλὴ ἀντάμωση νὰ δώση ὁ θεὸς» διασταυρώνονταν ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ.

Μιὰ μάνα, μιὰ πικρόμανα, ἔστησε μοιρολόγι:

Ἀνάθεμά σε, ξενιτειά, καὶ τρισανάθεμά σε,
ποὺ μοῦ κρατᾶς τὸν ἄντρα μου ἀκέριο δέκα χρόνια.
Καὶ ἐφέτος μ' ἀποπλάνεψες, μοῦ παίρνεις καὶ τὸ γυιό μου.

Τὴν ὥρα ποὺ ὁ Σπύρος βρασκελοῦσε τὴ θύρα τοῦ χανιοῦ, τοῦ φώναξε ὁ πατέρας του μὲ παραπονετικὴ φωνή:

— Σπύρο μου, στάσου, νὰ σοῦ εἰπῶ δυὸ λόγια ἀκόμα...

Ὁ Σπύρος σταμάτησε τὸ μουλάρι, καὶ ὁ κὺρ - Χρῖστος, μαραμένος ἀπὸ τὸν πόνο τοῦ ξεχωρισμοῦ τοῦ πρώτου παιδιοῦ του καὶ τοῦ πιὸ ἀγαπημένου ἀπ' ὅλα, τοῦ λέγει:

— Παιδί μου! Ἄμα ἀφήκης τὸ Μέτσοβο, εἶσαι ἢ δὲν εἶσαι παιδί μου εἶναι τὸ ἴδιο. Δὲν σὲ ξέρει κανένας. Ἀλλὰ σὺ νὰ μὴ λησμονήσης ποτὲ ὅτι εἶσαι παιδί μου. Μακριὰ ἀπὸ ψέμα, κλεψιά, φονικὸ καὶ ξένη γυναίκα. Καὶ στὸ βάθος τῆς θάλασσας κι' ἂν βρεθῆς, νὰ μὴ χάσης τὴν ἐλπίδα σου ἀπὸ τὸν θεό! Καὶ βασιλιὰς ἂν γένης, νὰ μὴ λησμονήσης τὴν πατρίδα σου. Τἄκουσες παιδί μου;

— Τἄκουσε πατέρα μου!

— Ὥρα σου καλὴ τώρα! Ὁ θεὸς κι' ἡ εὐχή μου μαζί σου.

Τὸ παιδὶ χτύπησε τὸ μουλάρι του γιὰ νὰ φτάση τὸ ξεμακρυσμένο καρβάνι, καὶ ὁ πατέρας σωριάστηκε στὸ πεζούλι τοῦ χανιοῦ κι' ἄρχισαν νὰ τρέχουν τὰ μάτια του σὰ βρύσες.

✶

Τὴν ἄλλη τὴν ἡμέρα, ὁ κὺρ - Χρῖστος βρίσκονταν στὸ χωριό του καὶ δίκαζε τοὺς πατριῶτες του, ποὺ ἔτρεχαν σ' αὐτὸν νὰ βροῦν τὸ δίκιο τους, κι' ὁ Σπύρος εἶχε σκαπετήσει τὸ Μέτσοβο κι' ὅσους ἀπαντοῦσε στὸ δρόμο κανένα δὲ γνώριζε, κι' οὔτε τὸν γνώριζαν.

Τὸ καρβάνι τραβοῦσε γιὰ τὴν Πόλη, ὅλο τῆς στεριᾶς.

Εἴκοσι μέρες χρειάζονταν τότε, γιὰ νὰ πάη κανεὶς ἀπ' τὰ Γιάννινα στὴν Πόλη, ἂν δὲν τύχαινε στὸ δρόμο κανένα ἐμπόδιο. Εἶχαν περάσει δέκα ἡμέρες δρόμο, πέ-

ρασαν τὴ Θεσσαλονίκη, χωρὶς νὰ τοὺς τρέξη κανένα κακό. Ἦταν ὅλοι ἀγαπημένοι, ὅλοι μιὰ χαρὰ καὶ περνοῦσαν τὸ δρόμο τους τραγουδώντας καὶ κουβεντιάζοντας σὰν ἀδέρφια. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα μπῆκε ὁ διάβολος στὴ μέση. Τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τὸ καρβάνι εἶχε πέσει ἡ σακκούλα του μὲ ὅσα χρήματα εἶχε καὶ τὴν εἶχε βρῆ ἕνας ἄλλος ἀπὸ τοὺς εἴκοσι συνταξιδιῶτες καὶ τοῦ τὴν ἔδωκε, κρατώντας τὰ μισὰ γιὰ βρετικά. Ἐκεῖνος ποὺ εἶχε χάσει τὴ σακκούλα γύρευε ἀκέριο τὸ χρηματικὸ ποσό, ποὺ εἶχε μέσα, κι' ἐκεῖνος ποὺ τὴν εἶχε βρῆ δὲν τοὔδινε λέγοντας, ὅτι εἶχε δικαίωμα νὰ βαστάξη τὰ μισὰ γιὰ βρετικά, κι' ἀπὸ λόγο σὲ λόγο πιάστηκαν, κι' ἄρχισαν νὰ χτυπιοῦνται στὰ γερά, φωνάζοντας: «δικό μου» ὁ ἕνας καὶ «δίκιο μου»! ὁ ἄλλος. Μπῆκαν οἱ ἄλλοι νὰ τοὺς χωρίσουν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ χωρίστηκαν σὲ δυό: Ἄλλοι μὲ τὸν ἕναν καὶ ἄλλοι μὲ τὸν ἄλλον. Ἐκεῖνος ὁποὺ εἶχε βρῆ τὴ σακκούλα ἐπέμενε νὰ βαστάξη τὰ μισὰ λέγοντας:

— Δικαιοῦμαι νὰ βαστάξω τὰ μισά, διότι ἂν δὲν τὸ φανέρωνα, ὅτι ηὕρα τὴ σακκούλα, μποροῦσα νὰ φάω ὅλα τὰ χρήματα, ποὺ εἶχε μέσα.

Ἐκεῖνος πάλι ποὺ τὴν εἶχε χάσει, ἐπέμενε νὰ τὰ ζητάη ὅλα, λέγοντας:

— Δὲν δικαιοῦσαι νὰ μοῦ βαστάξης τὰ μισά, διότι δὲν εἴμαστε ἀπ' ἄλλο καρβάνι σὺ κι' ἀπ' ἄλλο ἐγώ, ἀλλ' εἴμαστε σύντροφοι, κι' ὡς σύντροφοι, εἴμαστε ἀδέρφια κι' ὑποχρεούμαστε ὁ ἕνας νὰ βοηθάη τὸν ἄλλον, κι' ὄχι νὰ κερδίζωμε ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο.

Φιλονικώντας φιλονικώντας ἔφτασαν σ' ἕνα χάνι. Ἡσύχασαν λίγο, ὅσο νὰ φᾶν, κι' ἄρχισαν πάλι τὴ φιλονικία. Ἔδωκε πῆρε ὁ Ρόβας, ὁ καρβνάρης, νὰ τοὺς εἰρηνέψη, ἀλλὰ δὲν μπόρεσε. Καὶ τὰ δυὸ μέρη εἶχαν κάποιο δίκιο, τὸ καθένα γιὰ τὸν ἑαυτό του. Ἡ φιλονικία κατέληξε στὰ χέρια καὶ μέσα στὸ μαλλοτράβηγμα, κάποιος εἶπε μὲ πόνο καρδιακό:

— Ἔ! καὶ νὰ ξεφύτρωνες, θεέ μου, τὸν κριτή μας τὸν κὺρ - Χρῖστο ἐδῶ πέρα ἀπὸ καμμιὰ μεριά, πῶς θἄφευγε ὁ τρισκατάρατος ἀπὸ τὴ μέση μας, καὶ πῶς θὰ γένονταν ὅλα μέλι γάλα!

— Ἄχ! ποῦθε νὰ ἦταν καημένε, εἶπε ἕνας ἄλλος τους, σὲ μιὰ στιγμὴ θὰ εἰρήνευαν τὰ πάντα.

— Μοῦρθε μιὰ ἰδέα, εἶπε ἕνας ἄλλος....

— Τί; τὸν ρώτησε τέταρτος.

— Τί; ἔχομε τὸ παιδί του ἐδῶ πέρα...

— Καὶ σὰν τό 'χομε;

— Νὰ τὸ βάλωμε στὴ θέση τοῦ πατέρα του... κριτή.

— Μπρὲ ἀλήθεια! νὰ τὸ βάλωμε κριτή, ἂν καὶ μικρὸ ἀκόμα θὰ ξέρη νὰ εἰπῆ κάτι ὡς παιδὶ τοῦ κριτῆ μας.

— Σπύρο, φώναξε Σπύρο! Τί γίνεται ὁ Σπύρος τοῦ κὺρ - Χρήστου;

Ὁ Σπύρος δὲν ἀκούσανταν. Τὸν εἶχε καταλάβει ὁ κόπος τοῦ δρόμου κι' ἅμα ἔφαγε, ἀκούμπησε στὸν τοῖχο κι' ἀποκοιμήθηκε ἔχοντας προσκέφαλο τὸ δισάκκι του, στρῶμα τὴ βελεντζούλα του καὶ σκέπασμα τὴν κάππα του.

Ἡ πρόταση νὰ ἀναθέσουν τὴν κρίση στὸ παιδί, εἶχε γίνει δεκτὴ ἀπ' ὅλη τὴ συνοδεία.

— Ναί, ναί! — ἀκούσανταν ἀνάμεσα στὶς κουβέντες τους — νὰ ξυπνήσωμε τὸ παιδὶ νὰ τοὺς κρίνη, εἶναι παιδὶ τοῦ πατέρα του.

Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ καρβανιοῦ, ὁ Ρόβας, ἀκούοντας ὅτι ἤθελαν νὰ ξυπνήσουν τὸ παιδὶ γιὰ νὰ κάνη τὴν κρίση καὶ παίρνοντας τὸ πρᾶγμα γι' ἀστεῖο, τοὺς εἶπε:

— Τί λόγια ὠρὲ εἶν' αὐτὰ ποὺ λέτε; ἀφῆστε τὸ παιδὶ νὰ κοιμηθῆ, τί ξέρει αὐτό;

— Ὄχι! ὄχι! ἐφώναξαν πολλοί, πρέπει νὰ ξυπνήσωμε τὸ παιδί.

Δυὸ - τρεῖς ἄρχισαν νὰ ξυπνοῦν τὸ παιδὶ ποὺ κοιμόταν βαριά. Ὕπνος παιδιακίσιος καὶ μάλιστα ὕστερα ἀπὸ δρόμο. Τοῦ φώναζαν καὶ τὸ τραβοῦσαν ἀπ' ἐδῶ κι' ἀπ' ἐκεῖ, ἀλλὰ δὲν μποροῦσαν νὰ τὸ ξυπνήσουν. Τέλος, τοῦ ἔβαλαν ταμπάκο στὴ μύτη καὶ ἔτσι φτερνίστηκε καὶ ξύπνησε. Τὸ παιδὶ ἄνοιξε τὰ μάτια του, κύτταξε γύρω - γύρω καὶ τὸ πῆρε τὸ παράπονο.

— Γιατί παραπονιέσαι, ὠρέ; τοῦ εἶπε ὁ Ρόβας.

— Ἔβλεπα στὸν ὕπνο μου, ὅτι ἤμουν στὸ σπίτι μου μὲ τὸν πατέρα μου καὶ μὲ τ' ἀδέρφια μου.... μάνα δὲν εἶχα.

Καὶ λέγοντας αὐτὰ ἄρχισε νὰ κλαίη.

— Μπρὲ κριτὴ ποὺ σοῦ τὸν διάλεξαν! εἶπε μόνος του ὁ καρβανάρης.

— Ξέρ'ς γιατί σὲ ξυπνήσαμε Σπύρο; τοῦ εἶπε ἕνας.

— Γιατί; ρώτησε τρίβοντας τὰ μάτια του.

— Σὲ ξυπνήσαμε γιὰ νὰ μᾶς κάνης τὴν κρίση τῆς φιλονικίας.

Τὸ παιδὶ τὸν κύτταξε μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτό.

— Μπρέ, τί σᾶς ἔφταιγε τὸ καημένο καὶ τοῦ χαλάσατε τ' ὄνειρο, εἶπε ὁ καρβανάρης.

— Ἄειντε, παιδί μου, κρίνε τους, εἶπε ὁ γεροντότερος ταξιδιώτης τοῦ καρβανιοῦ... Γνωρίζεις τὴν αἰτία. Ἀπ' αὐτοῦ θὰ καταλάβουμε ἂν θὰ γενῆς σὰν τὸν πατέρα σου.

★

Τὸ παιδὶ καλοκάθησε σταυροπόδι κι' εἶπε στοὺς μαλλωμένους μὲ ὕφος ἀληθινοῦ κριτῆ:

— Ἐλᾶτε, δῶ!

Πῆγαν κι' οἱ δυὸ μπροστά του μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα.

— Ξέρετε ποῦ εἴμεστε; τοὺς ρώτησε σοβαρά.

Ὁ καρβανάρης ἄνοιξε τὰ μάτια του, προσέχοντας ν' ἀκούση καλύτερα. Οἱ μαλλωμένοι δὲ μιλοῦσαν.

— Νὰ σᾶς τὸ εἰπῶ ποὺ εἴμεστε. Εἴμεστε, κακορρίζικοι, δέκα μέρες μακρυὰ ἀπ' τὸν τόπο μας, εἴμεστε ξένοι, πεντάξενοι! Δὲ μᾶς γνωρίζει κανένας ἐδῶ γύρα. Ἡ ξενιτειὰ μᾶς ἀδερφώνει ὅλους...

Ὁ καρβανάρης ἄρχισε ν' ἀπορῆ μὲ τὴ νοημοσύνη τοῦ μικροῦ κριτῆ καὶ λέγει μέσα του:

— Μπρέ, τὸ παλιόπαιδο, αὐτὸ εἶναι σοφό!

— Θέλετε νὰ σᾶς κάνω τὴν κρίση; — τοὺς ρώτησε σοβαρὰ - σοβαρά...

— Θέλομε — τοῦ ἀπολογήθηκαν — κι' ὅ,τι μᾶς πῆς θ' ἀκολουθήσωμε. Ἔτσι κάναμε καὶ στὸν πατέρα σου.

— Γιὰ νὰ σᾶς κάνω τὴν κρίση, πρέπει πρῶτα ν' ἀγκαλιασθῆτε καὶ νὰ φιληθῆτε κι' ὕστερα νὰ σᾶς κρίνω.

Οἱ δυὸ μαλλωμένοι κύτταξαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον περίλυποι, σὰ νὰ ντρέπονταν νὰ κάνουν ἐκεῖνο ποὺ τοὺς ἔλεγε.

Οἱ ἄλλοι, βλέποντας τὸ δισταγμό τους, τοὺς φώναζαν:

— Κάνετε, ὠρέ, ὅπως σᾶς λέγει ὁ κριτής, τί κα-

μαρώνετε !

Οἱ μαλωμένοι ἀγκαλιάστηκαν καὶ φιλήθηκαν κλαίοντας.

— Πηγαίνετε τώρα, εἶπε τὸ παιδί!

Τελείωσε ἡ κρίση σας!

— Καὶ πῶς τελείωσε; — εἶπαν οἱ πολλοί. — Ὁ ἕνας κρατάει καὶ ὁ ἄλλος ἔχει νὰ λάβῃ.

— Τελείωσε, εἶπε τὸ παιδί. Ἡ διαφορά τους ἦταν τὸ μῖσος. Ἀφοῦ μπῆκε ἡ ἀγάπη ἀνάμεσά τους, τὸ μῖσος ἔφυγε καὶ τὸ δίκιο ἔρχεται μόνο του.

Καὶ πραγματικὰ ἐκεῖνος ποὺ βαστοῦσε τὰ μισὰ τὰ χρήματα, τἄβγαλε ἀπὸ τὸν κόρφο του καὶ τἄδωσε στὸν ἄλλο, ποὺ τὰ ζητοῦσε λέγοντας:

— Πάρ' τα, ἀδερφέ!

Κι' ἐκεῖνος ποὺ τὰ ζητοῦσε τοῦ ἀπολογήθηκε:

— Ὄχι, ἀδερφέ, ὅλα! βάστα τὰ βρεπτικά σου. Κράτα ὅσα θέλεις, κράτα τα ὅλα...

— Ὄχι, ὄχι, εἶναι δικό σου βιὸ — εἶπε ἐκεῖνος ποὺ τὰ εἶχε βρῆ, μακρυὰ ἀπὸ ἐμένα τὸ ἄδικο.

— Πάρ' τα — τοῦ φώναξαν οἱ ἄλλοι,— ἀφοῦ σοῦ τὰ δίνει ὁ ἄνθρωπος.

Τὰ πῆρε τότε ἐκεῖνος καὶ τὰ ἔβαλε στὴ σακκούλα, κι' ἀφοῦ τὴν ἔβαλε στὸν κόρφο του, ξαναγκαλιάστηκαν καὶ ξαναφιλήθηκε μὲ τὸν ἀντίθετό του.

— Εὖγε! εὖγε, Σπύρο!, φώναξαν οἱ ἄλλοι, εἶσαι ἀληθινὸ παιδὶ τοῦ κὺρ Χρήστου! Καὶ πῆγαν ὅλοι καὶ φίλησαν τὸ παιδί, καὶ τὸ εὐχήθηκαν νὰ προκόψῃ.

Ὁ καρβανάρης ὁ Ρόβας, ποὺ κορόϊδευε πρῶτα τὸν μικρὸ κριτή, πῆγε καὶ τὸν φίλησε λέγοντάς του:

— Παιδί μου, νὰ μὲ σχωρέ'ης. Ἐγὼ εἶμαι μεγάλος στὰ χρόνια καὶ σὺ μεγάλος στὸ νοῦ. Μιὰ μέρα θὰ γένῃς ἀφέντης.

Καὶ πραγματικῶς ἔζησε καὶ πρόκοψε, κι' ὅλοι οἱ συνταξιδιῶτες του ἔγιναν ὕστερα ἀπὸ λίγα χρόνια ὑπηρέτες του.

(Διηγήματα τῆς Ξενητειᾶς)

Ο ΓΚΕΣΟΥΛΗΣ

Υ ΚΕΣΟΥΛΗΣ ΛΕΓΟΥΝΤΑΝ ἐκεῖνο τὸ λαμπρὸ σκυλί! Τ' ὄνομα τοῦ Γκεσούλη ἔχουν ὅλα τὰ σκυλιά, ποῦναι στὸ κορμὶ μαῦρα καὶ ἄσπρα στὸ λαιμὸ καὶ στὴν κοιλιά. Αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ χρωματισμοῦ τῶν σκυλιῶν ἔχει λευκώματα καὶ στὰ ποδάρια, πότε στὰ τέσσερα καὶ πότε σὲ λιγώτερα, καὶ κάτι καστανὲς γραμμὲς κάτω ἀπὸ τὰ μάτια. Τώρα γιατὶ τὰ σκυλιὰ πᾶχουν αὐτὸ τὸ χρωματισμὸ λέγουνται γκεσούληδες, δὲν μπορῶ νὰ σᾶς τὸ εἰπῶ, γιατὶ εἶναι ξένο πρὸς τὸ θέμα μας, κι' ἔρχουμε στὸ Γκεσούλη μου.

— Ἡ ἱστορία, ποὺ θὰ σᾶς διηγηθῶ τώρα, ἔγινε στὴν Ἤπειρο. Καὶ λέγω ἱστορία, γιατὶ τὸ διήγημά μου εἶναι ἀληθινό, οὔτε πολλὰ χρόνια εἶναι πᾶγινε τὸ πράμα.

Ὁ Γκεσούλης, μικρὸ κουταβάκι, πρὶν ἀνοίξῃ ἀκόμα τὰ μάτια του, εἶχε ριχτῆ στὸ βάραγγα, εἶδος Καιάδα τοῦ χωριοῦ, μ' ἄλλα ἕξη - ἑφτὰ ὁμογέννητα ἀδερφάκια του, γιατὶ ὁ ἀφέντης τῆς μάνας του, θέλοντας νὰ δοκιμάσῃ τὴν ἀξία ὅλων τῶν κουταβιῶν ποῦχε γεννήσει ἡ σκύλα του ἐκεῖνες τὶς μέρες, τὰ 'βαλε ὅλα ἀπάνω σ' ἕνα λυκοτόμαρο, καὶ μόνο δυὸ κουτάβια, ποὺ ἀπ' ὅλα συνταράχτηκαν καὶ σήκωσαν τὴ μύτη τους κι' ἔβγαλαν ἕνα μικρὸ γουρλητό, μόνον αὐτὰ κράτησε, γιὰ νὰ βυζαίνουν ὅλο τὸ γάλα τῆς σκυλομάνας, γιατὶ αὐτὰ τὰ κουτάβια θὰ γίνουνταν καλύτερα καὶ φοβερώτερα κι' ὡς μαντρόσκυλα κι' ὡς αὐλόσκυλα, καὶ τ' ἄλλα τὰ πέταξε στὸ βάραγγα κρυφὰ ἀπὸ τὴ μάνα τους, ποὺ τ' ἀγαποῦσε ἡ καημένη ὅλα ἴσια, κι' εἶχε γιὰ τὸ καθένα καὶ ξεχωριστὸ βυζὶ στὴν κοιλιά της.

Ὅταν πέταξαν τὰ κουτάβια στο βάραγγα ὁ Γκεσούλης φαίνεται δὲν εἶχε πάθει τίποτες ἀπὸ τὸ πέταγμα κάτω στὸ φοβερὸ γκρεμό, καὶ κατώρθωσε νὰ ζήσῃ ἕνα ὁλάκερο μερονύχτι μέσα στὸ βάραγγα, ὅταν ἕνας κυνηγός, ὁ Λέντζος, κυνηγώντας ἀγρίμια, πέρασε ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο, ποὺ βρισκόνταν ριγμένα τὰ κουτάβια, ποὺ μόνον ὁ Γκεσούλης μας ἤταν ζωντανὸς ἀκόμα, καὶ γουρλιώντας τὸ καημένο τὸ ζῶο ἀπὸ τὴν πεῖνα κι' ἀπὸ τὸ κρύο, καὶ βλέποντάς το νὰ παραδέρνῃ ἔτσι μόνο του μέσα στὴν ἐρημιὰ τὸ λυπήθηκε καὶ τὸ 'μασε ἀπὸ καταγῆς καὶ τό 'βαλε μέσα στὸ κυνηγοσάκκουλό του. Ὕστερα ἀπὸ λίγη ὥρα βρέθηκε σ' ἕνα μαντρὶ κοντά, ποῦχε γαλάρια γιδοπρόβατα. Ἐκεῖ ζήτησε λίγο γάλα κι' ὁ πιστικὸς ἄρμεξε ὅλο τὸ βυζὶ μιανῆς γίδας στὸ στόμα τοῦ κατανήστικου κουταβιοῦ. Ἅμα τὸ γάλα μπῆκε μέσα στὴν κοιλούλα του, τὸ κουτάβι ἄνοιξε γιὰ πρώτη φορὰ τὰ μάτια, καὶ κύτταξε κατάματα τὸν κυνηγό, κι' ἔκαμε σὰ νὰ 'θελε κάτι νὰ τοῦ εἰπῆ, ἀλλὰ τί νὰ τοῦ ἔλεγε ἕνα τέτοιο ἄλογο ζῶο;

Νὰ μὴν τὰ πολυλογοῦμε, σὲ τρεῖς - τέσσερους μῆνες ἀπανωθιό, ἐκεῖνο τὸ κουταβάκι εἶχε γίνει ἕνα ὡραῖο κι' ἔξυπνο σκυλλάκι, ποὺ ἤταν ὁ μεγαλύτερος φύλακας τοῦ σπιτιοῦ.

Στὸ σπίτι τοῦ κυνηγοῦ ἤταν πολλοὶ ἄντρες, γυναῖκες καὶ παιδιά, ἀλλὰ τὸ Γκεσουλάκι, ἂν κι' ἀγαποῦσε ὅλη τὴ φαμίλια κι' ὅλο τὸ σπίτι, κι' ὅλα τὰ ζῶα τοῦ σπιτιοῦ, ὡς καὶ τὶς κόττες του ἀκόμα, γιατὶ μιὰ μέρα ρίχτηκε νὰ ξεσκίσῃ ἕναν γειτονικὸ πετεινό, ποὺ κυνηγοῦσε ἕνα πετεινάρι τοῦ σπιτιοῦ, καὶ πρόφτασε νὰ τοῦ βγάλῃ μόνο τὴν οὐρά — ἀγαποῦσε ὅμως πιότερο ἀπ' ὅλους τὸν κυνηγό. Ὅταν ἔμπαινε ὁ κυνηγὸς μέσα στὸ σπίτι, τὸ Γκεσουλάκι χοροπηδοῦσε ἀπὸ τὴ χαρά του καὶ ρίχνουνταν ὡς ἀπάνω, σὰ νὰ 'χε φτερά. Τέλος πάντων, ἐκεῖνο τ' ἀπορριξίμι, σ' ἑφτὰ - ὀχτὼ μῆνες ἀπανωθιό, ἀπὸ Γκεσουλάκι ἔγινε ἕνας φοβερὸς Γκεσούλης, καὶ λέγοντας «Γκεσούλης» μέσα στὸ χωριό, ἐννοοῦσαν αὐτόν.

Σ' αὐτὸ ἀπάνω, ὁ εὐεργέτης τοῦ Γκεσούλη, ὁ πολυαγαπημένος του ἀπ' ὅλο τὸ σπίτι, ἀφήνοντας τὸ τουφέκι τοῦ κυνηγοῦ, ξεκινοῦσε ἕνα πρωΐ γιὰ τὴν ξενιτειά. Ὅλο τὸ σπίτι κι' ὅλο τὸ χωριὸ τόνε συμπροβόδησαν ὡς τὸ σύνορό τους κι' ἐκεῖ, κάτω ἀπὸ ἕνα μεγάλο πολύκλαδο καὶ φουντωτὸ πουρνάρι, γίνονταν ὁ πολύπικρος ξεχωρισμός! Τί δάκρυα, τί σιγοκλάματα, τί ἀναστεναγμοί, ἀπὸ τὴ γριὰ μάνα του, ἀπὸ τ' ἀδερφοξάδερφά του

τοῦ ναοῦ κρύπτας, ὁπόθεν μετὰ ἥμισυν αἰῶνα ἀνέπαφα ἐξήχθησαν πάλιν μετὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς Πόλεως.

Ἀλλ' ἂν τὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ ναοῦ στολίσματα ἦσαν τόσον πολύτιμα, τὰ τοῦ ἁγίου βήματος κειμήλια ἦσαν ἀμυθήτου ἀξίας, μόνον πρὸς τοὺς θησαυροὺς τῆς ἁγίας Σοφίας ἀμιλλώμενα εἰς κάλλος καὶ τέχνην. Τὰ ἅγια Σκεύη τῆς θείας λειτουργίας, τὸ Εὐαγγέλιον, τὸ θυμιατήριον καὶ τὰ κηροπήγια, τὸ κατσὶ καὶ τὸ ζέον ἦσαν ὅλα ἐκ καθαροῦ χρυσίου, πεποικιλμένα μὲ σμαράγδους καὶ σάπφειρον καὶ μὲ λαμπροὺς μαργαρίτας, αἱ δὲ πλάκες τοῦ Εὐαγγελίου μὲ ἀναγλύπτους παραστάσεις μαλαμοκαπνισμέναι, ὅλα τῆς ἐκλεκτῆς χρυσοχοϊκῆς τῶν Βυζαντινῶν ἔργα, τὰ ὁποῖα δὲν θὰ ξαναγίνουν πλέον εἰς τὸν κόσμον. Ἓν ἐγκόλπιον δέ, τὸ ὁποῖον ἐφόρει ὁ ἡγούμενος τοῦ Στουδίου κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτάς, ἦτο ἐξαίσιον τεχνούργημα, συρματεῖνον καὶ ὁλόχρυσον, ὡς μὲ χρυσῆν θαρρεῖς δαντέλλαν ἐξειργασμένον, ἡ δὲ ἡγουμενικὴ ῥάβδος εἶχεν ἀναριθμήτους πέτρας εἰς τὴν ὁλόχρυσον αὐτῆς περιβολήν, τὴν ὁποίαν ἐδανείζετο αὐτὸς ὁ Πατριάρχης κατὰ τὸν Ἑσπερινὸν τῆς Λαμπρᾶς, ὅταν μετέβαινεν εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν ὁ βασιλεύς.

(Ἀκολουθεῖ)

** Εἰς τὴν Σουηδίαν συνειθίζεται τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων, νὰ στολίζουν ἕνα ἀρνάκι μὲ κουδουνάκια καὶ κορδέλλας. Ἔπειτα τὸ φορτώνουν μὲ διάφορα δῶρα καὶ τὸ ἀφήνουν νὰ τρέχῃ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μέσα εἰς τὸ σπῆτι. —Τὰ παιδιὰ τὸ κυνηγοῦν καὶ πέρνουν τὰ δῶρα των.

** Εἰς μίαν μικρὰν πόλιν τῆς Ἀνατολικῆς Πρωσσίας, μικρὰ μαθήτρια 13 ἐτῶν, κατεδικάσθη εἰς τρίμηνον φυλάκισιν δι' ἔγκλημα καθιστώσεως.

ΥΣΤΕΡΑ
ΑΠΟ ΕΙΚΟΣΙ ΠΕΝΤΕ ΧΡΟΝΙΑ

Χριστουγεννιάτικο διήγημα.

Δὲν εἶχε ἀκόμα φέξει καλὰ-καλὰ κι' ἡ Βασίλαινα, ἡ ξακουσμένη νοικοκυρὰ τοῦ χωριοῦ μὲ τὸν μονάκριβό της τὸν Γεωργάκη, ἄντρα εἴκοσι πέντε χρονῶν, μὲ μαῦρο μουστάκι στριμμένο, ἅμα ἦρθαν ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά, κάθησαν στὸ τραπέζι ποῦ εἶχε ἀπάνω μιὰ μεγάλη ἁπλάδα κουλάστα, καὶ μιὰ γαβάθα μὲ κόττα βραστὴ κι' ἕνα τεψὶ μὲ τηγανίτες, σπάργανα τοῦ μικροῦ Χριστοῦ, ζεματισμένες μὲ μέλι, ὕστερα ἀπὸ σαράντα ἡμερῶν συγκρατουμένη σαρακοστή. Δὲν ἄρχιζαν ὅμως νὰ φᾶν, γιατὶ περίμεναν τὸν παπᾶ-Νικόλα νὰ τοὺς εὐγολήσῃ τὸ τραπέζι καὶ νὰ τοὺς εὐχηθῇ μιὰ χαμένη εὐχή: **«νὰ καλοδεχτοῦν».**

Ἡ Βασίλαινα, γυναῖκα σαράντα δυὸ-σαράντα τριῶν χρονῶν, μὲ πρόσωπο στρογγυλό, σὰ φεγγάρι, μὲ χρῶμα, σὰ μῆλο κόκκινο, μὲ μάτια μαῦρα, σὰν ἐλῆες καὶ φρύδια μακρυὰ καὶ καμαρωτά, σὰν δοξάρια, ἔμοιαζε σὰ νὰ μὴν εἶχε φτάσει ἀκόμη τὰ τριάντα χρόνια, κι' ἂν δὲν εἶχε μιὰ ἀδιάκοπη μελαγχολία στὸ πρόσωπό της θὰ φαίνονταν ἀκόμη νεώτερη ἀπ' ὅ,τι ἔδειχνε· κι' ὁ γυιός της, ὁ Γιωργάκης, μὲ τὸ δασύ του τὸ κατάμαυρο μουστάκι, καὶ μὲ τὰ χονδρά του τὰ χαρακτηριστικὰ ἔδειχνε, σὰ νὰ εἶχε περάσει τὰ τριάντα χρόνια καὶ χαριτωμένη μάννα κι' ὠμορφοπιαμωμένο παιδὶ ἔσμιγαν στὴν ἡλικία σὰν ποῦ σμίγουν δύο ἀγαπημένα στόματα καὶ φαίνονταν ἢ σὰν ἀδέρφια, ἢ σὰν ἀντρόγυνο, γιὰ ὅσους δὲν τοὺς ἤξεραν.

Μάννα καὶ γυιός, δυὸ ὄντα στὸν κόσμο, ποῦ τὸ ἕνα ζοῦσε γιὰ τ' ἄλλο, κάθονταν στὴν ἄκρη τοῦ τραπεζιοῦ μελαγχολικοί, καὶ περίμεναν τὸν παπᾶ-Νικόλα νὰ εὐλογήσῃ καὶ ν' ἀρχίσουν νὰ φᾶν, ἀλλ' ὁ παπᾶ-Νικόλας ἀργοῦσε, γιατὶ εὐλογοῦσε μὲ τὴ σειρὰ τὰ τραπέζια τῶν σπιτιῶν τοῦ χωριοῦ, καὶ δὲν εἶχε φτάσει ἀκόμη στὸ σπίτι τῆς Βασίλαινας καὶ τοῦ Γιωργάκη. Ὕστερα ἀπὸ κάμποση ὥρα, ἀκούστηκαν τὰ σκυλλιὰ τῆς γειτονιᾶς. Εἶταν ὁ παπᾶ-Νικόλας, ποῦ ἔβγαινε ἀπὸ τὸ ἕνα σπίτι κι' ἔμπαινε στὸ ἄλλο. Σὲ λίγο ἀνέβαινε τὲς σκάλες τοῦ σπιτιοῦ καὶ μάννα καὶ γυιὸς σηκώθηκαν νὰ τὸν ὑποδεχτοῦν. Ὁ παπᾶς εἶπε «καλημέρα» καὶ «χρόνια πολλὰ» κι' ἄρχισε νὰ εὐλογάει τὸ τραπέζι: **«Χριστὲ ὁ Θεὸς εὐλόγησον τὴν βρῶσιν καὶ τὴν πόσιν τῶν δούλων σου καὶ πάντας ἡμᾶς...»** Εἶπε μηχανικῶς καὶ τὸ τροπάρι τοῦ Χριστοῦ: **«Ἡ γέννησίς σου Χριστὲ ὁ Θεὸς, ἀνέτειλε τῷ κόσμῳ τὸ φῶς τὸ τῆς γνώσεως, ἐν αὐτῇ γὰρ οἱ τοῖς ἄστροις λατρεύοντες ὑπὸ ἀστέρος ἐδιδάσκοντο σὲ προσκυνεῖν τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης καὶ σὲ γινώσκειν ἐξ ὕψους ἀνατολῶν, Κύριε δόξα σοι.»** Πῆρε ἕνα φυλλὶ τηγανίτα, μιὰ χουλιαριὰ κουλάστρα, ἕνα μπούτι κόττας, ἅρπαξε ἕνα ποτήρι γεμάτο κρασὶ στὸ χέρι κι' εἶπε:

— Νὰ ζήσετε καὶ νὰ καλοδεχθῆτε τὸ Βασίλη . . .

Τράβηξε τὸ κρασὶ καὶ κίνησε νὰ φύγῃ ξαναλέγοντας:

— Καὶ τοῦ χρόνου τὰ Χριστούγεννα . . . καὶ τοῦ χρόνου μὲ τὸν ἄντρα σου ἐσύ, μὲ τὸν πατέρα σου καὶ μὲ μιὰ καλὴ νύφη ἐσύ. . . ἐκείνη ντέ . . . τὴ μαυρομμάτα μὲ τὰ κατσκρὰ μαλλιά . . .

Καὶ λέγοντας αὐτὰ ὁ παπᾶς κατέβαινε γλήγορα τὴ σκάλα κρατῶντας μὲ τὸ δεξὶ τὴν πατερίτσα του καὶ μὲ τὸ ζερβὶ τὸ μπούτι τῆς κόττας, καὶ πήγαινε βιαστικὸς νὰ εὐλογήσῃ κι' ἄλλα σπίτια, νὰ πῇ κι' ἄλλα «Χριστὲ ὁ Θεὸς εὐλόγησον . . .» κι' ἄλλα: «Ἡ γέννησίς σου Χριστὲ ὁ Θεός. . .» κι' ἄλλες εὐχὲς: «Νὰ ζήσετε καὶ νὰ καλοδεχτῆτε . . .» κι' ἄλλα «Καὶ τοῦ χρόνου τὰ Χριστούγεννα . . .» κτλ.

Φεύγοντας ὁ Παπᾶς, μάννα καὶ γυιὸς γύρισαν καὶ κάθησαν στὸ κατάφορτο τραπέζι ἀπὸ φαγητά, γιὰ νὰ φᾶν, ἀλλὰ οὔτε ἡ μάννα, οὔτε τὸ παιδὶ ἔκαναν σταυρὸ ν' ἀρχίσουν νὰ φᾶν, σὰν κάποιον νὰ περίμεναν, ποῦ εἶταν ἡ θέση του ἀδειανὴ στὸ κεφαλοτράπεζο, εἰκοσιπέντε ἀκέρια Χριστούγεννα, κι' ἄλλους τόσους Ἀη-Βασίληδες, κι' ἄλλες τόσες Λαμπρές, κι' ἄλλους τόσους Ἀη-Γιώργηδες...

Εἴκοσι πέντε χρόνια ξενιτειά, εἴκοσι πέντε χρόνια μάρα καὶ θλίψη, καὶ δάκρυα καὶ κακολογιὲς δὲν εἶταν μικρὸ πρᾶγμα γιὰ τὴν καημένη τὴ Βασίλαινα . . . Δέκα ἑφτὰ χρονῶν εἶταν ὅταν παντρεύτηκε τὸ Βασίλη, παλληκάρι εἴκοσι χρονῶν, καὶ δυὸ τρεῖς μῆνες ὕστερα ἀπὸ τὸ γάμο της ὁ Βασίλης της ξεκίνησε γιὰ τὴ Βλαχιὰ μὲ τὸ Ρόβα τὸν ἀγωγιάτη, κι' ἀπὸ τότε οὔτε γράμμα, οὔτε ἀντιλογιά... Ὅταν γέννησε τὸ Γιωργάκη της ὁ κόσμος λογάριαζαν στὰ δάχτυλα τοὺς μῆνες, . . . ἀλλὰ δὲν ἔβγαζαν ἐκεῖνο ποὔθελαν, γιατὶ εἶταν ἐννιὰ μῆνες παρὰ δέκα ἀκέριες ἡμέρες ἀφόντας εἶχε φύγει ὁ Βασίλης, κι' ὁ Γιωργάκης, ὄχι ἑφταμηνίτικο, ἀλλὰ εἶταν καὶ παράειταν στὸν καιρό του, ἕνα παιδὶ σὰ νὰ σαραντισμένο μὲ τὰ μαλλια μιὰ παλάμη μακρυὰ στὸ κεφάλι του. Κι' ὅμως ὑπῆρχαν καὶ καμπόσες στριγλόγριες, ποῦ ἔλεγαν ὅτι ὁ Βασίλης τάχα δὲν εἶχε φύγει ἀντίμερα τ' Ἀη-Γιωργιοῦ, ἀλλ' ἀντίμερα τοῦ Θωμᾶ, δέκα μέρες προτήτερα, καὶ τὸ παιδὶ μποροῦσε νὰ μὴν εἶναι τοῦ Βασίλη, γιατὶ καμμιὰ φορὰ οἱ γυναῖκες

γεννοῦν δύο καὶ τρεῖς μέρες προτύτερα ἀπὸ τοὺς ἐννιὰ μῆνες . . .

Ἡ μάνα, μὲ τὴν καρδιὰ βαλαντωμένη ἀπὸ τὸν πόνο ἄρχισε νὰ λέγῃ στὸ παιδί της :

—.... Παιδί μου ! Εἴκοσι πέντε Χριστούγεννα σωστὰ λείπει ὁ πατέρας σου στὴν Ξενιτειά. Χριστούγεννα, Ἀη-Βασιλειοῦ καὶ Φῶτα δὲν ἔχω κάμει μαζύ του. Μόνον Ἀποκριές, Λαμπρὴ καὶ Ἀη-Γιώργη... Ἀντίμερα τ' Ἀη-Γιωργιοῦ ἔφυγε... γιὰ νὰ μὴ ξαμαγυρίσῃ !... Τί ἔχω ἀκούσει, παιδί μου ἀπὸ τὸν παλιόκοσμο ! Τί ἔχω ἀκούσει ! Φθονοῦσε τὰ νιᾶτά μου, φθονοῦσε τὴν ὠμορφιά μου, πάη καλά, ἀλλὰ νὰ φθονῇ καὶ τὴ δυστυχία μου !

— Πόσες φορὲς μοῦ τὰ εἶπες, μανούλα μου αὐτά... Τὰ ξέρω.... Ἔλα νὰ φᾶμε καὶ νὰ εὐχηθοῦμε ἀκόμα μιὰ φορὰ νὰ τὸν καλοδεχτοῦμε, κι' ὅ,τι θέλει ὁ Θεὸς ἂς γείνῃ !

Τῆς ἀπολογήθηκε ὁ Γεωργάκης.

— Ἂν ἔχει πεθάνει σχωρεμένος νἆναι, κι' ἅγιο τὸ χῶμά του, ποῦναι πεσμένος, ἀλλ' ἂν ζῇ καὶ λησμόνησε τὴ γυναῖκά του —ἐσένα παιδί μου δὲ σὲ ξέρει, ἂν ἦλθες στὸν κόσμο— καὶ λησμόνησε τὸ σπίτι του, τὸ τσίκα-μίκα του, τὸ χωριό του, τὴν πατρίδα του, ἀπὸ τὸν Θεὸ νὰ τὸ βρῇ, μὲ τὴν ἀδικία ποῦ μᾶς ἔχει κάμει καὶ τῶν δυονῶν μας !

Ἄρχισε νὰ κλαίῃ. Ὁ Γιωργάκης τὴν ἀγκάλιασε, καὶ τὴ φίλησε γιὰ νὰ τὴν παρηγορήσῃ καὶ νὰ τῆς κάνῃ τὴν καρδιά, κι' ἔτσι ἀγκαλιασμένοι, ἔγειραν στὸ προσκέφαλο παραστιᾶς. Ἡ φωτιὰ ἔκαιγε γλυκὰ γλυκὰ, κι' ἔπεφταν ἀπὸ τὸ δαυλοστάθη κόκκινα καὶ χοντρὰ τὰ κάρβουνα, τὸ τραπέζι στέκονταν μαραμένο μὲ τὴς μελωμένες τηγανῖτες, μὲ τὴν ἁπλάδα γεμάτη κουλάστρα καὶ μὲ τὴ γαβάθα γεμάτη κόττα βραστή, ἡ θύρα κι' ἡ ἐξώθυρα ἦταν ἀνοιχτές, πέρα-πέρα γιὰ τὴ χρονιάρα τὴν ἡμέρα καὶ τὴ δεσποτικὴ τὴ γιορτὴ, καὶ γιὰ τὸν ξενιτεμένο τοῦ σπιτιοῦ, ἔξω ἀγέρας κρύο, καὶ χιονόνερο, τὰ στοιχειὰ τοῦ χειμῶνα χόρευαν μὲ μανία...κι' ἡ μάννα μὲ τὸ παιδί της κοιμῶνταν παραστιᾶς σφιχταγκαλιασμένοι, σὰν ὅταν ὁ Γιωργάκης ἦταν ἑφτὰ χρονῶν παιδάκι...

Τί νὰ εἶχε γείνει ὁ κακημένος ὁ Βασίλης ; Ἄλλοι ἔλεγαν ὅτι τὸν καιρό, ποῦ πήγαινε στὴ Βλαχιὰ εἶχε πέσει ἀπὸ τὸ μουλάρι στὸ Δούναβη καὶ πνίγηκε, ἄλλοι πάλε ὅτι στὸ Γιάσι, ποῦ καταστάθηκε, τὸν ἀγάπησε μιὰ Βλάχα γιὰ τὴν ὠμορφιά του καὶ τὸν παντρεύτηκε, κι' ἄλλοι ὅτι εἶχε πεθάνει ἀπὸ ἀρρώστεια. Ἄλλοι πάλε ἔλεγαν ἄλλα. Τελευταῖα ὅμως ἕνας Ζαγορίσιος εἶχε εἰπῆ στὰ Γιάννινα καὶ τὰ λόγια ἔφτασαν ὥς τὸ χωριό, ὅτι ὁ Βασίλης εἶχε κατηγορηθῆ ἄδικα ὅταν ἔφτασε στὸ Γιάσι, ὅτι εἶχε σπάσει μιὰ κάσσα καὶ πῆρε φλωριὰ καὶ καταδικάστηκε σὲ εἰκοσιπέντε χρόνια φυλακή, κι' ὅτι μέσα στὴ φυλακὴ ἔκρυβε τὴν ἐντροπή του, μὴ θέλοντας νὰ εἰπῆ οὔτε ἀπὸ ποιὸ χωριὸ εἴταν, οὔτε στὸ σπίτι του νὰ γράψῃ, καὶ ὅτι μέσα στὴ φυλακὴ ποῦ βρίσκουταν ἔφκιανε διάφορα ἐργόχειρα καὶ μὲ τὴν οἰκονομία του εἶχε κάνει ἀρκετή, περιουσία καὶ περίμενε νὰ τελειώσῃ ἡ ποινή του καὶ νὰ ἀρθῇ στὴν πατρίδα του. Ἀλλ' ἡ Βασίλαινα τ' ἄκουγε ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα καὶ τίποτε δὲν πίστευε καὶ μόνη της παρηγοριὰ εἶχε τὸ παιδάκι της, ποῦ μεγάλωνε ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέρα, καὶ μόνο τὰ Χριστούγεννα, τ' Ἀη-Βασιλειοῦ, τὴ Λαμπρὴ καὶ τ' Ἀη-Γεωργιοῦ θυμῶνταν πῶς εἴταν παντρεμμένη καὶ εἶχε ἄντρα στὴν Ξενιτειά.

Ἐνῷ ἡ μάννα καὶ τὸ παιδὶ κοιμῶνταν στοῦ πόνου τοῦ προσκεφάλι ἕνας γουνοφορεμένος ξένος μπῆκε καβάλλα στὴν αὐλή. Κατέβηκε, ξεφόρτωσε, ἔδεσε τ' ἄλογό του στὸ κατώγι, ἀνέβηκε τὴ σκάλα καὶ μπῆκε στὸ δωμάτιο, ὅπου ηὗρε τὴ φωτιὰ νὰ καίγῃ γλυκὰ-γλυκὰ, τὸ τραπέζι φορτωμένο ἀπὸ φαγητὰ, καὶ τὴ μάννα καὶ τὸ παιδὶ νὰ κοιμοῦνται σφιχταγκαλιασμένοι ... Ὁ ξένος ἔγεινε ἀλλοιώτικος καὶ στὴ στιγμὴ μιὰ μεγάλη δίστομη μαχαίρα ἄστραψε στὸ δεξί του τὸ χέρι. Μιὰ στιγμὴ τὸν χώριζε ἀπὸ φριχτὸ ἔγκλημα, καὶ μι' ἄδικη λέξη βούϊζε στὸ στόμα του :

— Ἄτιμη !

Μάννα καὶ παιδὶ πετάχτηκαν ἀπὸ τὸν βαθὺν ὕπνο. Ὁ Γιωργάκης πέταξε ἀπὸ τὸ ζωνάρι του ἄλλη μαχαίρα κι' οἱ δύο ἄντρες βρέθηκαν ἀντιμέτωποι κι' ἕτοιμοι νὰ σκοτώσῃ ὁ ἕνας τὸν ἄλλο, ἐνῷ ἡ Βασίλαινα ἔμπηξε τὴς φωνὲς καὶ τραβοῦσε τὰ μαλλιά της.

— Ποιὸς εἶσαι σὺ ἐδῶ μέσα !

Φώναξε ἄγρια-ἄγρια ὁ ξένος τοῦ Γιωργάκη.

— Εἶμαι ὁ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ ! (ἀπολογήθηκε ὁ Γιωργάκης) Ἐσὺ ποιὸς εἶσαι ποῦ μπῆκες ἐδῶ μέσα !

— Κανένας ἄλλος ἀπὸ μένα δὲν εἶναι ἐδῶ μέσα νοικοκύρης !

Εἶπε οὐρλιαχτὰ ὁ ξένος.

Ἡ Βασίλαινα ἀκούοντας αὐτὰ μπῆκε στὴ μέση τῶν δύο ἀντρῶν καὶ φώναξε μ' ὅλα της τὰ δυνατά :

— Μὴ Βασίλη ! ! ! εἶναι τὸ παιδί μας ! Μὴ Γιωργάκη μου !!! εἶν' ὁ πατέρας σου !

Στὴ στιγμὴ αἱ δύο μαχαῖρες ἔπεσαν κατὰ γῆς. Ἄντρας καὶ γυναῖκα πατέρας καὶ παιδὶ βρέθηκαν καὶ οἱ τρεῖς ἀγκαλιασμένοι, καὶ σὲ ὀλίγο, κάθησαν καὶ οἱ τρεῖς στὸ τραπέζι καὶ γιόρτασον μαζὺ τὰ Χριστούγεννα ὕστερα ἀπὸ εἴκοσι πέντε χρόνια ξενιτειά.

Χ. Χριστοβασίλης

ΕΞΩΦΡΕΝΙΤΙΚΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Ἕνας Λομβαρδὸς, Βουψίλιακ ὀνομαζόμενος, ἐπέρνα τὰ Χριστούγεννα κατ' ἀπομίμησιν Στυλιτῶν.

Εἶχε κατασκευάσει δηλαδὴ μίαν Κολόναν καὶ ἐκεῖ ἐπάνω ἐώρταζε τὴν ἡμέραν τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ.

✻

Ὄχι πρὸ πολλοῦ ἀπέθανεν ἐν Ἀγγλία ἕνας κάποιος Γεώργιος Θόμψων, ὅστις μίαν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων ἐπῆγε νὰ τὴν περάσῃ εἰς τὰ σπήλαια τῆς Σκωτίας.

Τόσον τοῦ ἤρεσκεν ἐκεῖ ἡ διαμονὴ, ὥστε κατῴκησεν ἐντὸς τούτων ἐπὶ τριάκοντα ἔτη.

Ὁ Θόμψων αὐτὸς ἦτο καλῆς οἰκογενείας καὶ εἰς τὸν καιρόν του καλὸς μουσικὸς καὶ ζωγράφος.

Καὶ ἐπειδὴ ἦλθεν ὁ λόγος περὶ τοιούτων κατοικιῶν, ἀναφέρομεν καὶ τὸ ἑξῆς :

Πρό τινων ἐτῶν εἰς Ἄγγλος προανήγγειλε διὰ τῶν ἐφημερίδων, ὅτι ἐδίδεν ἐτησίαν ἐπιχορήγησιν διὰ βίου ἐκ 2000 φράγκων, εἰς ἐκεῖνον ὅστις θὰ ἐδέχετο τὰ κατοικήσῃ εἰς ἓν ὑπόγειον δῶμα ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη, μὲ τὰς ἑξῆς προσθέτους ὑποχρεώσεις.

Καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα νὰ μὴ ἐξέλθῃ καὶ νὰ μὴ ἴδῃ κανὲν ἀνθρώπινον ὄν, νὰ ἀφήσῃ τοὺς ὄνυχας ποδῶν καὶ χειρῶν ἀκόπους, ἄκοπα ἐπίσης τὰ μαλλία καὶ τὰ γένεια.

Τὸ δῶμα τοῦτο τὸ ὑπόγειον ἦτο πολὺ εὐρύχωρον καὶ μὲ διαιρέσεις, δὲν θὰ ἔλειπε δὲ τίποτε ἀπὸ τὸν ἑκούσιον ἐρημίτην, οὔτε καλὴ τροφὴ, οὔτε μουσικὰ ὄργανα, οὔτε βιβλία ἂν ἐπροτίμα τοιαῦτα.

Παρουσιάσθη πράγματι εἷς, ὅστις ἐδέχθη τὴν πρότασιν, καὶ κατώρθωσε να διαβιώσῃ εἰς τὸ ὑπόγειον αὐτὸ ἐπὶ τέσσαρα ἔτη.

Κατόπιν ὅμως δὲν τοῦ ἤρεσε καὶ ἀνεχώρησε χάσας τὴν σύνταξιν, καὶ καταλήξας εἰς τὸ γηροκομεῖον

✻

Εἰς τὰ δάση τοῦ Ἔσσεξ τῆς Ἀγγλίας ὑπάρχει καὶ σήμερον εἷς ἐρη-

Ρσ4 Τ42 Ἠπειρος 2-1-1904.

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ

(Ξεραμύθι πρωτοχρονιάτικο).

Μιὰ φορὰ κι' ἕναν καιρὸ εἶταν ἕνας πατέρας τοῦχε ἕνα μοναχοπαίδι καὶ τ' ἀγαποῦσε καλύτερα ἀπ' ὅλον τὸν κόσμο. Μιὰ μέρα ὁ πατέρας ἀρρώστησε καὶ στὴν ἑβδομάδα ἀπανωθιὰ ἔγεινε τοῦ θανάτου. Τὴ στιγμή, ποῦ θ' ἀπέθνησκε εἶπε στὸ παιδί του, ποῦ κάθονταν στὸ προσκέφαλό του κι' ἔκλαιγε :

— Μὴν κλαῖς, παιδί μου! Ἔτσ' εἶν' ὁ κόσμος. Ὁ γονιὸς πρέπει νὰ πεθαίνῃ προτύτερα ἀπὸ τὸ παιδί του, κι' αὐτὸ εἶναι τὸ καλύτερο. Ἂν πέθαιναν τὰ παιδια προτύτερα ἀπὸ τοὺς γονιούς τότε ἡ πλάση θὰ χάνονταν. Ἄκουσε τί ἔχω νὰ σοῦ εἰπῶ στὴν ὑστερνή μου ὥρα : Δὲν ἔχω πλούτη νὰ σ' ἀφήσω, γιατὶ ἡ Τύχη δὲ θέλησέ ποτε νὰ μὲ βοηθήσῃ, θὰ σ' ἀφήσω ὅμως τρεῖς συμβουλές : Ἢ μιὰ εἶναι : «**Ἢ μικρὸς παντρέψου, ἢ μικρὸς καλογερέψου**». Ἡ ἄλλη : «**Μικρὸς ξενιτέψου καὶ μεγάλος γύρνα σπίτι σου**». Κι' ἡ τρίτη : «**Ἐκάλλιο μιὰ συμβουλὴ καλὴ πέρ' χίλια φλωριά**». Αὐτὲς οἱ τρεῖς συμβουλές, παιδί μου εἶναι καλλίτερες ἀπ' ὅλα τὰ πλούτη τοῦ κόσμου.

Πέθανε ὁ πατέρας καὶ πάη, καὶ τὸ παιδὶ ἄρχισε νὰ σκέφτεται τί θ' ἀπογένῃ : Νὰ παντρεφτῇ ἢ νὰ καλογερευτῇ ; Προτίμησε νὰ παντρευτῇ ὅσο μικρὸς κι' ἂν εἶταν κι' ἔτσι ἔκανε τὴν πρώτη συμβουλὴ τοῦ πατρός του. Ὕστερα ἀπὸ τὴν πατρειά του, μὴ ἔχοντας οὔτε χωράφια νὰ δουλεύῃ, οὔτε γίδια καὶ πρόβατα νὰ βόσκῃ, οὔτε μουλάρι νὰ κάνῃ τὸν ἀγωγιάτη, οὔτε καμμιὰ τέχνη γιὰ νὰ ζῇ στὸν τόπο του, ἀποφάσισε τὸ γληγορώτερο νὰ ξενιτευτῇ. Ἀποχαιρέτησε τὴ γυναῖκά του κι' ἔφυγε, κι' ἀφοῦ πέρασε κάμπους καὶ βουνά, ποτάμια καὶ θάλασσες, ἔφτασε στὴν Ξενιτειά. Ἐκεῖ μπῆκε σ' ἕναν ἀφεντικὸ μὲ συμφωνία νὰ δουλέψῃ ἑφτὰ χρόνια πιστὰ κι' ὕστερα νὰ πάρῃ ἑκατὸ φλωριὰ καὶ νὰ γυρίσῃ στὸν τόπο του καὶ στὸ σπίτι του. Ἔτσι ἔκανε καὶ τὴ δεύτερη συμβουλὴ τοῦ πατρός του.

Πέρασαν τὰ ἑφτὰ χρόνια καὶ παρουσιάστηκε στὸν ἀφεντικό του νὰ πάρῃ τὸ μιστό του καὶ νὰ γυρίσῃ στὸν τόπο τοῦ καὶ στὸ σπίτι του.

Ὁ ἀφεντικός του μέτρησε ἑκατὸ φλωριὰ, τἄβαλε σὲ μιὰ σακκούλα, καὶ τὴν ἀπόθεκε ὕστερα ἔγραψε κἄτι σ' ἕνα χαρτί, τὸ δίπλωσε, τῶβαλε δίπλα στὴ σακκούλα καὶ τοῦ εἶπε :

— Ἐδῶ παιδί μου (δείχνονταν τὴ σακκούλα) εἶναι ὁ μιστός σου, κι' ἐδῶ (δείχνοντας τὸ διπλωμένο χαρτὶ) εἶναι μιὰ συμβουλή. Ὅποιο θέλεις ἀπὸ τὰ δύο πᾶρε : θέλεις τὰ ἑκατὸ φλωριὰ, θέλεις τὴ συμβουλή. Ἂν πάρῃς τὰ φλωριὰ δὲ θὰ πάρῃς τὴ συμβουλή, κι' ἂν πάρῃς τὴ συμβουλὴ δὲ θὰ πάρῃς τὰ φλωριά. Διάλεξε ἕνα ἀπὸ τὰ δύο.

Αὐτὸς μ' ὅλη τὴν ἐπιθυμία, ποῦχε, νὰ πάρῃ τὰ φλωριά του καὶ νὰ γυρίσῃ τὸ γληγορώτερο στὸν τόπο του καὶ στὸ σπίτι του, καὶ νὰ ἰδῇ τὴ γυναῖκά του, ποῦ δὲν ἤξερε τί γένονταν ἑφτὰ χρόνια ἀκέρια, θυμήθηκε τὴν τρίτη συμβουλὴ τοῦ πατρός του, καὶ προτίμησε τὴ συμβουλὴ ἀπὸ τὰ ἑκατὸ φλωριά. Κάνοντας τὴν ἀπόφαση, ἀνοίγει τὸ χαρτὶ καὶ διαβάζει :

«**Μὴ βγαίνῃς ποτὲ ἀπὸ τὸν ἴσιο δρόμο**».

Διοβάζοντας τὴ συμβουλή, μετάνοιωσε, γιατὶ τὴν προτίμησε ἀπὸ τὰ ἑκατὸ φλωριά, ἀλλὰ δὲ μποροῦσε νὰ κάνῃ ἀλλοιώτικα, καὶ συμφώνησε πάλι ἄλλα ἑφτὰ χρόνια νὰ ξαναδουλέψῃ τὸν ἀφεντικό του γιὰ ἑκατὸ φλωριά, κι' ἔτσι ξαναμπῆκε πάλε στὴ δουλειά.

Πέρασαν καὶ τὰ δεύτερα ἑφτὰ χρόνια καὶ ξαναπαρουσιάστηκε πάλε στὸν ἀφεντικό του νὰ πάρῃ τὸ μιστό του καὶ νὰ γυρίσῃ στὸν τόπο του καὶ στὸ σπίτι του.

Ὁ ἀφεντικός του μέτρησε πάλε ἑκατὸ φλωριά, τἄβαλε σὲ μιὰ σακκούλα, καὶ τὴν ἀπόθεκε, ὕστερα ἔγραψε πάλε κἄτι σ' ἕνα χαρτί, τὸ δίπλωσε, τῶβαλε πάλε δίπλα στὴ σακκούλα καὶ τοῦ ξανάειπε πάλε τὰ ἴδια :

— Ἐδῶ παιδί μου (δείχνοντας τὴ σακκούλα) εἶναι πάλε ὁ μιστός σου, κι' ἐδῶ (δείχνοντας τὸ διπλωμένο χαρτὶ) εἶναι πάλε μιὰ συμβουλή. Ὅποιο θέλεις πάλε ἀπὸ τὰ δύο, πᾶρε : Θέλεις τὰ ἑκατὸ φλωριὰ θέλεις τὴ συμβουλή. Ἂν πάρῃς τὰ φλωριὰ δὲ θὰ πάρῃς τὴ συμβουλή, κι' ἂν πάρῃς τὴ συμβουλή, δὲ θὰ πάρῃς τὰ φλωριά. Διάλεξε πάλε ἕν' ἀπὸ τὰ δυό.

Αὐτὸς πάλε μ' ὅλη τὴν ἐπιθυμία ποῦχε νὰ πάρῃ τὰ φλωριά του καὶ νὰ γυρίσῃ τὸ γληγορώτερο στὸν τόπο του, καὶ στὸ σπίτι του καὶ νὰ ἰδῇ τὴ γυναῖκά του, ποῦ δὲν ἤξερε τί γένονταν δέκα τέσσερα ἀκέρια χρόνια, θυμήθηκε πάλε τὴν ἴδια συμβουλὴ τοῦ πατρός του καὶ προτίμησε τὴ συμβουλὴ ἀπὸ τὰ ἑκατὸ φλωριά. Κάνοντας τὴν ἀπόφαση, ἀνοίγει τὸ χαρτὶ καὶ διαβάζει :

«**Μὴν ἀνακατεύεσαι ποτὲ στὲς δουλειὲς τοῦ ἀλλουνοῦ!**»

Διαβάζοντας τὴ συμβουλή, μετάνοιωσε πάλε, γιατὶ τὴν προτίμησε ἀπὸ τὰ ἑκατὸ φλωριά, ἀλλὰ δὲ μποροῦσε νὰ κάνῃ ἀλλοιώτικα, καὶ ξανασυμφώνησε πάλε ἄλλα ἑφτὰ χρόνια νὰ ματαξαναδουλέψῃ τὸν ἀφεντικό του γιὰ ἑκατὸ πάλε φλωριὰ κι' ἔτσι ματαξαναμπῆκε πάλε στὴ δουλειά . . .

Πέρασαν καὶ τὰ τρίτα ἑφτὰ χρόνια, καὶ ματαξαναπαρουσιάστηκε πάλε στὸν ἀφεντικό του νὰ πάρῃ τὸ μιστό του καὶ νὰ γυρίσῃ στὸν τόπο του καὶ στὸ σπίτι του.

Ηὗρε τὸν ἀφεντικό του, ποῦ τὸν περίμενε, ἔχοντας μπροστά του μιὰ σακκούλα μ' ἑκατὸ φλωριά, κι' ἕνα χαρτὶ διπλωμένο δίπλα της κι' ἅμα τὸν εἶδε τοῦ ματαξανάειπε πάλε τὰ ἴδια :

— Ἐδῶ, παιδί μου (δείχνοντάς του τὴ σακκούλα) εἶναι ὁ μιστός σου, κι' ἐδῶ (δείχνοντάς του τὸ διπλωμένο χαρτὶ) εἶναι πάλε μιὰ συμβουλή. Ὅποιο θέλεις παλεμάτα ἀπὸ τὰ δύο πᾶρε. Θέλεις τὰ ἑκατὸ φλωριά, θέλεις παλεμάτα τὴ συμβουλή. Ἂν πάρῃς τὰ φλωριά, δὲ θὰ πάρῃς τὴ συμβουλή, κι' ἂν πάρῃς παλεμάτα τὴ συμβουλὴ δὲ θὰ πάρῃς τὰ φλωριά. Ματαξαναδιάλεξε ἕν' ἀπὸ τὰ δυό...

Αὐτὸς παλεμάτα, μ' ὅλη τὴν ἐπιθυμία, ποῦχε, νὰ πάρῃ τὰ φλωριά του καὶ νὰ γυρίσῃ τὸ γληγορώτερο στὸν τόπο του καὶ στὸ σπίτι του καὶ νὰ ἰδῇ τὴ γυναῖκά του, ποῦ δὲν ἤξερε τί γένονταν εἴκοσι ἕνα ἀκέρια χρόνια, θυμήθηκε ματαπάλε τὴ συμβουλὴ τοῦ πατρός του καὶ προτίμησε παλεμάτα τὴ συμβουλὴ ἀπὸ τὰ ἑκατὸ φλωριά, καὶ κάνοντας τὴν ἀπόφαση, ἀνοίγει τὸ χαρτὶ καὶ διαβάζει :

«Τὴ δουλειὰ ποῦ θέλῃς νὰ κάμῃς θυμωμένος, ἄφησέ τη γι' αὔριο».

Κι' ἔτσι λοιπὸν δούλεψε εἴκοσι ἕνα χρόνια μακρυὰ ἀπὸ τὸν τόπο του, ἀπὸ τὸ σπιτι του, κι' ἀπὸ τὴ γυναῖκά του, γιὰ τρεῖς συμβ υλές! Εἶταν πολὺ μετανοιωμένος, ἀλλὰ τί νἄκανε; Σκέφτηκε νὰ ματαξνασυμφωνήσῃ γι' ἄλλα ἑφτὰ χρόνια καὶ νὰ πάρῃ τέλος ἑκατὸ φλωριὰ καὶ νὰ γυρίσῃ στὸ σπίτι του μιὰ γιὰ πάντα, ἀλλὰ ἀκολουθῶντας τὴ συμβουλὴ τοῦ πατρός του, ἀποφάσισε νὰ γυρίσῃ πρὶν γεράσῃ κι' ἔτσι ἔδωκε τὸ χέρι ν' ἀποχαιρετήσῃ τὸν ἀφεντικό του. Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ὁ ἀφεντικός του τοῦ εἶπε:

— Στάσου μιὰ στιγμή.....

Καὶ λέγοντας αὐτά, ἄνοιξε μιὰ κασσέλλα, ἔβγαλε τρία ψωμιὰ καὶ τοῦ τὰ ἔδωσε, λέγοντάς του:

— Σὲ συμβουλεύω αὐτὰ τὰ τρία ψωμιὰ νὰ τὰ φυλάξῃς στὸ δρόμο ποῦ θὰ πᾷς, καὶ νὰ τὰ πᾷς σπίτι σου ἀπείραχτα. Ἐκεῖ, ἅμα φτάσῃς μὲ τὸ καλό, κόψε τα καὶ φᾶτα μὲ τὴ γυναῖκά σου.

Κι' αὐτὸς ἔβαλε τὰ τρία τὰ ψωμιὰ στὸ σακκούλι του, φίλησε τὸ χέρι τ' ἀφεντικοῦ του κι' ἔφυγε, γυρίζοντας στὸν τόπο του, καὶ στὸ σπίτι του.

Στὸ δρόμο ἀνταμώθηκε μὲ μιὰ μεγάλη συνοδειά. Ἔκαναν δύο τρεῖς μέρες δρόμο, ὅταν σ' ἕνα μέρος τοὺς λὲν ὅτι τοὺς καρτεροῦσαν οἱ κλέφτες νὰ τοὺς πιάσουν. Ἀκούοντας αὐτὸν τὸ λόγο, σκόρπισαν ὅλοι ἀπὸ τὸ φόβο τους καὶ μόνον ὁ Ξενιτεμένος μας ἔμεινε στὸ δρόμο του. Θέλησε κι' αὐτὸς νὰ παραδρομήσῃ, σὰν τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ τὴ *στιγμή*, ποῦ ἔκανε νὰ βγῇ ἀπὸ τὸ δρόμο, τοῦρθε στὸ νοῦ ἡ πρώτη ἡ συμβουλή: **«Μὴ βγαίνῃς ποτὲ ἀπὸ τὸν ἴσιο δρόμο.»** κι' εἶπε μέσα του:

—Ἐγὼ δούλεψα ἑφτὰ χρόνια γι' αὐτὴ τὴ συμβουλὴ καὶ νὰ μὴν τὴν ἀκολουθήσω; θὰ εἶνει κρῖμα.

Κι' ἔτσι τράβησε ἴσια τὸ δρόμο του.

Οἱ κλέφτες βλέποντας ἀπὸ μακρυά, ὅτι ὅλοι σκόρπισαν ἀπὸ τὸ δρόμο καὶ μόνον αὐτὸς δὲν παραδρόμησε εἶπαν συναμεταξύ τους:

— Ἂς κυνηγήσωμε αὐτούς, ποῦ σκόρπισαν, διότι, γιὰ νὰ φοβηθοῦν, χωρὶς ἄλλο θὰ εἶχαν χρήματα κι' ἂς ἀφήσωμε αὐτὸν ποῦ πάει τὸ δρόμο του. Φαίνεται ὅτι αὐτὸς ἀπ' ὅ,τι ἔχει κλέφτη δὲν φοβᾶται.

Κι' ἔτσι τὸν ἄρησαν αὐτὸν κι' ἔπιασαν ὅλους τοὺς ἄλλους καὶ τοὺς πῆραν ὅ,τι κι' ἂν εἶχαν

Ὁ Ξενιτεμένος μας τράβησε τὸ δρόμο του, ὅπως εἴπαμε κι' ἔφτασε τὸ βράδυ σ' ἕνα σταθμό. Ἐκεῖ ἔμαθε ὅτι οἱ συντρόφοι του, ἄλλοι σκοτώθηκαν καὶ ἄλλοι λῃστεύτηκαν, καὶ δὲν γλύτωσε κανένας ἀπὸ τοὺς κλέφτες.

Μανθάνοντας αὐτὸ ἔκανε τὸ σταυρό του, δόξασε τὸ Θεὸ κι' εἶπε μέσα του:

— Νὰ' τὸ θᾶμα τῆς πρώτης συμβουλῆς! Ἂν δὲν τὴν ἤξερα ὄχι ἑκατὸ φλωριά, ἀλλὰ καὶ χίλια ἂν εἶχα θὰ μοῦ τἄπαιρναν οἱ κλέφτες.

Κοιμήθηκε τὸ βράδυ ἐκεῖ πέρα καὶ τὴν ἄλλη μερα πρωΐ πρωΐ ξεκίνησε. Περπάτησε — περπάτησε καὶ τὸ βράδυ ἔφτασε σ' ἕναν ἄλλο σταθμό. Ἐκεῖ ποῦ τοιμάζονταν νὰ φάγῃ λαβαίνει κάλεσμα ἀπὸ τὸν ἄρχοντα τοῦ τόπου, νὰ πάῃ στὸν πύργο του. Θέλοντας καὶ μὴ κίνησε καὶ πῆγε. Ὁ ἄρχοντας τὸν δέχτηκε καὶ τὸν ἔβαλε στὸ τραπέζι, ποῦ εἶταν ἕτοιμο μὲ διάφορα φαγητά. Τὴ στιγμὴ ποῦ ἄρχησαν νὰ τρῶν, δύο ὑπηρέτες ἄρχισαν νὰ κόφτου ψωμί. Ἔκοψαν, ἔκοψαν, ἔκοψαν, κι' ὅλο ἔκοφταν. Ὁ Ξενιτεμένος μας, βλέποντας αὐτὸ τὸ κόψιμο τοῦ ψωμιοῦ, ποῦ μποροῦσαν νὰ φᾶν χίλιοι ἄνθρωποι κι' ὄχι δύο μοναχά, παραξενεύτηκε καὶ ἀ! τοῦρθε νὰ ρωτήσῃ τὸν ἄρχοντα, γιὰ ποιὰ αἰτία κόφτουν τόσο ψωμί, ἐνῷ δὲ χρειάζονταν πλειότερο ἀπὸ δυὸ κομμάτια νὰ φᾶν στὸ τραπέζι αὐτὸς κι' ἐκεῖνος ἀλλ' ἀμέσως θυμήθηκε τὴ δεύτερη συμβουλή:

«Μὴν ἀνακατεύεσαι ποτὲ στὲς δουλειὲς τοῦ ἀλλουνοῦ» κι' εἶπε μέσα του:

— Ἐγὼ δούλεψα ἑφτὰ χρόνια καὶ γι' αὐτὴ τὴ συμβουλὴ καὶ νὰ μὴν ἀκολουθήσω; εἶναι κρῖμα. Κι' ἔτσι ἔβλεπε τὸ κόψιμο τοῦ ψωψιοῦ καὶ δὲν ἔλεγε τίποτε. Ἀλλ' ὁ ἄρχοντας, βλέποντάς τον ἔτσι ἀπερίεργο, τὸν ρώτησε:

— Δὲ βλέπεις τίποτε παράξενο ἐδῶ μέσα;

— Ὄχι!

Τοῦ ἀπήντησε ὁ Ξενιτεμένος.

Πάλε τὸν ρώτησε τὸ ἴδιο ὁ ἄρχοντας καὶ πάλε αὐτὸς τοῦ ἀπάντησε τὸ ἴδιο. Τὸν ρώτησε καὶ τρίτη καὶ τετάρτη φορὰ καὶ τὴν ἴδια τὴν ἀπάντηση λάβαινε. Τέλος ὁ ἄρχοντας τὸν ἀγκάλιασε καὶ τοῦ εἶπε:

— Εἶσαι ὁ σοφώτερος ἄνθρωπος ἀπ' ὅσους ἔχω ἰδεῖ στὸν κόσμο.

Ὕστερα τοῦ διηγήθηκε τὴν ἱστορία του:

— Ἐγὼ (τοῦ εἶπε) ἐκληρονόμησα ἀπὸ τὸν πατέρα μου χιλιάδες φλωριά, καὶ ζῶ σὰν ἄρχοντας καὶ ὁρίζω χῶρες καὶ χωριά, ἀλλ' ἡ διαθήκη γράφει νὰ παίρνω κάθε βράδυ ἕναν ξένο στὸ σπῖτι μου καὶ νὰ τὸν φιλεύω καὶ γύρα μας νὰ γείνεται κἄποιο παράξενον σὰν καλὴ ὥρα τὸ κόψιμο τῶν ψωμιῶν, χωρὶς λογαριασμὸ, κι' ὅσοι λαβαίνουν τὴν περιέργεια καὶ ρωτοῦν γι' αὐτὸ τὸ παράξενο, νὰ τοὺς σκοτώνω, κι' ὅταν θὰ βρίσκωνταν ἄνθρωπος, ποῦ νὰ μὴν εἶχε τὴν περιέργεια νὰ μὲ ρωτήσῃ, τότε νὰ πάψω τὰ φονικὰ καὶ νὰ δώσω σ' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο χίλια φλωριά. Τὸν κατέβασε ὕστερα στὸ κατῶγι, τοῦ ἔδειξε τὰ κόκκαλα ὅλων ἐκείνων ποῦ εἶχε σκοτώσει ἀπὸ τὴν περιέργεια, ποῦ εἶχαν ν' ἀνακατεύωνται στὲς δουλειὲς τῶν ἀλλωνῶν, τοῦ ἔδωκε τὰ χίλια φλωριά, ἅρματα γιὰ προφύλαξή του κι' ἕνα μουλάρι καὶ τὸν ξεπροβόδισε.

Ὁ Ξενιτεμένος μας βλεποντας τί τύχη τοῦ ἔφεραν ὥς τότε οἱ δυὸ οἱ συμβουλές, ποῦ ἡ μιὰ τὸν γλύτωσε ἀπὸ τὸ θάνατο, κι' ἡ ἄλλη τοῦ ἔδωκε χίλια φλωριά, ἔγεινε ἄλλος ἀπὸ τὴ χαρά του, καὶ συχώρεσε τὰ πεθαμένα τοῦ ἀφεντικοῦ του, ποῦ τοῦ πούλησε τόσο φτηνὰ τέτοια πολύτιμη συμβουλή. Τέλος πάντων ἐξακολούθησε τὸ δρόμο του καὶ σὲ κάμποσες μέρες ἔφτασε στὸν τόπο του καὶ στὸ χωριό του. Τράβησε ἴσια σπίτι του κι' ἐκεῖ πέζεψε καὶ ξεφόρτωσε τὸ μουλάρι του. Ἡ γυναῖκά του, ἐπειδὴ δὲ φάνηκε ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια, νόμισε πῶς εἶχε πεθάνει, καὶ τοῦ ἔβρασε τὸ σιτάρι καὶ ζοῦσε σὰ χήρα, ὥστε ὅταν ἦρθε, δὲν τὸν γνώρισε καθόλου. Ἀλλὰ κι' αὐτὸς δὲν τῆς

ἔδωκε γνωριμιά, καὶ τῆς εἶπε ὅτι εἶταν ἀπ' ἄλλη χώρα κι' ὁ δρόμος τὸνἔφερε νὰ ξενυνιχτίσῃ σπίτι της.

Εἶταν παραμονὴ τῆς πρωτοχρονιᾶς ἐκείνη τὴ βραδειά, κι' ἡ γυναῖκα ἄλλο ἀπὸ λίγο ψωμὶ ἀραποσίτικο δὲν εἶχε καὶ στενοχωριῶνταν. Ἐκείνη τὴ στιγμὴ μπῆκε μέσα κι' ἕνα παλληκάρι, μίλησε κρυφὰ μὲ τὴ γυναῖκα, βγῆκε ἔξω στὴν αὐλὴ ἔπιασε ἕνα πετεινὸ τὸν ἔσφαξε καὶ σ' ἕνα κομμάτι ὥρας τὸν ἔβαλαν στὴ χύτρα νὰ βράσῃ. Ὅταν ἔβρασε ὁ πετεινὸς καὶ κάθισαν στὸ τραπέζι νὰ φᾶν, ὁ ξένος ἔβγαλε ἀπὸ τὸ σακκούλι του τὰ τρία ψωμιά, ποῦ τοῦχε δώσει ὁ ἀφεντικός του, καὶ κόβοντάς τα στὴ μέσῃ, ἤβρε στὸ καθένα ἀπὸ ἑκατὸ φλωριά, ἤτοι ὅλους τοὺς μιστοὺς τῶν εἴκοσι ἑνὸς χρονῶν ποῦχε δουλέψει!

Ὅταν ἀπόφαγαν ἔκανκν τὸ σταυρό τους καὶ πλάγιασαν ὁ Ξένος ἀπὸ τὴ μιὰ τὴ μεριὰ καὶ ἡ γυναῖκά του ἀπὸ τὴν ἄλλη μαζὺ μὲ τὸν νέο. Ὁ Ξένος, βλέποντας ὅτι ἡ γυναῖκά του κοιμᾶται μὲ ἄλλον ἄντρα, ἔγεινε ἔξω φρενῶν, σηκώθηκε κρυφὰ-κρυφὰ μὲ μιὰ μαχαίρα στὸ χέρι γιὰ νὰ τοὺς σκοτώσῃ καὶ τοὺς δυὸ ἐκεῖ ποῦ κοιμῶνταν στὸ ἴδιο προσκέφαλο, ἀλλὰ τὴ στιγμὴ, ποῦ θὰ ἔμπηχνε τὴ μαχαίρα ἀπάνω τους, τοῦρθε ἡ τρίτη συμβουλὴ στὸ νοῦ του:

«Τὴ δουλειά, ποῦ μέλλεις νὰ κάνῃς θυμωμένος, ἄφησέ τη γι' αὔριο».

Κι' εἶπε μέσα του:

— «Ἐγὼ δούλεψα ἑφτὰ χρόνια γι' αὐτὴ τὴ συμβουλὴ καὶ νὰ μὴν τὴν ἀκολουθήσω; εἶναι κρῖμα!»

Καὶ λέγοντας αὐτὰ γύρισε πίσω καὶ πάη νὰ κοιμηθῇ. Ἀλλὰ ποῦ ὕπνος! Παράδερνε ἀκέριες ὧρες, ὅταν τὴ στιγμὴ, ποῦ ἄρχισαν νὰ λαλοῦν τ' ἀρνίθια, τὸν ἔκλεψε ὁ ὕπνος καὶ δὲν ξύπνησε παρὰ ὅταν λαλοῦσε ὁ σήμαντρος τῆς ἐκκλησιᾶς. Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἡ γυναῖκα ἔλεγε στὸν παρακοιμωμένό της:

— Σήκου, παιδί μου, γιατ' ἔρεξε...

— Ἄχ! καημένη μάνα (ἀπολογήθηκε τὸ παιδί) τί εὐχαρίστητη νοῦ ἔσβησες! Ἔβλεπα στὸν ὕπνο μου, πῶς ἦρθε ὁ πατέρας μου ἀπὸ τὴν Ξενιτειά.....

Ἀκούοντας αὐτὰ τὰ λόγια ὁ Ξένος, πετάει τὴ μαχαίρα πέρα, κὶ ρίχνεται ἀπάνω στὸ παιδί του σὰ ζουρλὸς λέγοντας:

— Ἀλήθεια εἶταν τ' ὄνειρό σου! Ἦλθε ὁ πατέρας σου ἀπὸ τὴ Ξενιτειά! Εἶμαι ἐγώ!

Κι' ἔτσι φανερώθηκε κι' ἔζηταν αὐτοὶ καλὰ κι' ἡμεῖς καλύτερα.

Χ. Χρηστοβασίλης.

BATTAGLIE D'OGGI

APX. A.M.

Un N.° Cent. 5 - Fuori Napoli Cent. 10
Esce la prima e terza Domenica di ogni mese
Abb. annuo L. 2,50 - Sosten. ed Estero L. - 5,00 Anticipate

Anno IV — Num. 18 — Napoli, 4 Ottobre 1908
Conto Corrente con la Posta

Direttore: GENNARO AVOLIO
Direz. ed Ammin. S. Antonio a Tarsia (Ventaglieri) 2. Napoli
Inserzioni a pagamento in 4.ª pagina L. 5,00 per ogni ottavo di pagina

I TRE CONSIGLI

(Bozzetto di **CHRISTOS CHRISTOVASSILIS**)

Una volta ed un tempo c'era un padre, che aveva un unico figlio e lo amava più d'ogni cosa al mondo. Un giorno il padre ammalò e di lì a una settimana si ridusse a morte. Nel momento, ch'era per morire, disse al suo figliolo, che sedeva al suo capezzale e piangeva:

— Non piangere, figlio mio! Così è il mondo. Il genitore conviene che muoia prima del suo figlio, e questo è il meglio. Se morissero i figli prima dei genitori, allora la creazione si perderebbe. Ascolta ciò che ho a dirti nell'ultima mia ora. Non ho ricchezze da lasciarti, giacchè la sorte non volle mai aiutarmi; ti lascerò però tre consigli. Il primo: O ammogliati da piccolo, o da piccolo fatti monaco; il secondo: Emigra da piccolo e grande torna a casa tua; e il terzo: Meglio un buon consiglio che mille zecchini. Questi tre consigli, figlio mio, sono migliori di tutte le ricchezze del mondo.

✤

Morì il padre e se ne andò, e il figlio cominciò a pensare che accadrebbe: si ammoglierebbe o si farebbe monaco? Preferì ammogliarsi per quanto piccolo fosse, e così eseguì il primo consiglio di suo padre. Dopo il suo matrimonio, non avendo nè campi da lavorare, nè capre e pecore da pascolare, nè mulo da fare il conduttore, nè alcuna arte per vivere nel suo luogo, decise di emigrare al più presto. Si licenziò da sua moglie e partì, e poichè ebbe passati campi e monti, fiumi e mari, giunse nella Terra straniera. Lì venne ad accordo con un padrone di servire sette anni precisi e ricever dopo cento zecchini e ritornar nel suo luogo e a casa sua. Così eseguì anche il secondo consiglio di suo padre.

Passati i sette anni, si presentò al suo padrone per prendere la sua paga e tornare nel suo luogo. Il padrone gli contò i cento zecchini, glieli mise in una borsetta e la ripose: poi scrisse qualcosa su di una carta, la piegò e la pose accanto alla borsetta e gli disse:

— Qui, figlio mio (e mostrò la borsetta), è la tua paga, e qui (e mostrò la carta piegata) è un consiglio. Quale vuoi delle due cose, prendi: vuoi i cento zecchini, vuoi il consiglio. Se prendi gli zecchini, non prenderai il consiglio; e se prendi il consiglio, non prenderai gli zecchini. Scegli una delle due.

Egli con tutto il desiderio, che aveva, di prendere i suoi zecchini e tornare al più presto al suo luogo e a casa sua e rivedere sua moglie, di cui non sapeva che n'era da sette lunghi anni, si ricordò del terzo consiglio di suo padre e preferì il consiglio ai cento zecchini. Prendendo la decisione, apre la carta e legge: Non uscir mai dalla diritta via. Leggendo il consiglio, si pentì di averlo preferito ai cento zecchini, ma non poteva fare altrimenti, e si accordò ancora per altri sette anni a servire di nuovo il suo padrone per altri cento zecchini, e così riprese di nuovo il servizio.

Passarono anche i secondi sette anni e si presentò di nuovo al suo padrone a prendere la sua paga e ritornare nel suo luogo e a casa sua. Il padrone gli contò di nuovo cento zecchini, glieli mise in una borsetta e la ripose: poi scrisse ancora qualcosa su di una carta, la piegò, la pose accanto alla borsetta, e gli ridisse di nuovo lo stesso:

— Qui, figlio mio (e mostrò la borsetta), è ancora la tua paga, e qui (e mostrò la carta piegata) è ancora un consiglio. Quale vuoi di nuovo delle due cose, prendi: vuoi i cento zecchini, vuoi il consiglio. Se prendi gli zecchini, non prenderai il consiglio; e se prendi il consiglio, non prenderai gli zecchini. Scegli di nuovo una delle due. Ed anche con tutto il desiderio, che egli aveva, di prendere i suoi zecchini e ritornare al più presto al suo luogo e a casa sua e rivedere la moglie di cui non sapeva che n'era da quattordici lunghi anni, ricordò di nuovo il medesimo consiglio di suo padre e preferì il consiglio ai cento zecchini. Facendo la decisione, apre la carta e legge: Non impicciarti mai delle faccende altrui. Leggendo il consiglio, si pentì di nuovo di averlo preferito ai cento zecchini, ma non poteva fare diversamente, e per la terza volta si accordò per altri sette anni a riservire di nuovo il suo padrone sempre per cento zecchini, e così rientrò di nuovo in servizio.

Passarono anche i terzi sette anni e ritornò di nuovo a presentarsi al suo padrone per prendere la sua mercede e ritornare nel suo luogo

a casa sua. Trovò il padrone, che lo aspettava, avendo innanzi una borsetta con cento zecchini e una carta piegata allato a quella; e appena lo vide, gli tornò a ridire di nuovo le stesse cose:

— Qui, figlio mio (e gli mostrò la borsetta), è la tua paga, e qui (e gli mostrò la carta piegata) è ancora un consiglio. Quale vuoi per la terza volta delle due cose, prendi: vuoi i cento zecchini, vuoi per la terza volta il consiglio. Se prendi gli zecchini, non prenderai il consiglio; e se prendi per la terza volta il consiglio, non prenderai gli zecchini. Riscegli di nuovo una delle due.

Ed egli, per la terza volta, con tutto il desiderio, che aveva, di prendere i suoi zecchini e ritornare al più presto al suo luogo e a casa sua e vedere la moglie di cui ignorava che n'era da più di venti anni, si rammentò per la terza volta del consiglio di suo padre, e ancora una volta preferì il consiglio ai cento zecchini. E prendendo la decisione, apre la carta e legge: La faccenda che vuoi fare adirato, rimettila al domani. E così dunque servì ventun anni lontano dal suo luogo, dalla sua casa e da sua moglie, per tre consigli! Era molto pentito, ma che fare? Pensò di riaccordarsi di nuovo per altri sette anni e prendere finalmente cento zecchini e tornarsene per sempre a casa sua; ma, seguendo il consiglio di suo padre, decise di tornare prima che invecchiasse, e così porse la mano per congedarsi dal padrone. In quell'istante il padrone gli disse:

— Fermati un momento.....

E ciò dicendo, aprì una cassetta, ne trasse tre pani e glieli diede, dicendogli:

— Ti consiglio di custodirli questi tre pani nel cammino che farai e di portarli a casa tua intatti. Lì, appena giungerai con buona fortuna, tagliali e mangiali con tua moglie.

Ed egli pose i tre pani nella sua borsetta, baciò la mano del padrone e partì, dirigendosi al suo luogo, alla sua donna e a casa sua.

Nel viaggio si incontrò con una gran compagnia. Avevano fatto due o tre giorni di cammino, quando a un punto dicono loro che i clefti li aspettavano per prenderli. Udendo questo discorso, si sbandarono tutti per timore e solo il nostro emigrato restò nella sua via. Volle anch'egli scapparsene come gli altri, ma nel punto, che stava per uscir dalla strada, gli venne in mente il primo consiglio: Non uscir mai dalla diritta via, e disse fra sè: — Ho faticato sette anni per questo consiglio, e non lo seguirò? Sarebbe peccato. — E così andò innanzi piritto per la sua via.

I clefti, vedendo da lontano che tutti s'erano sbandati dalla strada e soltanto egli non era fuggito, dissero fra di loro: — Andiamo a caccia di quelli che si sbandarono, giacchè per temere avranno senz'altro quattrini, e lasciamo costui che se ne va per la sua via. Sembra ch'egli, per quello che ha, non tema i clefti.

E così lo lasciarono e s'impadronirono di tutti gli altri e presero loro tutto quello che avevano.

Il nostro emigrato seguitò il suo cammino, come abbiam detto, e giunse la sera ad un albergo. Lì seppe che i suoi compagni, alcuni erano stati uccisi ed altri derubati, e non uno si era salvato dai clefti. All'udir ciò, si fece la croce, benedisse Dio e disse fra sè: — Ecco il miracolo del primo consiglio! Se lo ignoravo, non cento zecchini ma anche se ne avevo mille, me li avrebbero presi i clefti.

Si addormentò la sera laggiù e il dì seguente di buon mattino si rimise in viaggio. Cammina, cammina: la sera giunse a un altro albergo, Mentre si preparava a mangiare, riceve un invito dal notabile del luogo di andare nel suo castello. Volendo e non volendo, si alzò e andò. Il signore lo accolse e lo fece sedere alla tavola che era pronta con diverse vivande.

Nel momento che cominciarono a mangiare, due servi cominciarono a tagliare del pane. Tagliarono, tagliarono, tagliarono, e sempre tagliavano. Il nostro emigrato, vedendo questo tagliar di pane, con cui potevano mangiare mille uomini e non due soltanto, restò sorpreso; e, anche se gli venne di domandare al signore, per qual motivo tagliavano tanto pane, mentre non occorrevano più di due pezzetti da mangiare nella tavola ad entrambi, subito si ricordò del secondo consiglio: Non impicciarti mai delle faccende altrui, e disse fra sè: — Ho servito sette anni per questo consiglio, e non lo seguirò? È peccato. — E così vedeva tagliare il pane e non diceva niente. Ma il signore, vedendolo così indifferente, gli chiese:

— Non vedi nulla di strano qui dentro?

— No! gli rispose l'emigrato.

Il signore gli ripetè la domanda, ed egli rispose lo stesso. Lo interrogò una terza e quarta volta e si ebbe la stessa risposta. Alla fine il signore lo abbracciò e gli disse:

— Tu sei il più saggio uomo di quanti ho visto nel mondo.

Dopo gli narrò la sua storia.

— Io (gli disse) ereditai da mio padre migliaia di zecchini e vivo come un principe e posseggo terre e villaggi; ma il testamento prescrive ch'io prenda ogni sera uno straniero in mia casa e lo inviti a cena, e avvenga intorno a noi qualcosa di strano, come il tagliar pane per un'ora buona senza ragione, e quanti hanno la curiosità e domandano di questa stranezza, ammazzarli, e quando si troverebbe un uomo che non avesse la curiosità d'interrogarmi, allora cessare da omicidi e dare a quest'uomo mille zecchini.

Lo fece scendere poi nel sotterraneo, gli mostrò le ossa di tutti quelli che aveva uccisi per la curiosità che avevano di mischiarsi nelle faccende altrui, gli dette i mille zecchini, armi per sua difesa e un mulo, e lo licenziò.

Il nostro emigrato, vedendo quale fortuna gli avevano portato i due consigli, dei quali l'uno lo aveva liberato dalla morte e l'altro gli aveva procurato mille zecchini, era fuori di sè per la gioia e benedisse i morti del suo padrone, che gli vendette così a buon mercato un tale prezioso consiglio. Finalmente riprese il cammino e in alquanti giorni giunse al suo luogo e al suo villaggio. Andò diritto a casa e lì smontò dal mulo e lo scaricò. Sua moglie, dopo tanti anni che egli non era più ricomparso, aveva creduto che fosse morto, e gli aveva bollito il grano, e viveva come vedova; sicchè, quando tornò, non lo conobbe affatto. Ma anche egli non le si fece conoscere e le disse, ch'era di un'altra

(15) ΑΡΧΕΙΟ Χ. ΣΟΥΜΗ

ΕΦ. "ΒΑΤΑΓΛΙΕ Ο' ΟΓΓΙ", ΝΑΠΟΛΙ 4-10-1908, ΑΝΝΟ IV, N° 18
ΔΙΡΕΤΟΡΕ ΓΕΝΑΡΟ ΑΥΟΛΙΟ.

(96)

IE D'OGGI

Napoli, 4 Ottobre 1908
con la Posta

Direttore: GENNARO AVOLIO
Direz. ed Ammin. S. Antonio a Tarsia (Ventaglieri) 2, Napoli
Inserzioni a pagamento in 4.ª pagina L. 5,00 per ogni ottavo di pagina

I TRE CONSIGLI

(Bozzetto di **CHRISTOS CHRISTOVASSILIS**)

Una volta ed un tempo c'era un padre, che aveva un unico figlio e lo amava più d'ogni cosa al mondo. Un giorno il padre ammalò e di lì a una settimana si ridusse a morte. Nel momento, ch'era per morire, disse al suo figliolo, che sedeva al suo capezzale e piangeva:

— Non piangere, figlio mio! Così è il mondo. Il genitore conviene che muoia prima del suo figlio, e questo è il meglio. Se morissero i figli prima dei genitori, allora la creazione si perderebbe. Ascolta ciò che ho a dirti nell'ultima mia ora. Non ho ricchezze da lasciarti, giacchè la sorte non volle mai aiutarmi; ti lascerò però tre consigli. Il primo: O' ammogliati da piccolo, o da piccolo fatti monaco; il secondo: Emigra da piccolo e grande torna a casa tua; e il terzo: Meglio un buon consiglio che mille zecchini. Questi tre consigli, figlio mio, sono migliori di tutte le ricchezze del mondo.

✤

Morì il padre e se ne andò, e il figlio cominciò a pensare che accadrebbe: si ammoglierebbe o si farebbe monaco? Preferì ammogliarsi per quanto piccolo fosse, e così eseguì il primo consiglio di suo padre. Dopo il suo matrimonio, non avendo nè campi da lavorare, nè capre e pecore da pascolare, nè mulo da fare il conduttore, nè alcuna arte per vivere nel suo luogo, decise di emigrare al più presto. Si licenziò da sua moglie e partì, e poichè ebbe passati campi e monti, fiumi e mari, giunse nella Terra straniera. Lì venne ad accordo con un padrone di servire sette anni precisi e ricever dopo cento zecchini e ritornar nel suo luogo e a casa sua. Così eseguì anche il secondo consiglio di suo padre.

Passati i sette anni, si presentò al suo padrone per prendere la sua paga e tornare nel suo luogo. Il padrone gli contò i cento zecchini, glieli mise in una borsetta e la ripose: poi scrisse qualcosa su di una carta, la piegò e la pose accanto alla borsetta e gli disse:

— Qui, figlio mio (e mostrò la borsetta), è la tua paga, e qui (e mostrò la carta piegata) è un consiglio. Quale vuoi delle due cose, prendi: vuoi i cento zecchini, vuoi il consiglio. Se prendi gli zecchini, non prenderai il consiglio; e se prendi il consiglio, non prenderai gli zecchini. Scegli una delle due.

Egli con tutto il desiderio, che aveva, di prendere i suoi zecchini e tornare al più presto al suo luogo e a casa sua e rivedere sua moglie, di cui non sapeva che n'era da sette lunghi anni, si ricordò, del terzo consiglio di suo padre e preferì il consiglio ai cento zecchini. Prendendo la decisione, apre la carta e legge: Non uscir mai dalla diritta via. Leggendo il consiglio, si pentì di averlo preferito ai cento zecchini, ma non poteva fare altrimenti, e si accordò ancora per altri sette anni a servire di nuovo il suo padrone per altri cento zecchini, e così riprese di nuovo il servizio.

Passarono anche i secondi sette anni e si presentò di nuovo al suo padrone a prendere la sua paga e ritornare nel suo luogo e a casa sua. Il padrone gli contò di nuovo cento zecchini, glieli mise in una borsetta e la ripose: poi scrisse ancora qualcosa su di una carta, la piegò, la pose accanto alla borsetta, e gli ridisse di nuovo lo stesso:

— Qui, figlio mio (e mostrò la borsetta), è ancora la tua paga, e qui (e mostrò la carta piegata) è ancora un consiglio. Quale vuoi di nuovo delle due cose, prendi: vuoi i cento zecchini, vuoi il consiglio. Se prendi gli zecchini, non prenderai il consiglio; e se prendi il consiglio, non prenderai gli zecchini. Scegli di nuovo una delle due. Ed anche con tutto il desiderio, che egli aveva, di prendere i suoi zecchini e ritornare al più presto al suo luogo e a casa sua e rivedere la moglie di cui non sapeva che n'era da quattordici lunghi anni, ricordò di nuovo il medesimo consiglio di suo padre e preferì il consiglio ai cento zecchini. Facendo la decisione, apre la carta e legge: Non impicciarti mai delle faccende altrui. Leggendo il consiglio, si pentì di nuovo di averlo preferito ai cento zecchini, ma non poteva fare diversamente, e per la terza volta si accordò per altri sette anni a riservire di nuovo il suo padrone sempre per cento zecchini, e così rientrò di nuovo in servizio.

Passarono anche i terzi sette anni e ritornò di nuovo a presentarsi al suo padrone per prendere la sua mercede e ritornare nel suo luogo a casa sua. Trovò il padrone, che lo aspettava, avendo innanzi una borsetta con cento zecchini e una carta piegata allato a quella; e appena lo vide, gli tornò a ridire di nuovo le stesse cose: — Qui, figlio mio (e gli mostrò la borsetta), è la tua paga, e qui (e gli mostrò la carta piegata) è ancora un consiglio. Quale vuoi per la terza volta delle due cose, prendi: vuoi i cento zecchini, vuoi per la terza volta il consiglio. Se prendi gli zecchini, non prenderai il consiglio; e se prendi per la terza volta il consiglio, non prenderai gli zecchini. Riscegli di nuovo una delle due.

Ed egli, per la terza volta, con tutto il desiderio, che aveva, di prendere i suoi zecchini e ritornare al più presto al suo luogo e a casa sua e vedere la moglie di cui ignorava che n'era da più di venti anni, si rammentò per la terza volta del consiglio di suo padre, e ancora una volta preferì il consiglio ai cento zecchini. E prendendo la decisione, apre la carta e legge: La faccenda che vuoi fare adirato, rimettila al domani. E così dunque servì ventun anni lontano dal suo luogo, dalla sua casa e da sua moglie, per tre consigli! Era molto pentito, ma che fare? Pensò di riaccordarsi di nuovo per altri sette anni e prendere finalmente cento zecchini e tornarsene per sempre a casa sua; ma, seguendo il consiglio di suo padre, decise di tornare prima che invecchiasse, e così porse la mano per congedarsi dal padrone. In quell'istante il padrone gli disse:

— Fermati un momento.....

E ciò dicendo, aprì una cassetta, ne trasse tre pani e glieli diede, dicendogli:

— Ti consiglio di custodirli questi tre pani nel cammino che farai e di portarli a casa tua intatti. Lì, appena giungerai con buona fortuna, tagliali e mangiali con tua moglie.

Ed egli pose i tre pani nella sua borsetta, baciò la mano del padrone e partì, dirigendosi al suo luogo, alla sua donna e a casa sua.

Nel viaggio si incontrò con una gran compagnia. Avevano fatto due o tre giorni di cammino, quando a un punto dicono loro che i clefti li aspettavano per prenderli. Udendo questo discorso, si sbandarono tutti per timore e solo il nostro emigrato restò nella sua via. Volle anch'egli scapparsene come gli altri, ma nel punto, che stava per uscir dalla strada, gli venne in mente il primo consiglio: Non uscir mai dalla diritta via, e disse fra sè: — Ho faticato sette anni per questo consiglio, e non lo seguirò? Sarebbe peccato. — E così andò innanzi diritto per la sua via.

I clefti, vedendo da lontano che tutti s'erano sban[illegible] dalla strada e soltanto egli non era fug[illegible]ro fra di loro: — Andiamo a caccia di [illegible] si sbandarono, giacchè per temere avran[illegible] altro quattrini, e lasciamo costui che se ne [illegible] via. Sembra ch'egli, per quello che [illegible] clefti.

E così lo lasciarono e s'impadronirono di tutti gli altri e presero loro tutto quello che avevano.

Il nostro emigrato seguitò il suo cammino, come abbiam detto, e giunse la sera ad un albergo. Lì seppe che i suoi compagni, alcuni erano stati uccisi ed altri derubati, e non uno si era salvato dai clefti. All'udir ciò, si fece la croce, benedisse Dio e disse fra sè: — Ecco il miracolo del primo consiglio! Se lo ignoravo, non cento zecchini ma anche se ne avevo mille, me li avrebbero presi i clefti.

Si addormentò la sera laggiù e il dì seguente di buon mattino si rimise in viaggio. Cammina, cammina: la sera giunse a un altro albergo, Mentre si preparava a mangiare, riceve un invito dal notabile del luogo di andare nel suo castello. Volendo e non volendo, si alzò e andò. Il signore lo accolse e lo fece sedere alla tavola che era pronta con diverse vivande.

Nel momento che cominciarono a mangiare, due servi cominciarono a tagliare del pane. Tagliarono, tagliarono, tagliarono, e sempre tagliavano. Il nostro emigrato, vedendo questo tagliar di pane, con cui potevano mangiare mille uomini e non due soltanto, restò sorpreso; e, anche se gli venne di domandare al signore, per qual motivo tagliavano tanto pane, mentre non occorrevano più di due pezzetti da mangiare nella tavola ad entrambi, subito si ricordò del secondo consiglio: Non impicciarti mai delle faccende altrui, e disse fra sè: — Ho servito sette anni per questo consiglio, e non lo seguirò? È peccato. — E così vedeva tagliare il pane e non diceva niente. Ma il signore, vedendolo così indifferente, gli chiese:

— Non vedi nulla di strano qui dentro?

— No! gli rispose l'emigrato.

Il signore gli ripetè la domanda, ed egli rispose lo stesso. Lo interrogò una terza e quarta volta e si ebbe la stessa risposta. Alla fine il signore lo abbracciò e gli disse:

— Tu sei il più saggio uomo di quanti ho visto nel mondo.

Dopo gli narrò la sua storia.

— Io (gli disse) ereditai da mio padre migliaia di zecchini e vivo come un principe e posseggo terre e villaggi; ma il testamento prescrive ch'io prenda ogni sera uno straniero in mia casa e lo inviti a cena, e avvenga intorno a noi qualcosa di strano, come il tagliar pane per un'ora buona senza ragione, e quanti hanno la curiosità e domandano di questa stranezza, ammazzarli, e quando si troverebbe un uomo che non avesse la curiosità d'interrogarmi, allora cessare dagli omicidi e dare a quest'uomo mille zecchini. — Lo fece scendere poi nel sotterraneo, gli mostrò le ossa di tutti quelli che aveva uccisi per la curiosità che avevano di mischiarsi nelle faccende altrui, gli dette i mille zecchini, armi per sua difesa e un mulo, e lo licenziò.

Il nostro emigrato, vedendo quale fortuna gli avevano portato i due consigli, dei quali l'uno lo aveva liberato dalla morte e l'altro gli aveva procurato mille zecchini, era fuori di sè per la gioia e benedisse i morti del suo padrone, che gli vendette così a buon mercato un tale prezioso consiglio. Finalmente riprese il cammino

terra, e il cammino lo portava a passar la notte in casa di lei.

Era la vigilia di capodanno quella sera, e la moglie non aveva altro che un po' di pane di granturco e si rammaricava. In quel momento entrò dentro anche un pallicaro, parlò di nascosto con la donna, uscì fuori nella corte, prese un pollo, lo scannò, e dopo pochi minuti lo posero nella pentola a bollire. Quando fu cotto il pollo, e sedettero a tavola per mangiare, il nostro emigrato trasse dal suo sacchetto i tre pane, che gli aveva dato il padrone e, tagliandoli in due, trovò in ciascuno cento zecchini cioè tutte le paghe dei ventun anni che aveva lavorato!

Dopo mangiato, si fecero la croce e si coricarono, lo straniero da una parte e sua moglie dall'altra insieme col giovine. Il nostro emigrato, vedendo che la moglie dormiva con un altro uomo, divenne frenetico di collera, si levò zitto zitto con un pugnale in mano per ucciderli entrambi mentre dormivano sullo stesso guanciale, ma, nel sollevare il pugnale su di essi, gli venne in mente il terzo consiglio. La faccenda che vuoi fare adirato, rimettila al domani. E disse fra sè: — Ho stentato sette anni per questo consiglio, e non lo seguirò? È peccato! — E dicendo ciò, tornò indietro e andò a dormire. Ma, che sonno! Si agitò per ore intere, quando al momento che cominciarono a cantare gli uccelli lo prese il sonno, e non si svegliò se non quando suonava la campana della chiesa. In quel punto la donna diceva al suo compagno di letto:

— Levati, figlio mio, ch'è fatto giorno.....

— Ah! trista mamma (rispose il figliolo), che piacere mi hai tolto! Vedevo nel sonno ch'era venuto il padre mio dalla Terra straniera.....

Udendo queste parole, il nostro emigrato getta lontano il pugnale e si slancia sul figliolo come pazzo dicendo:

— Era verità il tuo sogno! È venuto il padre tuo dalla Terra straniera! Sono io!

E così si scoprirono e vissero essi bene, e noi meglio.

Traduz. del Prof. F. De Simone Brouwer

e in alquanti giorni giunse al suo luogo e al suo villaggio. Andò diritto a casa e lì smontò dal mulo e lo scaricò. Sua moglie, dopo tanti anni che egli non era più ricomparso, aveva creduto che fosse morto, e gli aveva bollito il grano, e viveva come vedova; sicchè, quando tornò, non lo conobbe affatto. Ma anche egli non le si fece conoscere e le disse, ch' era di un' altra terra, e il cammino lo portava a passar la notte in casa di lei.

Era la vigilia di capodanno quella sera, e la moglie non aveva altro che un po' di pane di granturco e si rammaricava. In quel momento entrò dentro anche un pallicaro, parlò di nascosto con la donna, uscì fuori nella corte, prese un pollo, lo scannò, e dopo pochi minuti lo posero nella pentola a bollire. Quando fu cotto il pollo, e sedettero a tavola per mangiare, il nostro emigrato trasse dal suo sacchetto i tre pani, che gli aveva dato il padrone e, tagliandoli in due, trovò in ciascuno cento zecchini cioè tutte le paghe dei ventun anni che aveva lavorato!

Dopo mangiato, si fecero la croce e si coricarono, lo straniero da una parte e sua moglie dall'altra insieme col giovine. Il nostro emigrato, vedendo che la moglie dormiva con un altro uomo, divenne frenetico di collera, si levò zitto zitto con un pugnale in mano per ucciderli entrambi mentre dormivano sullo stesso guanciale, ma, nel sollevare il pugnale su di essi, gli venne in mente il terzo consiglio. La faccenda che vuoi fare adirato, rimettila al domani. E disse fra sè: — Ho stentato sette anni per questo consiglio, e non lo seguirò? È peccato! — E dicendo ciò, tornò indietro e andò a dormire. Ma, che sonno! Si agitò per ore intere, quando al momento che cominciarono a cantare gli uccellini prese il sonno, e non si svegliò se non quando suonava la campana della chiesa. In quel punto la donna diceva al suo compagno di letto:

— Levati, figlio mio, ch'è fatto giorno.....

— Ah! trista mamma (rispose il figliolo), che piacere mi hai tolto! Vedevo nel sonno ch'era venuto il padre mio dalla Terra straniera.....

Udendo queste parole, il nostro emigrato getta lontano il pugnale e si slancia sul figliolo come pazzo dicendo:

— Era verità il tuo sogno! È venuto il padre tuo dalla Terra straniera! Sono io!

E così si scoprirono e vissero essi bene, e poi meglio.

Traduz. del Prof. F. De Simone Brouwer

Οἱ ἀγεῖς συμβουλές μου

(ἄρθρον τοῦ Χ. Χριστοδουλίδη)

Μιά φορά κι ἕνας καιρός ἦταν ἕνας παπᾶς πού εἶχε ἕνα παραχωριό κοντά στό ἀγιάζοντας περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλο σπίτι κάπου. Μιά μέρα ὁ παπᾶς ἀρρώστησε κι ὕστερα ἀπό μιάν ἑβδομάδα ἔγινε ἱερομονάχος. Στήν ὁμηγύρι πού ἔγιναν γιά νά πεθάνει εἶπε στό παιδί του, πού κάθονταν σιμά στό κρεββάτι κι ἔκλαιγε κι αὐτό —Μήν κλαῖς παιδί μου! Ἔτσι εἶναι ὁ κόσμος. Οἱ γονεῖς πρέπει νά πεθαίνουν πρίν ἀπό τά παιδιά, κι αὐτό εἶναι τό καλύτερο. Ἄν ἀπέθνησκαν τά παιδιά πρίν ἀπό τούς γονεῖς, τότε ὁ κόσμος θά χαλοῦσε. Ἄκουσε τί ἔχω νά σοῦ πῶ τώρα τελευταῖα μου στιγμή. Δέν ἔχω κανένα νά σοῦ ἀφήσω ἐπειδή δέν ἔχω τίποτε δικό μου πολύ νά μή βοηθήσῃ τό ἀφίσω ὅμως τρεῖς συμβουλές. Ἡ πρώτη ἡ μικρή παντρέψου, κι μικρό παλληκάρι μου. Ἡ δεύτερη πήγαινε στά ξένα μικρό, καί μύρισε τό σπίτι σου μεγάλο. Καί ἡ τρίτη παλληκάρι μου μιά καλή συμβουλή πάρε χίλια φλουριά. Αὐτές οἱ τρεῖς συμβουλές παιδί μου εἶναι πολύτιμες ἀπόλαυσε τά πλούτη τοῦ κόσμου.

*

Πέθανε ὁ παπᾶς καί τόν πήραν καί ἐκεῖνοι ἀρχισαν νά σκάβουν κάποιο λάκκο κάποιο λάκκο γιά νά βάλουν μέσα τό νεκρό. Ἔτσι ἔτυχε νά εἶναι μικρός, κι μέσα ἐξ ἐκείνου τοῦ κόσμου σύμβουλή του: κάτω ἄλλο. Ἄλλο ἀπό τόν κόσμο τοῦ κόσμου ἔχουν σύνεργα ἀρρώστια καί γέρατα σύνεργα καί γιδία καί

πρόβαρα νά βοσκήσῃ, οὔτε μουγάρι γιά νά γίνῃ ἀγοριάτης, οὔτε παρμιάν ἄμμη τέχνη γιά νά ζήσῃ στήν χώρα του, ἀπεφάσισε νά πάῃ στά ξένα ὅσον τό δυνατό γρηγορώτερα. Ἀποχαιρέτησε τή γυναῖκα του τή ἔφυγε, τό ἄφοῦ πέρασε πάντοτε καί βουνά, πολάρια καί θάλασσες, ἤρθαμε στήν Ἑλλάδα. Ἐκεῖ συμφώνησε μέ ἕναν κύριο νά δουλέψῃ ἑφτά ἀκέριαι χρόνια καί νά γύρῃ ὕστερα ἑκατό φλωριά καί νά γυρίσῃ στόν τόπο του καί στό σπίτι του. Ἔτσι ἐξηγήσε καί τήν δεύτερη συμβουλή τοῦ πατέρα του.

Ὕστερα ἀπό ἑφτά χρόνια παρουσιάστηκε στόν κύριό του γιά νά πάρῃ τό μισθό καί νά γυρίσῃ στόν τόπον του. Ὁ κύριος τοῦ μέτρησε τά ἑκατό φλωριά τοῦ τά ἔβαλε τά ~~ἕνα μέ ἄλλα~~ ἕνα τουρβᾶ καί τόν ἄφησε πάνω. Ὕστερα ἔγραψε πάνω σ' ἕνα χαρτί τό δίστιχο τό βαλε κοντά στόν τουρβᾶ καί τοῦ εἶπε:

— Ἐδῶ, παιδί μου (καί τοῦ ἔδειξε τόν τουρβᾶ) εἶναι ὁ μισθός σου, κι ἐδῶ (καί τοῦ ἔδειξε τό δίστιχό του χαρτί) εἶναι μιά συμβουλή. Διάλεξε καί πάρε: δέσε τά ἑκατό φλωριά, δέσε κι συμβουλή. Ἂν πάρῃ τά φλωριά, δέν θά πάρῃ τήν συμβουλή, κι ἂν πάρῃ τήν συμβουλή δέν θά πάρῃ τά φλωριά. Διάλεξε ἕνα ἀπό τά δυό. Αὐτός μέ ὅλην τήν δέσι πού εἶχε τά πάρῃ τά φλωριά καί νά γυρίσῃ τό γρηγορώτερο στόν τόπο καί στό σπίτι του καί νά δῇ τήν γυναῖκα του, ἀπό τήν ὁποίαν δέν εἶχε εἰδήσεις ἀπό ἑφτά χρόνια, θυμήθηκε τήν τρίτη συμβουλή τοῦ πατέρα του καί προτίμησε τήν συμβουλή ἀπό τά ἑκατό φλωριά. Λαβαίνοντας τήν ἀπόφασίν του πῆρε τό χαρτί καί διαβάζει: Μή φεύγῃς πολύ ἀπό τόν ἴσιο δρόμο. Διαβάζοντας τήν συμβουλή με-

γενόντας πολύ γιατί προτίμησε στά ἑκατό φλωριά, ἄμμα δέν μποροῦσε νά ἀμμάζη, καί συμφώνησε καί δουλέψη μιά ἄμμα ἑφτά χρόνια στόν πύργο του μιά ἄμμα ἑκατό φλωριά, καί ἔτσι ἄρχισε νάμι τήν δουλειά του.

Πέρασαν καί τά δύο ἑφτά χρόνια καί παρουσιάστηκε καί νάμι στόν πύργον του, νά πάρη τόν μισθόν του καί νά φύγη στόν τόπο καί στό σπίτι του. Ὁ κύριος του μέτρησε νάμι ἑκατό φλωριά, τά ἔβαλε σ' ἕνα γουρβᾶ καί τά ἔβαλε πάνω. Ὕστερα ἔγραψε νάμι πάνω σ' ἕνα χαρτί, τό δίπλωσε, τό ἔβαλε κοντά στόν γουρβᾶ καί τοῦ ζαναπῆε τό ἴδιο.

— Ἐδῶ, παιδί μου (καί τοῦ ἔδειξε τόν γουρβᾶ) εἶναι καί πάλι ὁ μισθός σου, κι ἐδῶ (καί τοῦ ἔδειξε τό διπλωμένο χαρτί) εἶναι κι ἄλλη μιά συμβουλή. Ποιό θέλεις ἀπό τά δύο πράγματα, πάρε θέλεις τά ἑκατό φλωριά, θέλεις τήν συμβουλή. Ἂν πάρης τά φλωριά δέν θά πάρης τήν συμβουλή, καί ἂν πάρης τή συμβουλή δέν θά πάρης τά φλωριά. Διάλεξε πάλι ἕνα ἀπό τά δύο. — Καί πάλι, μί ὄλη τή θέλησή σου εἶχε νά πάρη τά φλωριά του καί νά φύγη τό γρηγορώτερο στόν τόπο καί στό σπίτι του καί νά ζαναιδῆ τήν γυναῖκά του, ἀπ' τήν ὁποία δέν εἶχε εἰδήσεις ἀπό δεκαεξάχρονα χρόνια. Θυμήθηκε πάλι τήν ἴδια συμβουλή τοῦ πατέρα του καί προτίμησε τήν συμβουλή ἀπό τά ἑκατό φλωριά. Πάρνοντας τήν ἀπόφαση, ἄνοιξε τό χαρτί καί διαβάζει: Μήν ἀναπαύσαι πολύ δι' ὑπνοδώματα τῶν ἄλλων. Διαβάζοντας τήν συμβουλή μετανόησε καί πάλι πού τό προτίμησε στά ἑκατό φλωριά, ἄμμα δέν μποροῦσε νά ἀμμάζη καί μιά τρίτη φορά συμφώνησε νά δουλέψη ἄλλα ἄλλα

εφτά χρόνια στόν πύριό του πάντοτε, μά ένανό φφωρά, μί έτσι άρχισε και πάει τή δουλειά του.

Πέρασαν και τά τρία εφτά χρόνια και ξαναπαρουσιάστηκε στόν πύριό του μά νά πάρει τό μισό και νά χωρίσει στόν τόπο τό σπίτι του. Βρήκε τόν πύριο του τόν τόπο πέρασε έχοντας έναν τουρβά με ένα τό φφωρά και κοντά του ένα διπλωμένο χαρτί και μόλις τόν είδε, του ξαναείπε τά ίδια.

— Εδώ, παιδί μου (και του έδειξε τόν τουρβά) είναι ο μισός σου, μί εδώ (και του έδειξε τό διπλωμένο χαρτί) είναι μί άλλη μιά συμβουλή. Για τρίτη φορά πολύ πράγμα θέλεις από τά δύο, πάρε θέλεις τά ένανό φφωρά θέλεις μά τρίτη φορά μί συμβουλή. Αν πάρεις τά φφωρά δέν θά πάρεις μί συμβουλή, μί αν πάρεις μά τρίτη φορά μί συμβουλή, δέν θά πάρεις τά φφωρά; Διάλεξε και πάει ένα από τά δύο.

Κι αυτός μά τρίτη φορά, μά όλη μί θέση πού είχε νά πάρει τά φφωρά του, και νά χωρίσει τό χωριό στόν τόπο, τό σπίτι του μά ξαναδεί μί γυναίκα του, από μί όποια δέν είχε ειδήσεις πάνω από πενήντα χρόνια, θυμήθηκε μά τρίτη φορά μί συμβουλή του πατέρα του, μί άλλη μιά φορά προτίμησε μί συμβουλή από τά φφωρά. Και παίρνοντας μί απόφαση, άνοιξε τό χαρτί και διάβασε μί δουλειά πού θέλεις νά πάει θυμόρριζος πάρτε τό μά αύριο.

Κι έτσι δούλεψε πολύ και ένα χρόνο μακριά από τόν τόπο από τό σπίτι του μί από μί γυναίκα του, μά τρεις συμβουλές! Ήταν πολύ μετανιωμένος, άλλά τί νά πάει; Σκέφτηκε νά συμφιλιώσει και πάει μά άλλα εφτά χρόνια νά πάει πού λέει νά ένα λό

φωνιά του και νά γυρίσῃ μά πάλι στό σπίτι του. Ἀλλά ἀκολουθώντας τή συμβουλή τοῦ παλιόφιλου του, ἀποφάσισε νά γυρίσῃ πρίν μεράσῃ, καί ἔτσι ἔδωκε τό χέρι στόν κύριόν του νά τόν χαιρετήσῃ. Αὐτήν τή στιγμή ὁ κύριός του τοῦ εἶπε:

— Πεῖνασε μιά στιγμή....

Καί μέσα στά αὐτά, ἄναψε ὅλα κολί, ἔβγαλε τρία ψωμιά καί τοῦ τά ἔδωσε, μέσα στά.

— Σέ συμβουλεύω νά τά φυλάξῃς αὐτά τά τρία ψωμιά στόν δρόμο σου γιά νά πάρῃς καί νά τά πᾶς στό σπίτι σου. Ἄντικρυ. Ἐκεῖ μόνος φθάσῃς μέ τό καλό νά φᾶς τα καί φάτε τα μέ τήν γυναῖκα σου.

Κί αὐτός ἔβαλε τά τρία ψωμιά στόν κουρβᾶ του, φίλησε τό χέρι στόν κύριό του καί ἔφυγε πρός τόν τόπο του, στή γυναῖκα του καί στό σπίτι του.

Στό δρόμο συνάντησε μιά μεγάλη παρέα. Εἶχαν πάει δύο ἢ τρεῖς μέρες ταξεῖδι, ὅταν ξαφνικά τούς μέκεψε πῶς οἱ κλέφτες τούς περιμένουν νά τούς κλέψουν. Ἀκούοντας αὐτήν τήν ὥριμμα, διεσκορπίσθηκαν ὅλοι ἀπό τόν φόβο καί μόνος ὁ ξενιτεμένος μας ἔμεινε στό δρόμο του. Θέλησε κί αὐτός νά φύγῃ μέ τούς ἄλλους, ἀλλά ἡ στιγμή πού ἦταν μιά κάβρι ἀπό τό δρόμο του τοῦ ἦρθε στό νοῦ ἡ πρώτη συμβουλή. Μή φεύγῃς κολί ἀπό τόν ἴσιο δρόμο, καί εἶπε στό νοῦ του. — Δούλεψε τόσα χρόνια μέ αὐτήν τήν συμβουλή, καί τί νά τήν ἀκολουθήσω; Νά ἦταν ἁμαρτία. — Καί ἔτσι ἐπροχώρησε ὁλόισα στό δρόμο του. Μόλις κλέφτες βλέποντας ἀπό μακρυά ὅτι ὅλοι εἶχαν διασκορπισθῆ ἀπό τό δρόμο καί μόνος αὐτός δέν εἶχε φύγει εἶπαν μεταξύ τους. Ἄς κυνηγήσωμε ἐκεῖνον

τού δισκοπατήσανε, διότι εφόβον φοβούνται δά έχουν χρήματα χωρίς άλλο, κι άς αφήσωμε αυτόν νά πάη στό δρόμο του. Φαίνεται ότι δέν φοβάται τούς ληστές γιά κείνα πόχει.

Κι' έτσι τόν άφησαν και έπιασαν όλους τούς άλλους και τούς πήραν όλα τά.

Ο Ζενιτζήτος μας ξεκινούσε τόν δρόμο του, όπως είπαμε, κι έφτασε τό βράδυ σ' ένα ξενοδοχείο. Εκεί έμαθε ότι οι συνταξιδιώτες του άλλοι είχαν σκοτωθεί κι άλλοι μολωθεί, κι ούτε ένας είχε ξεφύγει από τούς ληστές. Ακούοντας αυτά έκαμε τό σταυρό του εύχήθηκε τόν Θεό κι είπε στό νού του — Νά τό δαύμα της πρώτης συμβουλής! Αν τήν άγνοούσα, όχι ένα τό φλωρί άλλά και χίλια νά είχα, δά μου τά έπαιρναν οι ληστές.

Αποκοιμήθηκε τό βράδυ εκεί, και τήν επομένη πρωί-πρωί ξεκινούσε τό ταξίδι του. Περπατεί περπατεί. τό βράδυ φτάνει σ' ένα άλλο ξενοδοχείο. Ενώ ετοιμάζονταν νά φάη, μαθαίνει μιά πρόσκληση από τόν αφέντη τού τόπου νά πάη στά παλάτια του. Θέλοντας και μή, σηκώθηκε και πήγε. Ο κύριος τόν δέχτηκε και τόν έκανε νά καθήση στό τραπέζι πού ήταν έτοιμο μέ διάφορα φαγιά.

Τή στιγμή πού άρχισαν νά τρώνε, δύο δούλοι άρχισαν νά κόβουν ψωμί. Έκοβαν, έκοβαν, έκοβαν και πάλι έκοβαν. Ο Ζενιτζήτος μας βλέποντας αυτό τό κόψιμο ψωμιού, μέ τό οποίο δά μπορούσαν νά φάνε χίλιοι άνθρωποι κι όχι δύο μονάχα, ήρθε έπτά κοντά. Και, άν και τού ήρθε νά ρωτήση τόν κύριο, γιά ποιό λόγο έκοβαν τόσο ψωμί, ενώ άρκούσαν δύο

πορεύτηκαν στὸ τραπέζι γιὰ νὰ φᾶν καὶ οἱ δύο, δυμήθηκε ἀρτίως τὴν δεύτερη συμβουλή· μὴν ἀτακαλεύεσαι πολὺ στὶς ὑποδέσεις τῶν ἄλλων, καὶ εἶπε στὸ τοῦ τοῦ.

— Δούλεψα ἑπτὰ χρόνια μὲ αὐτὴν τὴν συμβουλή, καὶ δὲν θὰ τὴν ἀκολουθήσω; Εἶναι ἀμαρτία — Κι ἔτσι ἔβγαλε τὰ παπούτσια καὶ δὲν ἔλεγε τίποτε. Ἀλλὰ ὁ πύρινος βεβαιότατα τὸν ἔτσι ἀπαθῆ, τὸν ἐρώτησε.

— Δὲν βλέπεις τίποτε τὸ παράξενο ἐδῶ μέσα;

— Ὄχι! Τοῦ ἀπάντησε ὁ ξενιτεμένος.

Ὁ πύρινος τοῦ ἐπαναλάβε τὴν ἐρώτησι, κι αὐτὸς ἀπάντησε τὸ ἴδιο. Τὸν ἐρώτησε τρίτη καὶ τετάρτη φορὰ καὶ ἔλαβε τὴν ἴδια ἀπάντησι. Ἐπὶ τέλους ὁ πύρινος τὸν ἀγκάλιασε καὶ τοῦ εἶπε.

— Ἐσὺ εἶσαι ὁ πιὸ σοφὸς ἄνθρωπος ἀπὸ ὅσους εἶδα στὸν κόσμο.

Ὕστερα ~~τὸ~~ τοῦ δυμήθηκε τὴν ἱστορία του.

— Ἐγὼ τοῦ εἶπε, ἐκληρονόμησα ἀπὸ τὸν πατέρα μου χιλιάδες φωριὰ καὶ γῆ σὰν πρίγκιπας καὶ ἔχω χῶρες καὶ χωριά· ἀλλὰ ἡ διαθήκη παραγγέλνει νὰ πάρω πάντε βράδυ σπίτι μου ἕνα ξένο καὶ νὰ τὸν προσκυνῶ γονατίζοντας καὶ νὰ συμβαίνει μόνο μας πάνω τὸ παράξενο, ὅπως νὰ κοιμώμαι φωρὶ γιὰ μιὰν ὥρα ἄκρια χωρὶς γόρο, καὶ ὅσοι ἔχουν τὴν περιέργεια νὰ ρωτοῦν γιὰ αὐτὸ τὸ παράξενο, νὰ τοὺς φωνεύω, καὶ ὅταν βρεθῆ ἕνας ἄνθρωπος ποὺ δὲν θὰ ἔχῃ τὴν περιέργεια νὰ μὲ ρωτήσῃ, τότε νὰ πάψω ἀπὸ τοὺς φόβους καὶ νὰ δώσω σ' αὐτὸν χίλια φωριὰ· τὸν ὁδήγησε ὕστερα στὸ ὑπόγειο ποὺ ἔδειξε νὰ πόκιαγε ὅμως ἐκεῖνον τοὺς ὁποίους εἶχε φονεύσῃ γιὰ τὴν περιέργεια νὰ ἀτακαλεύωνται στὶς δουλειὲς τῶν

ἄγμον, τοῦ ἔδωσε τὰ χίλια φλωριά, ὅπως μὲ ἄλογα καὶ ἕνα μουλάρι, καὶ τὸν ἄφησε.

Ὁ Γερμανός μας, βλέποντας τὴ τύχη ποῦ εἶχαν φέρει οἱ δυὸ συμβουλές, ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἡ μία τὸν εἶχε σώσει ἀπὸ θάνατο καὶ ἡ ἄλλη τοῦ εἶχε χαρίσει χίλια φλωριά, ἦρθε ἐκεῖ τοῦ ἑαυτοῦ του ἀπὸ τὴν χαρὰ καὶ εὐχήθηκε τοὺς πεθαμένους τοῦ ἀφέντη τους, ποὺ τοῦ ποίησε τόσο φλωριά κέτοιες πολύτιμες συμβουλές. Ἐκεῖ τέλους Γεράρχησε τὸ δρόμο τοῦ καὶ σὲ μέρες μέρες ἔφθασε στὸν τόπο του καὶ στὸ χωριό του. Πῆγε ἴσα ἴσα στὸ σπίτι του κι ἐκεῖ κατέβηκε ἀπὸ τὸ μουλάρι του καὶ τὸ Γεμόρτωσε. Ἡ γυναῖκα του, ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια ποὺ δὲν εἶχε φανεῖ, εἶχε πολίψει ὅν πέθανε, καὶ τοῦ εἶχε βρεθεῖ τὸ σπάρι καὶ γοῦστο σὰν χήρα· κι ἔτσι ὅταν γύρισε τὸν γνώρισε καθόλου. Ἀμὰ σὰν κι αὐτὸ φανερώθηκε καὶ τοῦ εἶπε πὼς εἶναι ἀπὸ ἕνα ἄλλο χωριὸ καὶ ὁ δρόμος τὸν ἔφερνε τὰ περάσει τὸ βράδυ στὸ σπίτι της.

Ἦταν παραμονὴ Πρωτοχρονιᾶς ἐκείνη κι βραδιά, καὶ ἡ γυναῖκα δὲν εἶχε παρὰ ὀλίγο ψωμὶ ἀπὸ ἀραβοσίτι καὶ ἐλιᾶ. Ἐκείνη κι σκυμμένη πάνω μέσα ἕνα παγκάρι, ἀμίλησε κρυφὰ μὲ τὴν γυναῖκα, ἔβγαλε τὸ ζῶο ἀπὸ τὴν αὐλή, ἔβαλε ἕνα κοτόπουλο τὸ σφαγιάζει, κι ὕστερα ἀπὸ λίγο κιόλας τὸ ἔβαλαν στὴν κατσαρόλα νὰ βράσει. Ὅταν ἔβρασε τὸ κοτόπουλο καὶ τὸ ἔβαλαν τὸ τραπέζι καὶ φάνε, ὁ Γερμανὸς μας ἔβγαλε ἀπὸ τὸ σακκούλι τὸν τὰ τρία φλωριά, τὰ ἔδωσε τὸ κορίτσι καὶ τὸ βοτάνι καὶ δυὸ βρῆκε σὲ μαδέκα ἕνα

τό φτωχό δηγαδή όλους τούς μισθούς των είκοσι και έτσι χρόνου που είχε δουλέψει!

Ύστερα από τό φαγητόν, έπαιρναν τό σταυρό τους και πήγαν νά κοιμηθούν, ό Γέρος από τό ένα μέρος και ή γυναίκα από τό άλλο μαζί με τόν νέο. Ο Γεωργάκος μας βλέποντας ότι ή γυναίκα του κοιμόντανε με έναν άλλον άντρα, τρελλάθηκε από τόν θυμό του, σηκώθηκε σιγά-σιγά με ένα μαχαίρι στό χέρι για νά τούς σκοτώσει και τούς δυό ενώ κοιμόντανε στό ίδιο μεζεμέρι, αλλά σηκώνοντας τό μαχαίρι απάνω τους, του ήρθε στό νού ή τρίτη συμβουλή: ή δουλειά που θέλεις νά κάμης θυμωμένος άφησέ την γιά αύριο. Και είπε στό νού του:

— Δούλεψα εφτά χρόνια γι' αυτήν την συμβουλή, και δέν θά την ακολουθήσω; Είναι αμαρτία! — Και λέγοντας αυτά πήγε στό κρεββάτι του νά κοιμηθή. Αλλά ή ύπνος! Σκυφοχώριζε βόμφιμες ώρες, όταν ή σιγμή που άρχισαν νά κελαηδούν τά πουλιά τόν πήρε ό ύπνος, και δέν ξύπνησε παρά όταν κτύπησε ή καμπάνα της εκκλησίας. Αυτή ή σιγμή ή γυναίκα έλεγε στόν νέο.

— Σήκου, παιδί μου, γιατί ξυπέρασε...

— Αχ! ψυχή μου μάνα, απάντησε τό παιδί, τά χαρά μου δίνοψες! Έβγαλε στόν ύπνο ότι χώρισε ό πατέρας μου από την Γειτονιά...

Ακούοντας αυτά τά λόγια ό Γεωργάκος ρίχνει μακρυά τό μαχαίρι και αγκαλιάζει τό παιδί του σάν τρελλός λέγοντας: — Είναι αληθινό τό κερό σου! Χαλάσε ό πατέρας σου από την Γειτονιά! Είμαι εγώ! — Κ' έτσι γνωριστήκαν κι έζησαν αυτοί καλά, κι ήμεις ακόμα καλύτερα.

Μεταφρ. του λαϊκ. Νεό Σιμόνε Μπαόυσο.

(13)

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

ΔΙΣΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

Τόμος Ι΄ Ἀριθ. 90 | Ἰδιοκτήτης—Διευθυντὴς Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ—Συνδιευθυντὴς ΧΡ. Δ. ΖΩΠΙΜΙΧΟΣ | Κυριακὴ 18 Ἀπριλίου 1933

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ

(Πασχαλινὴ Μυραμύθι)

Μιὰ φορὰ κι' ἕναν καιρὸ εἶταν ἕνας πατέρας, ποὺχε ἕνα μονα χοπαίδι καὶ τ' ἀγάποῦσε καλύτερα ἀπ' ὁλον τὸν Κόσμο. Μιὰ μέρα ὁ πατέρας ἀρρώστησε καὶ στὴν ἑβδομάδα ἀπανωιὸ ἔγεινε τοῦ θανάτου. Τὴ στιγμή, ποὺ θ' ἀπέθνησκε εἶπε στὸ παιδί του, ποὺ κάθονταν στὸ προσκέφαλό του κ' ἔκλαιγε:

—Μὴν κλαῖς, παιδί μου! Ἔστ' εἶν' ὁ Κόσμος. Ὁ γονεὶς πρέπει νὰ πεθαίνῃ πρωτότερα ἀπὸ τὸ παιδί του, κι' αὐτὸ εἶναι τὸ καλύτερο. Ἂν πέθαιναν τὰ παιδιὰ πρωτότερα ἀπὸ τοὺς γονεῖοὺς, τότε ἡ πλάση θὰ χάνοταν. Ἀκουσε τί ἔχω νὰ σοῦ εἰπῶ στὴν ὑστερνή μου ὥρα: Δὲν ἔχω κλοῦτη νὰ σ' ἀφήσω γιατί ὅμως, γιατὶ ἡ Τύχη δὲν θέλησε ποτὲ νὰ μὲ βοηθήσῃ θὰ σοῦ ἀφήσω ὅμως τρεῖς συμβουλές, ποὺ ἀξίζουν πολὺ πλειότερο ἀπὸ τὰ πλούτη: Ἢ μιὰ εἶναι «Μὴ μικρὸς παντρέψου, ἢ μὲ μιὰ καλογέρέψου». Ἢ ἄλλη: «Μικρὸ ξενιτέψου καὶ μεγάλος γύρνα σπίτι σου». Κι' ἡ τρίτη: «Κάλλιο μὲ συμβουλὴ κλῆρο παρ' χίλια φλωριά». Αὐτὲς οἱ τρεῖς συμβουλὲς, παιδί μου, εἶναι καλύτερές ἀπ' ὅλα τὰ πλούτη τοῦ κόσμου.

* * *

Πέθανε ὁ πατέρας καὶ πάει, καὶ τὸ παιδὶ ἄρχισε νὰ σκέφτεται τί θ' ἀπογένῃ: Νὰ παντρεφτῇ ἢ νὰ καλογερευτῇ. Πρωτί μησε νὰ παντρευτῇ, ὅσο μικρὸς κι' ἂν εἶταν κι' ἔτσι ἔκανε τὴν πρώτη συμβουλὴ τοῦ πατρός του. Ὑστέρα ἀπὸ τὴν παντρειά του, μὴ ἔχοντας οὔτε χωράφια νὰ δουλεύῃ, οὔτε γίδια καὶ πρόβατα νὰ βόσκῃ, οὔτε μουλάρι νὰ κάνῃ τὸν ἀγωγιάτη, οὔτε κἀμμιὰ τέχνη γιὰ νὰ ζῇ στὸν τόπο του, ἀπεφάσισε τὸ γλυκοφώτερο νὰ ξενιτευτῇ. Ἀποχαιρέτησε τὴ γυναῖκα του, κι' ἔφυγε, κι' ἀφοῦ πέρασε κάμπους καὶ βουνὰ, ποτάμια καὶ θάλασσες, ἔφτασε στὴν Ξενιτεία. Ἐκεῖ μπῆκε σ' ἕναν ἀφεντικὸ μὲ συμφωνία νὰ δουλέψῃ ἑφτὰ χρόνια πιστὰ κι' ὕστερα νὰ πάρῃ ἑκατὸ φλωριὰ καὶ νὰ γυρίσῃ στὸν τόπο του καὶ στὸ σπίτι του. Ἔτσι ἔκανε καὶ τὴν δεύτερη συμβουλὴ τοῦ πατρός του.

Περνώντας τὰ ἑφτὰ χρόνια, παρουσιάστηκε στὸν ἀφεντικό του νὰ πάρῃ τὸν μιστό του καὶ νὰ γυρίσῃ στὸν τόπο του. Ὁ ἀφεντικός του τοῦ μέτρησε τὰ ἑκατὸ φλωριά, τοῦ τἄβαλε σὲ μιὰ σακκούλλα, καὶ τὴν ἀπόθεκε, ὕστερα ἔγραψε κάτι σ' ἕνα χαρτί, τὸ δίπλωσε, τὤβαλε δίπλα στὴν σακκούλα καὶ τοῦ εἶπε:

—Ἐδῶ, παιδί μου, (δείχνοντας τὴν σακκούλλα) εἶναι ὁ μιστός σου, κι ἐδῶ (δείχνοντας τὸ διπλωμένο χαρτί) εἶναι μιὰ συμβουλή. Ὅποιο θέλεις ἀπὸ τὰ δύο πάρε: θέλεις τὰ ἑκατὸ φλωριά, θέλεις τὴν συμβουλή. Ἂν πάρῃς τὰ φλωριά, δὲν θὰ πάρῃς τὴν συμβουλὴ, κι' ἂν πάρῃς τὴν συμβουλὴ δὲ θὰ πάρῃς τὰ φλωριά. Διάλεξε ἕνα ἀπὸ τὰ δύο.

Αὐτὸς μ' ὅλη τὴν ἐπιθυμία, ποὺχε, νὰ πάρῃ τὰ φλωριά του καὶ νὰ γυρίσῃ το γληγορώτερο στὸν τόπο του καὶ στὸ σπίτι του, καὶ νὰ ἰδῇ τὴν γυναῖκα του ποὺ δὲν ἤξερε τί γένονταν ἑφτὰ χρόνια ἀκέρια, θυμήθηκε τὴν τρίτη συμβουλὴ τοῦ πατρός του καὶ προτίμησε τὴν συμβουλὴ, ἀπὸ τὰ ἑκατὸ φλωριά. Κάνοντας τὴν ἀπόφαση, ἀνοίγει τὸ χαρτὶ καὶ διαβάζει:

«Μὴ γυρίσῃς ποτὲ ἀπὸ τὸν τόπο σου».

Διαβάζοντας τὴν συμβουλὴ, μετάνοιωσε, γιατὶ τὴν προτίμησε παρὰ τὰ ἑκατὸ φλωριά, ἀλλὰ δὲν μποροῦσε πλειὰ νὰ κάνῃ ἀλλοιώτικα, καὶ συμφώνησε πάλι ἄλλα ἑφτὰ χρόνια νὰ ξαναδουλέψῃ τὸν ἀφεντικό του, πάλε γιὰ ἕκατὸ φλωρία, κι ἔτσι ξαναμπῆκε πάλι στὴν δουλειά του.

* * *

Πέρασαν καὶ τὰ δεύτερα ἑφτὰ χρόνια καὶ ξαναπαρουσιάστηκε πάλε στὸν ἀφεντικό του νὰ πάρῃ τὸν μιστό του καὶ νὰ γυρίσῃ στὸν τόπο του καὶ στὸ σπίτι του.

Ὁ ἀφεντικός του μέτρησε πάλε ἑκατὸ φλωριὰ, τοῦ τἄβαλε σέμιὰ σακκούλλα, καὶ τὴν ἀπόθεκε, ὕστερα ἔγραψε πάλε κάτι σ' ἕνα χαρτί, τὸ δίπλωσε, τὤβαλε πάλε δίπλα στὴν σακκούλα καὶ τοῦ ἐλαλεπε πάλε τὰ ἴδια!

—Ἐδῶ, παιδί μου, (δείχνοντας τὴν σακκούλλα) εἶναι πάλε μιὰ συμβουλή. Ὅποιο σέλεις πάλε ἀπὸ τὰ δύο, πάρε: θέλεις τὰ ἑκατὸ φλωριά, θέλεις τὴν συμβουλή. Ἂν πάρῃς τὰ φλωριὰ δὲν θὰ πάρῃς τὴν συμβουλὴ, κι' ἂν πάρῃς τὴν συμβουλὴ, δὲν θὰ πάρῃς τὰ φλωριά. Διάλεξε πάλε ἕν' ἀπὸ τὰ δύο.

Αὐτὸς πάλε μ' ὅλη τὴν ἐπιθυμία, ποὺχε νὰ πάρῃ τὰ φλωριά του καὶ νὰ γυρίσῃ τὸ γληγορώτερο στὸν τόπο του, καὶ στὸ σπίτι του καὶ νὰ ἰδῇ τὴν γυναῖκα του, ποὺ δὲν ἤξερε τί γένονταν δέκα τέσσαρα ἀκέρια χρόνια, θυμήθηκε πάλε τὴν ἴδια συμβουλὴ τοῦ πατρός του καὶ προτίμησε τὴν συμβουλὴ ἀπὸ τὰ ἑκατὸ φλωριά. Κάνοντας τὴν ἀπόφαση, ἀνοίγει τὸ χαρτὶ καὶ διαβάζει:

«Μὴν ἀνακατεύεσαι ποτὲ στὲς δουλιὲς τοῦ ἀλλουνοῦ!»

Διαβάζοντας τὴν συμβουλὴ, μετάνοιωσε πάλε, γιατὶ τὴν προτίμησε ἀπὸ τὰ δέκα τὸ φλωριά, ἀλλὰ δὲν μποροῦσε πλειὰ νὰ κάνῃ ἀλλοιώτικα, καὶ ξαναυφώνησε πάλε γι' ἄλλα ἑφτὰ χρόνια νὰ μεταξαναδουλέψῃ τὸν ἀφεντικό του γιὰ ἑκατὸ πάλε φλωριὰ κὶ ἔτσι μεταξαναμπῆκε πάλε στὴν δουλειὰ του.

Πέρασαν κὶ τὰ τρίτα ἑφτὰ χρόνια. μετεξαναπαρουσιάστηκε πάλε στὸν ἀφεντικό του νὰ πάρῃ τὸν μιστό του καὶ νὰ γυρίσῃ στὸν τόπο του καὶ στὸ σπίτι του.

Μόρε τὸν ἀφεντικό του, ποὺ τὸν περίμενε, ἔχοντας μπροστά του μιὰ σακκούλλα μ ἑκατὸ φλωριὰ, κι' ἕνα χαρτὶ διπλωμένο δίπλα της, κι' ἅμα τὸν εἶδε τοῦ μεταξανάπειρε πάλε τὰ ἴδια:

—Ἐδῶ, παιδί μου (δείχνοντάς του τὴ σακκούλλα) εἶναι ὁ μιστός σου, κι' ἐδῶ (δείχνοντάς του τὸ διπλωμένο χαρτί) εἶναι πάλε μιὰ συμβουλή. Ὅποιο θέλεις παλιμάτα ἀπὸ τὰ δύο πάρε: θέλεις τὰ ἑκατὸ φλωριὰ, θέλεις παλιμάτα τὴ συμβουλή. Ἂν πάρῃς τὰ φλωριὰ, δὲν θὰ πάρῃς τὴν συμβουλὴ, κι' ἂν πάρῃς παλιμάτα τὴν συμβουλὴ δὲν θὰ πάρῃς τὰ φλωριὰ. Μεταξαναδιάλεξε ἕν' ἀπὸ τὰ δύο.

Αὐτὸς παλεμάτα, μ' ὅλη τὴν ἐπιθυμία, ποὺχε, πάρῃ τὰ φλωριὰ του καὶ νὰ γυρίσῃ τὸ γληγορώτερα στὸν τόπο του καὶ στὸ σπίτι του γιὰ νὰ ἰδῇ τὴ γυναῖκα του, ποὺ δὲν ἤξερε τί γένονταν ἑφτὰ χρόνια, θυμήθηκε παλὶ τὴν συμβουλὴ τοῦ πατρός του καὶ προτίμησε παλεμάτα τὴν συμβουλὴ ἀπὸ τὰ ἑκατὸ φλωριὰ, καὶ κάνοντας τὴν ἀπόφαση, ἀνοίγει τὸ χαρτὶ καὶ διαβάζει:

«Τὴν δουλεια, που θέλεις νὰ κάνῃ, θυμωμένος, ἄφησέ τη γι' αὔριο».

Κι' ἔτσι, λοιπὸν, δούλεψε εἴκοσι ἕνα χρόνια μακρυὰ ἀπὸ τὸν τόπό του, ἀπὸ τὸ σπίτι του, κι' ἀπὸ τὴν γυναῖκά του, γιὰ τρεῖς συμβουλὲς! Εἶταν πολὺ μετανοιωμένος, ἀλλὰ τί νὰ κάνῃ; Σκέφτηκε νὰ ματαξαναυμφωνήσῃ γι' ἄλλα ἑφτὰ χρόνια καὶ νὰ πάρῃ τὰ ἑκατὸ φλωριὰ καὶ νὰ γυρίσῃ στὸ σπίτι του μιὰ γιὰ πάντα, ἀλλὰ ἀκολουθώντας τὴν συμβουλὴ τοῦ πατρός του, ἀποφάσισε νὰ γυρίσῃ, πρὶν γεράσῃ, κι' ἔτσι ἔδωκε τὸ χέρι νὰ ἀποχαιρετήσῃ τὸν ἀφεντικό του. Ἐκεῖνη τὴν στιγμὴ ὁ ἀφεντικός του τοῦ εἶπε:

—Στάσον μιὰ στιγμή.....

Καὶ λέγοντας αὐτὰ, ἄνοιξε μιὰ κασσέλλα, ἔβγαλε τρία ψωμιὰ καὶ τοῦ τὰ δωκε, λέγοντάς του:

—Σὲ συμβουλεύω αὐτὰ τὰ τρία ψωμιὰ νὰ τὰ φυλάξῃς στὸν δρόμο, ποὺ θὰ πᾷς, καὶ νὰ τὰ πᾷς σπίτι σου ἀπεράχτα. Ἐκεῖ, ἅμα φτάσῃς μὲ τὸ καλὸ, νὰ ψητα καὶ φάια μὲ τὴν γυναῖκά σου.

Κι' αὐτὸς ἔβαλε τὰ τρία ψωμιὰ στὸ σακκούλλι του, φίλησε τὸ χέρι τοῦ ἀφεντικοῦ του κι' ἔφυγε, γυρίζοντας στὸν τόπο του, στὴν γυναῖκά του, καὶ στὸ σπίτι του.

Σὲν δρόμο ἀντισμώθηκε μὲ μιὰ μεγάλη συνοδειά. Ἔκαναν δύο—τρεῖς μέρες δρόμο, ὅταν σ' ἕνα μέρος τοὺς λέν ἀπὸ τοὺς καρτεροῦσαν οἱ κλέφτες νὰ τοὺς πιάσουν. Ἀκούοντας αὐτὸν τὸν λόγο, ὑκόρπισαν ὁλοιὰ ἀπὸ τὸν φόβο τους καὶ μόνον ὁ Ξενιτεμένος μας ἔμεινε στὸν δρόμο του. Ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀποφύγῃ, σὰν τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ τὴν στιγμὴ, ποὺ ἔκανε νὰ βγῇ ἀπὸ τὸν δρόμο, τοῦρθε στὸ νοῦ του ἡ πρώτη συμβουλή:

«Μὴ βγαίνῃς ποτὲ ἀπὸ τὸν ἴσιο δρόμο», κι' εἶπε μέσα του:

—Ἐγὼ δούλεψα ἑφτὰ χρόνια γι' αὐτὴ τὴν συμβουλὴ καὶ νὰ μὴν τὴν ἀκολουθήσω, θὰ εἶναι ἀρίμα.

Κι' ἔτσι τράβηξε ἴσια τὸν δρόμο του.

Οἱ κλέφτες, βλέποντας ἀπὸ μακρυὰ, ὅτι ὅλοι σκόρπισαν ἀπὸ τὸν δρόμο καὶ μόνον αὐτὸς τὸν παραιδρόμησε, εἶπαν κοιμεταξύ τους.

—Ἄς κυνηγήσομε αὐτοὺς, ποὺ σκορπισαν, ὅτι, γιὰ νὰ φοβηθοῦν χωρὶς ἄλλο θὰ ἔχουν χρήματα κι ἄς ἀφήσομε αὐτόν, ποὺ κάτι τὸν δρόμο του. Φαίνεται ὅτι αὐτὸς ἀπ' ὅ,τι ἔχει κλέφτη δὲν φοβᾶται.

Κι' ἔτσι τὸν ἄφησαν αὐτὸν κι' ἔπιασαν ὅλους τοὺς ἄλλους κάτου. Κάμαν ὅ,τι κι' ἀν εἶχαν.

Ὁ Ξενιτεμένος τράβηξε τὸ δρόμο του, ὅπως εἴπαμε, κι' ἔφτασε τὸ βράδυ σ' ἕναν σταυρό. Ἐκεῖ ἔμαθε, ὅτι οἱ ἀντιφοφοί του, ἄλλοι σκοτώθηκαν κ' ἄλλοι λιμετευτήκαν καὶ δὲν γλύτωσε κανένας ἀπὸ τοὺς κλέφτες.

Μαθαίνοντας αὐτὸν, ἔκανε τὸ σταυρό, τοῦ, δόξασε τὸν Θεὸ κι' εἶπε μέσα του:

—Νὰ τὸ θάμα τῆς πρώτης συμβουλῆς! Ἂν δὲν τὴν ἤξερα ὄχι ἑκατὸ φλωριὰ, ἀλλὰ καὶ χίλια ἂν εἶχα, θὰ μοῦ τὰ πάρανε οἱ κλέφτες.

Κοιμήθηκε τὸ βράδυ ἐκεῖ πέρα καὶ τὴν ἄλλη μέρα πρωί πρωί ξεκίνησε. Περπάτησε—περπάτησε καὶ τὸ βράδυ φτάσε σ ἕναν ἄλλο σταῦμο, Ἐκεῖ, ποὺ κοιμιζόνταν νὰ φάγῃ λαβαίνει κάλεσμα ἀπὸ τὸν ἄρχοντα τοῦ τόπου, νὰ πάῃ στὸν πύργο του. Θέλοντας καὶ μὴ, κίνησε καὶ πῆγε. Ὁ ἄρχοντας τὸν δέχτηκε καὶ τὸν ἔβαλε στὸ τραπέζι, ποὺ εἶταν ἕτοιμο μὲ διάφορα φαγητά. Τὴν στιγμὴ, ποὺ ἄρχησαν νὰ τρῶν, δυὸ ὑπηρέτες ἄρχισαν νὰ κόνα κόψτουν ψωμί. Ἔκοψαν, ἔκοψαν, ἔκοψαν, κι' ἄλο ἔκοψαν. Ὁ Ξενιτεμένος μας, βλέποντας αὐτο τὸ κόψιμο τοῦ ψωμιοῦ, ποὺ μποροῦσαν νὰ φάν χίλιοι ἀνθρωποι κι' ἄχι δύο μονιχά, πωμαξεύτηκε, κι' ἀν καὶ τοῦρθε νὰ ρωτήσῃ τὸν ἄρχοντα, γιὰ ποιὰ αἰτία κόψτουν τόσο ψωμί, ἐνῶ δέκχυειδζονταν πλειότερο ἀπὸ δυὸ κομμάτια νὰ φάν στὸ τραπέζι αὐτὸς κι' ἐκεῖνος ἀμέσως θυμήθηκε τὴ δεύτερη συμβουλή:

«Μὴν ἀνακατεύεσαι ποτὲ στὲς δουλιὲς τοῦ ἀλλουνοῦ», κι' εἶπε μέσα τοῦ.

—Ἐγὼ δούλεψα ἑφτὰ χρόνια γι' αὐτὴν τὴν συμβουλὴ καὶ νὰ μὴν τὴν ἀκολουθήσω. Εἶναι κρίμα. Κι' ἔτσι εἶπε τὸ κόψιμο τοῦ ψωμιοῦ κιὶ δὲν ἔλεγε τίποτε. Ἀλλ' ὁ ἄρχοντας, βλέποντάς τον ἔτσι ἀπεφάσεγο, τὸν ρώτησε:

—Δὲν βλέπεις τίποτε παράξενο ἐδῶ μέσα;

—Ὄχι.....

Τοῦ ἀπήντησε ὁ Ξενιτεμένος.

Πάλι τον ἐρώτησε τὸ ἴδιο, ὕστερα ἀπὸ λίγο, ὁ ἄρχοντας καὶ πάλε αὐτὸς τοῦ ἀπήντησε τὸ ἴδιο,

τὴν συμβουλὴ καὶ νὰ μὴν τὴν ἀκολουθήσω ; Εἶναι κρίμα ! »

Καὶ λέγοντας αὐτά, γύριαε πίσω καὶ πάει νὰ κοιμηθῇ. Ἀλλά, ποῦ βανοῦ ! Πα ρμάδερνε ἀκέφιες ὧρες, ὅταν τὴν στιγμὴ, ποῦ σήμαινε ὁ σήμαντρος τῆς ἐκκλησιᾶς, γιὰ τὴν δεύτερη Ἀνάσταση ἡ γυναῖκα εγε ἀτὸν παρακαλεμένο της :

—Σήκου, παιδί μου, νὰ πάμε στὴν ἐκκλησιά !

—Ἀ ! κακμένη μάνα (ἀναστενάζηκε τὸ παιδί) τί εὐχαρίστηση μ ὀφείνεις! Ἔβλεπα στὸν ὕπνο μου, πῶς ἤρθε ὁ πατέρας μου ἀπὸ τὴν Ξενιτειά..

Ἀκούοντας αὐτὰ τὰ λόγια ὁ Ξενιτεμένος μας, πετάει τὴ μεγάλη πόρτα, καὶ γονατίζει ἀπάνω στὸ παιδί του, σὰν ζουρλὸς λέγοντας:

—Ἀλήθεια εἶσαι ἐ' δικό σου! Ἠρθε ὁ πατέρας σου ἀπὸ τὴ Ξενιτειά! Εἶμαι ἐγώ!

Κι' ἔτσι φανερώθηκε κι' ἔζησαν αὐτοὶ καλὰ κι' ἐμεῖς καλύτερα.

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

Φ. 11.
ΕΠΙΣ. "ΑΠΟΣΑ... Κεφαλονιά, 31-10-1910 [Ετ. Α' ΕΞ Α'] σ. 125.
Ετ. Α.

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

Τα Δυο Γραμματα

Σ' ένα 'Ηπειρώτικο χωριὸ—δὲν μᾶς χρειάζεται τ' ὄνομά του—δύο γειτόνισσες, ἡ Σπύραινα κι' ἡ Τασιούλαινα, χῆρες κι' οἱ δυὸ ἀπὸ πολὺν καιρό, ἐκείνη τὴν βραδυὰ —δὲν μᾶς μέλλει πότε—κοιμήθηκαν πολὺ εὐχαριστημένες, γιατ' εἶχε περάσει ἀπ' ἐκεῖ ὁ Ἀγγέλης ὁ Χαρτοφόρος καὶ τῆς ἔφερε γράμματα ἀπὸ τὰ παιδιά τους, ποῦ σπούδαζαν ἐπιστήμη στὴν 'Αθήνα.

Γράμμα ἀπὸ τὸν Ξενιτεμένο σ' ἐκεῖνα τὰ δύστυχα μέρη, ποῦ τὰ τυραννάει καὶ τὰ ρημάζει ἡ Ξενιτειὰ κάθε μέρα, καὶ πρὶν διαβαστῆ ἀκόμα, χύνει χαρὰ στὸ σπίτι, γιατὶ σημαίνει ὅτι ὁ Ξενιτεμένος ζῆ καὶ βρίσκεται στὸν 'Απάνω Κόσμο, κι' αὐτὸ εἶναι τὸ σπουδαιότερο, κι' ὅταν μάλιστα τύχῃ τὸ γράμμα νὰ συνοδεύεται κι' ἀπὸ κάνένα χρηματικὸ ἔμβασμα, τότε πλειὰ τὸ σπίτι δὲν ἔχει μόνον ξερὴ χαρά, ἀλλὰ σωστὸ «*Χριστὸς 'Ανέστη*» κι' ἂς εἶναι μισοσαράκοστο. Τὸ ξενιτεμένο γράμμα εἶναι τὸ σπουδαιότερο καὶ τὸ πλειὸ εὐχάριστο νέο τῆς ἀγροτικῆς μικροκοινωνίας καὶ διαλαλιέται σ' ὅλο τὸ χωριὸ ἀπὸ στόμα σὲ στόμα, ἀπὸ φράχτη σὲ φράχτη, κι' ἀπὸ παραθύρι σὲ παραθύρι :

— Τὸ μάθαταν ; 'Η Γιώργαινα τοῦ Ντέλλα ἔλαβε γράμμα ἀπὸ τὸ παιδί τ'ς . . .

— Καλῶς τὰ δέχτηκε ἡ καϊμένη . . .

'Η εὐχάριστη εἴδηση περνάει ὕστερα καὶ τὰ σύνορα τοῦ χωριοῦ καὶ πάγει σ' ὅλα τὰ χωριὰ γύρα-γύρα καὶ τὴν μαθαίνουν δικοὶ καὶ φίλοι.

Τὸ πῶς δυὸ φτωχὲς χῆρες χωρικὲς εἶχαν κατωρθώσει νὰ σπουδάσουν τὰ παιδιά τους πρῶτα στὰ Γιάννινα κι' ὕστερα νὰ τὰ στείλουν στὴν 'Αθήνα γιὰ ἐπιστήμη δὲν εἶναι πολὺ ἀσυνήθιστο πρᾶγμα στὴν Ἤπειρο. Ἴσως οἱ πλειότεροι ἐπιστήμονες 'Ηπειρῶτες, δάσκαλοι, γιατροί, δικηγόροι κλπ. ἔχουν σπουδάσει μὲ τὸ *τίποτε*, μὲ ὅσα ξοδεύει ἕνας γιὰ τὸν καπνό του καὶ γιὰ τὸν καφέ του! 'Εκεῖ, στὴν Ἤπειρο, ἡ ἰδέα τῆς παιδείας ἔχει ἕνα μεγάλο, πολὺ μεγάλο, γόητρο στὸ πνέμα τοῦ φτωχοῦ Λαοῦ, γιατὶ ἡ παιδεία δὲν θεωρίεται μόνον ὅτι σηκόνει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὰ ταπεινὰ καὶ τὰ χαμηλὰ στρώματα τῆς κοινωνίας, τὸν κάνει πολύξερο καὶ σοφό, τοῦ δίνει ἐπάγγελμα εὔκολο καὶ χωρὶς κόπους μέσα στοὺς ἥλιους ἢ στὰ κρύα, ἀλλὰ καὶ ὅτι εἶναι πηγὴ πλούτου, κι' ὅταν τύχῃ ἔξυπνο καὶ φιλόμαθο παιδί, ξενοδουλεύει ἡ μάννα του ἢ ὁ πατέρας του, ἢ ὁ ἀδερφός του ἢ κι' ὁ θεῖός του, κι' ὅταν ἐξοικονομιέται μισὴ λίρα τὸν μῆνα, δηλαδὴ πέντε λίρες τὸ σχολικὸ ἔτος, τὸ παιδὶ 'μπορεῖ νὰ τελειώσῃ τὸ γυμνάσιο στὰ Γιάννινα! Κάποτε καὶ κάποιος μακρινὸς συγγενὴς ἢ καὶ φίλος πατρικὸς ἢ καὶ τὸ χωριό, μ' ὅλην τὴν φτώχεια του, ἔρχεται βοηθὸς στὸ παιδὶ «*ποῦ σπουδάζει*». Κι' αὐτοὶ ἀκόμα οἱ ξενοδόχοι — οἱ χαντζῆδες — στὰ Γιάννινα μεταβάλλονται σ' ἐθνικοὺς εὐεργέτες στὸν κύκλο τους, (σὰν τὸν μακαρίτη τὸν ξενοδόχο τὸν 'Αγοραστόπουλο στὴν 'Αθήνα), ὅταν πρόκειται γιὰ φτωχὸν σπουδαστὴ «*λογιώτατο*», ὅπως λέγεται στὰ Γιάννινα ὁ σπουδαστής, πολὺ συχνὰ γιὰ τὴ ψυχὴ τῶν πεθαμένων τους, ἢ ἀόριστα γιὰ τὸ καλὸ τῆς «*φτωχῆς κι' ἀναγκεμένης*» Πατρίδας, προσφέρουν στὸν φτωχὸ «*λογιώτατο*» πολλὲς φορὲς δωρεὰν τροφή, ἢ τὸν πιστόνουν χωρὶς καμμιὰ βεβαιότητα ὅτι θὰ λάβουν ποτὲ τίποτε. Κι' ἔτσι, ὅταν βλέπω ἐπιστήμονα 'Ηπειρώτη, ἐξὸν ἂν εἶναι Γιαννιώτης ἢ Ζαγορίσιος—αὐτοὶ ἔχουν παραθεοὺς διάφορα κληροδοτήματα ἢ πατρικὲς περιουσίες — αἰστάνομαι μέσα μου ἕναν ἱερὸ σεβασμό, σὰν νὰ βρίσκωμαι μπροστὰ στὰ λείψανα κάνενὸς ἁγίου, ποῦ ἔλαβε τὸ στεφάνι τοῦ μαρτύριου κάτω ἀπὸ τὸ μαχαῖρι ἢ τὸ ξῖφος στοὺς χρόνους τοῦ Διοκλητιανοῦ.

Ἔτσι σπούδασαν κι' ὁ Γιώργης τῆς Σπύραινας κι' ὁ Κίτσιος τῆς Τασιούλαινας στὰ Γιάννινα καὶ μὲ σιδερένιες στέρησες πῆγαν νὰ σπουδάσουν καὶ στὴν 'Αθήνα. Ὁ Γιώργης διακρίνονταν στὰ ἑλληνικὰ σ' ὅλες τὲς τάξες τοῦ Γυμνασίου, ἔπαιρνε πάντα «ἄριστα» καὶ δέχονταν κάθε τόσο τοὺς ἐπαίνους τῶν δασκάλων, εἶταν φρόνιμος καὶ ἥσυχος καὶ συνήθιζε νὰ μιλάῃ καὶ νὰ γράφῃ πάντα μὲ τὴν γραμματική, ἐνῷ ὁ Κίτσιος, ποῦ μόλις καὶ μετὰ βίας ἔπαιρνε ἕνα «καλῶς», θεωριῶνταν ὡς ἀμελὴς μαθητής, πολὺ συχνὰ μαλλόνονταν ἀπὸ τοὺς δασκάλους γιὰ ζωηρότητες κι' ὅταν μιλοῦσε κι' ὅταν ἔγραφε μιλοῦσε κι' ἔγραφε «χωριάτικα» στὴν γλῶσσα τοῦ Λαοῦ, τόσο ποῦ ὁ γυμνασιάρχης τῆς Ζωσιμαίας, ὁ Μανάρης, τοῦ εἶπε μιὰ 'μέρα : — «Κρῖμα, παιδί μου, εἰς τὰ γράμματα ποῦ μανθάνεις· ἐὰν δὲν διορθώσῃς τόν τε προφορικὸν καὶ τὸν γραπτὸν λόγον σου κατὰ τοὺς κανόνας τῆς Γραμματικῆς . . .»

'Αλλ' ὁ Κίτσιος ἔμεινε πάντα Κίτσιος κι' οὔτε τ' ὄνομά του ἔκανε «Χρῆστος», οὔτε τὸ ἐπίθετό του 'Αγαστασιάδης, ἐνῷ ὁ συμμαθητὴς καὶ συγχωριανός του Γιώργης τῆς Σπύραινας γράφονταν «Γεώργιος Σπυρίδης», κι' ὅταν ἔγραφε ἀπὸ τὰ Γιάννινα στὴν μάννα του ἔγραφε βαθυὰ ἑλληνικά, κι' ἐκείνη ἀπὸ τὴν χαρά της ἔδειχνε τὰ γράμματα στὸν παπᾶ τοῦ χωριοῦ ἢ καὶ σ' ἄλλον γραμματισμένον καὶ χαίρονταν καὶ καμάρονε ποῦ ἀξιώθηκε τὸ παιδί της νὰ μάθῃ τόσα πολλὰ «ἑλληνικά», ὥστε νὰ μὴν καταλαβαίνῃ τίποτε ἀπὸ τὰ γράμματά του.

Ἂς γυρίσωμε τώρα στὲς δυὸ χῆρες καὶ φτωχιὲς γυναικοῦλες, στὴν Σπύραινα καὶ στὴν Τασιούλαινα, ποῦ τὲς ἔκαναν χαρούμενες ἐκείνη τὴν βραδυὰ τὰ γράμματα τῶν παιδιῶν τους ἀπὸ τὴν 'Αθήνα καὶ κοιμήθηκαν εὐτυχισμένες.

Τὴν ἄλλην τὴν ἡμέρα πρωὶ οἱ δυὸ εὐτυχισμένες μάνες ξικίνησαν γιὰ τὸ γειτονικὸ χωριό, ὅπου ἕνας παπᾶς, πολὺ καλὸς καὶ πολὺ «*εὐλάβειος*», μποροῦσε νὰ διαβάσῃ κάθε γράμμα ὅσο κακογραμμένο κι' ὅσο «*ἑλληνικὸ*» κι' ἂν εἶταν, ἀκόμα καὶ νὰ τὸ ἐξηγήσῃ, ἂν δὲν εἶταν πολὺ «βαθυὰ ἑλληνικό». Δὲν εἶταν αὐτὸ μοναχά, ποῦ ἔκανε πολυσέβαστον αὐτὸν τὸν παπᾶ, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι δὲν φανέρονε ποτὲ σὲ κάνέναν τὰ μυστικὰ τῶν γραμμάτων, ποῦ διάβαζε καὶ ποῦ ἔγραφε γιὰ τοὺς ξενιτευμένους, τόσο ποῦ ὁ Κόσμος «*ὤμνυαζε*» στ' ὄνομά του, καὶ τὸν ἔλεγε «ἅγια κλειδωνιά».

Εἶταν Ἅϊ-Δημήτρης μήνας καὶ τὸν παπᾶ τὸν ἠῦραν στὸν προσήλιο, ποῦ ἔψελλε τὸ : «*Ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ*» καὶ τοῦ φαίνονταν σὰν νὰ βρίσκονταν ἀπάνω σ' ἀγγελικὰ φτερὰ κι' ὄχι στὸ χῶμα τῆς Γῆς.

Αἱ δύο γυναῖκες ζύγωσαν δειλὰ-δειλὰ καὶ τὸν χαιρέτησαν μὲ κάποιον φόβο ἀπὸ ἱερὸ σεβασμό, λέγοντας :

— Εὐλογεῖτε !

Καὶ ἔσκυψαν μ' εὐλάβεια καὶ τοῦ φίλησαν τὸ χέρι.

Ὁ παπᾶς προσηκώθηκε, ὅπως εἶταν ἀκουμπισμένος καὶ τὲς ἀπολογήθηκε :

— Εὐλογημένες νᾶστε ! . . . Ἔχετε τὴν εὐκὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας.

Αἱ γυναῖκες ἔβγαλαν ἡ καθεμιὰ τὸ γράμμα της καὶ τοῦ τᾶδωκαν γιὰ νὰ τὰ διαβάσῃ.

Ὁ παπᾶς τοὺς εἶπε μὲ χαρούμενο πρόσωπο :

— Καλῶς τὰ δεχτήκαταν καὶ σ' ἄλλα μὲ ὑγειά.

Ὕστερα, ἀπὸ τὰ δυὸ γράμματα, πῆρε πρῶτα τῆς Σπύραινας, κι' εἶπε στὴν Τασιούλαινα ν' ἀναμερήσῃ ἀπὸ κοντά τους γιὰ νὰ μὴν ἀκούσῃ τί ἔλεγε τὸ γράμμα, κι' ἡ Τασιούλαινα ἀναμέρησε ἀρκετά, ὥστε νὰ μὴ μπορῇ ν' ἀκούῃ τίποτε κι' ὁ παπᾶς ἄρχισε τὸ διάβασμα :

«*Ἐν τῇ ἑστίᾳ τῶν φώτων, τῇ 12η 'Οκτωβρίου 186 . . .*

'Αμέσως διάκοψε ἡ Σπύραινα τὴν ἀνάγνωσιν, λέγοντας :

— Στιὰ καὶ φῶς, γυιέ μου ! Χωρὶς αὐτὰ δὲν μποροῦμε νὰ κάνωμε . . .

Ὁ παπᾶς ἐξακολουθῶντας τὸ διάβασμα :

» Φιλοστοργοτάτη μοι μῆτερ,

» Διαπυνθανόμενος τὰ καθ' ὑμᾶς, προά-
» γομαι νὰ καταστήσω ὑμῖν γνωστόν, ὅτι
» πάνυ καλῶς τὸν βίον διάγω ἐνταῦθα,
» καὶ νυχθημερὸν καταγίνομαι, ἐπισκε-
» πτόμενος ἢ μελετῶν τ' ἀθάνατα τῆς εὐ-
» κλεοῦς ἡμῶν ἀρχαιότητος μνημεῖα . . .

Καὶ πάλι διάκοψε ἡ Σπύραινα :

— Μπάξ' ὁ Θεός ! τί δουλειὰ ἔχει τὸ παιδί μου μὲ τὰ μνήματα ;

. . . Καὶ ὁ παπᾶς ἐξακολουθῶντας :

» . . . *καὶ συγγράμματα . . .*

Κι' ἡ Σπύραινα : — Βαρυά, γυιέ μ', εἶναι τὰ ἔρημα τὰ γράμματα . . .

(ἀκολουθεῖ)

Blanchard

Η ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ

Ὁποῖα λαμπρα αποτελέσματα δεν παράγει ἡ ανάγνωσις ! Πλουτίζει την μνήμην, καλλύνει την φαντασίαν, διορθοι την κρίσιν, μορφόνει την αίσθησιν, διδάσκει το σκέπτεσθαι, ανυψοι την ψυχην και εμπνέει τα ευγενη αισθήματα.

Ἡ ανάγνωσις καταπαύει το αίσθημα του πόνου, του οποίου ὁ ανθρώπινος βίος ουδέποτε εἶνε απηλλαγμένος, και παραδίδει εις λήθην προσκαίρως τοιλάχιστον τας λύπας, αἵτινες ενσκήπτουσιν εν πάσαις ταις καταστάσεσιν. Εις πολλας περιστάσεις εἶνε μέγα ὅπλον κατα της ανίας. Δεν εὑρισκόμεθα πάντοτε μετ' ανθρώπων ευαρεστούντων εις ἡμας, εἶνε δε προτιμότερον να εἶνε τις μόνος η μετα προσώπων μη ευαρεστούντων αυτῳ. Αλλ' ἡ μόνωσις αποβαίνει τάχιστα φορτικη, ὅταν δεν γνωρίζωμεν ν' ασχολώμεθα εν αυτῃ. Πόσον ἡδεῖα τουναντίον, πόσον ευάρεστος εἶνε, ὅταν γνωρίζωμεν νὰ διασκεδάζωμεν αυτην εκ περιτροπης δια της εργασίας και της αναγνώσεως !

Α.

Επιθ. «Απ' όλα» υπ/φίλ. 7-11-1910, Αρ. 12°, Ετ. Α', Εξ. Α', σ. 137, Ελλ.

ς. Σταθμίσατε τὴν θέσιν τῶν
-ὰ ὁποῖα εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖ-
ἄπροικα, καὶ συμπεράνατε
ατα, τὰ ὁποῖα εἶναι δυνατὸν
; τὴν καρδίαν των. Ἐδῶ ἐπι-
νειακὸς βίος, καθ' ὅλην τὴν
εως. Ἐνῷ αἱ Ἀθηναῖαι ζοῦν
ριπάτων καὶ τῶν ἐξοχῶν, τὰ
ισ ζοῦν τὸν βίον τοῦ σπητιοῦ.
νίως, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ
μίαν συνάντησιν ἑνὸς ἔστω
υ νέου, τὸν ὁποῖον δὲν θὰ
ὰ μῆνας ὁλοκλήρους. Εἶναι
ν νὰ τρωθοῦν ἀπὸ τὰ βέλη
ρροδίτης μὲ τὴν μίαν καὶ μὲ
συναντήσεις. Ἐκτὸς τούτου,
πρὸς τιμὴν τῆς κόρης τῆς
λεως, αἱ νέαι ἐδῶ εἶναι πολὺ
ν Ἀτθίδων καὶ δὲν ξεμυαλί-
ολα.

γαπᾷ λοιπόν; δὲν δύναται
Κωνσταντινουπολίτισσα; Ἡ
καὶ κύριοι, τῶν ἀνθρώπων
αὐτή. Ὁ ἔρως δὲν ἔχει τό-
φοιτᾷ κατὰ προτίμησιν. Ἀλλ'
, τὸν ὁποῖον ζῇ ἡ Κωνσταν-
εἶναι τοιοῦτοι, ὥστε σπανιώ-
πολὺ σπανίως, ν' ἀγαπᾷ ἡ
λίτισσα. Καὶ διὰ τοῦτο δὲν
τυχῶς τόσον εὔκολα καὶ δὲν
ιαχίας (ἀπαγορευομένας εὐτυ-
οῦ νόμου), τὰς ἀπαγωγάς, τὰς
ὅλα τὰ λυπηρὰ ἐπακολουθή-
ς. Ἡ Κωνσταντινουπολίτισσα
τολὺ σοβαρά, ἀσχολουμένη μὲ
γασίας, μὲ τὸ ράψιμο, μὲ τὴν
δ' ἐπαναστατεῖ κατὰ τῆς ἀξιο-
τρικοῦ της οἴκου.

ἱ εὔχομαι, κυρίαι καὶ κύριοι,
ὅλις μας ὅσον καὶ αἱ Ἀθῆναι,
ερον. Νὰ διορθωθῇ ἡ ἀτμο-
καὶ ἡ Μαχσουσέ, νὰ διευκο-
γκοινωνίαι, νὰ ἀποκτήσωμεν
. Ἐπιθυμῶ καὶ εὔχομαι νὰ
χσαμτζιλίκια καὶ τὰ σπάταλα
α, νὰ γίνωμεν οἰκονόμοι, ὅπως
εἰ ν' ἀφίνωμεν ἀποθνήσκοντες
εἰς τὰ τέκνα μας. Ἀλλὰ δὲν
τὸ εὔχομαι, νὰ χάσῃ ἡ Κων-
σσα τὴν σοβαρότητά της.

οφία μὲ στίχους.

Δ'.

ισμένε, διατί νὰ προσπαθῇς
α πλούτη κι' ἔρωτας καὶ μεγαλεῖα,
τήσῃς ὅ,τι σήμερον πωθεῖς,
ἄλλα καὶ ποτὲ καμμιὰ τελεία
ὺς πόθους σου δὲν βάζεις,
τινάξῃς ἀδιάκοπα ρεμβάζεις;

ηγαίνουν μὲ τοὺς πόθους σου συμ-
[φώνως,
ητήσῃς παρευθὺς καὶ τ' ἀποκτᾷς,
ἐν τούτοις στὴν κοιλάδα τοῦ
[κλαυθμῶνος),
γνωρίσῃς τὰς χαρὰς τὰς ἐκλεκτὰς
ῆς παντοδυναμίας,
φάγῃ τὸ σκουλῆκι τῆς ἀνίας.

ἔκδοτον συλλογὴν «ΚΟΣΜΟΣ»]

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΡΙΖΑΣ

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

Τα Δυο Γραμματα

[συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου ἀριθμοῦ]

Κι' ὁ Παπᾶς ἐξακολουθῶντας:

» . . . καὶ ἑκάστης ἡμέρας παρερχομένης, » ἰσχυρότερος τὴν διάνοιαν καὶ ὑγιέστερος.

Κι' ἡ Σπύραινα: — Δόξα σοι ὁ Θεός, παιδί μ', ποῦ εἶσαι γερὸς καὶ καλά . . . Μ' ἔπιασε τρομάρα παραπάνω ἀπὸ τὰ μνήματα...

Κι' ὁ Παπᾶς ἐξακολουθῶντας:

» . . . τὸν νοῦν καθίσταμαι. . .

Κι' ἡ Σπύραινα: — Νοῦ, γυιέ μ', φέρουν τὰ εὐλογημένα τὰ γράμματα . . .

Κι' ὁ Παπᾶς ἐξακολουθῶντας:

» . . . Μέγα ὅμως ἐν τῇ καρδίᾳ μου αἰ- » σθάνομαι ἄλγος, ὅτι τόσον μακρὰν σοῦ » τε καὶ τῆς πεφιλημένης πατρίδος δια- » τελῶ . . .

Κι' ἡ Σπύραινα: — Ἔτσι εἶναι, γυιέ μ'! Ἡ Πατρίδα δὲν βγαίνει ποτὲ ἀπὸ τὴν καρδιά.

Κι' ὁ Παπᾶς ἐξακολουθῶντας:

» Ἀλλ' ὑπόμεινον, μῆτερ, καθ' ὅσον ὁ » Χρόνος ἀστραπιαῖος πρὸ ἡμῶν ἀντιπα- » ρέρχεται καὶ ἡ τῶν σπουδῶν μου τε- » τραετία . . .

Κι' ἡ Σπύραινα: — Σπουδή, παιδί μ', σπουδὴ καὶ διάβασμα.

Κι' ὁ Παπᾶς ἐξακολουθῶντας:

» . . . ταχέως θέλει λήξει, ὅτε θέλω σε » εὐδαίμονα καταστήσει . . .

Κι' ἡ Σπύραινα τρομαγμένη καὶ κάνοντας τὸν σταυρόν της: — Μακρυὰ ἀπὸ μᾶς ὁ τρισκατάρατος!

Κι' ὁ Παπᾶς ἐξακολουθῶντας:

» Τῶν ἀθηναϊκῶν οἰκιῶν ἄνευ ἑστιῶν » καὶ πυραύνων οὐσῶν, τοῦ δὲ χειμῶνος » δριμέως καὶ διαπεραστικοῦ τυγχάνον- » τος καὶ τῶν τῆς κλινοστρωμνῆς μου ἐφο- » δίων ἐλλειπεστάτων ὄντων, τῶν δὲ χρη- » ματικῶν μου ἐφοδίων ἐλλειπεστάτων, » ὡς μόλις κατορθῶν, ἵν' ἀντιμετωπίσω » τὴν τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου ἀνάγκην . . .

Κι' ἡ Σπύραινα: — Χαρὰ στὴν Μοῖρά του! ὅλο κι' ἄρτο[1] τρώγει . . .

Κι' ὁ Παπᾶς ἐξακολουθῶντας:

» . . . Ἱκετεύω ὑμᾶς, μῆτερ, ὅπως, εἴ » τις ἐκ τῶν ἡμετέρων περιχώρων ἵνα ἔλθῃ » ἐνταῦθα προτίθεται, δι' αὐτοῦ τὴν ἐρυ- » θρὰν ἐνδρομίδα, ἀναγκαιοτάτην μοι οὖ- » σαν, μοὶ ἀποστείλητε· ἄλλως ἀδύνατον » ἄνευ ταύτης τὸ τοῦ χειμῶνος διάστημα » ἵνα διέλθω, ἄνευ ἰσχυρᾶς τῆς ὑγείας » διασαλεύσεως.

Κι' ἡ Σπύραινα: — Ὑγεῖες καὶ χαιρετίσματα.

Κι' ὁ Παπᾶς ἐξακολουθῶντας:

» Παρακαλῶν ὑμᾶς, μῆτερ, ὅπως εὐα- » ρεστουμένη γράφῃς μοι ἐν βραχέσι χρο- » νικοῖς . . .

Κι' ἡ Σπύραινα: — Μὲ κάποιον συμμαθητή του τάβαλε καὶ τὸν *περέχυσε τῆς χρονικῆς*. Καλὰ τῶκανε! . . .

Κι' ὁ Παπᾶς ἐξακολουθῶντας:

» . . . διαστήμασιν ἵνα τὰ καθ' ὑμᾶς μαν- » θάνω, διατελῶ υἱὸς ὑμῶν εὐπειθής.

» Γεώργιος Σπυρίδης».

Ὁ Παπᾶς ἐγύρισε τὸ γράμμα στὴν Σπύραινα κι' αὐτή, καταπλημμυρισμένη ἀπὸ χαρὰ κι' εὐχαρίστηση γιὰ ὅσα ἐνόμιζε ὅτι ἔγραφε τὸ γράμμα τοῦ γυιοῦ της, εἶπε τοῦ Παπᾶ μὲ γελούμενο πρόσωπο:

— Τώρα αἰνδεσιμώτατε, — νᾶχ'ς καλὸν Παράδεισο — πέ μου τί ἄλλο κατάλαβες ἡ ἁγιωσύν' σου ἀπὸ τὸ γράμμ' αὐτό;

— Αὐτὰ ποῦ κατάλαβες ἐσύ, κατάλαβα κι' ἐγώ, εὐλογημένη! Τί νὰ σοῦ πῶ; Αὐτὸ τὸ παιδί σου — ζωὴ νᾶχῃ — θὰ γένῃ φωστήρας μὲ τὰ ἑλληνικά, ποῦ μαθαίνει! Ὁ Θεὸς νὰ τὸ βαστάζῃ γερὸ στὴν ὑγεία του, στὸ νοῦ του καὶ στὴν θρησκεία του! . . .

— Καὶ πῶς τὸ λές, Παπᾶ μ', αὐτό;

— Λέν, εὐλογημένη, ὅτι ὅσοι διαβάζουν πολύ, ἄλλοι παθαίνουν τὸ στῆθός τους, ἄλλοι χάνουν τὸν νοῦ τους, κι' ἄλλοι — βουβὸς ὁ τόπος ποῦ τ' ἀκούει — ἀρνοῦνται τὴν θρησκεία τους καὶ γένονται . . . μασῶνοι!

— Τί λές, Παπᾶ μ'! Μπάξ' ὁ Θεός! Τὸ παιδὶ τὸ δικό μου ν' ἀλλάξ' τὴν θρησκεία του, ποῦ πήγαινε κάθε Κυριακὴ καὶ γιορτὴ στὴν Μητρόπολη καὶ προσκυνοῦσε; Νὰ πῇς μοναχὰ νὰ τὸ φυλάξῃ ὁ Θεὸς νὰ μὴν πάθῃ ἄλλο τίποτε, τὸ στῆθι του, τὸν νοῦ του . . .

— Δὲν λέγω ὅτι ὅλα τὰ παιδιά, ποῦ μαθαίνουν γράμματα, παθαίνουν, ἢ ἀρνιοῦνται τὴν πίστη τους, ἀλλὰ μερικὰ παθαίνουν καὶ πεθαίνουν ἢ ἀπὸ χτικιό, ἢ ἀπὸ τρέλλα, κι' ἄλλα — μακρυὰ ἀπ' ἐδῶ — γένονται μασῶνοι καὶ δὲ θέλ'ν νὰ ξέρ'ν οὔτε ἀπὸ ἐκκλησιά, οὔτε ἀπὸ σαρακοστές . . . Ἀλλὰ τί νὰ σοῦ εἰπῶ . . . θυαμκίνομαι μὲ τὸ παιδί σ' . . . Πῶς κατώρθωσε νὰ μάθῃ τόσα ἑλληνικά, παιδὶ χωριατόπουλο, καὶ νὰ περάσ' ὅλους τοὺς «*λογιωτάτους*» τοῦ Γιαννίνου καὶ τοῦ Ζαγοριοῦ;

Ἡ καρδία τῆς Σπύραινας χόρευε ἀπὸ τὴν μεγάλη της χαρά, ποῦ ἀξιώθηκε νᾶχῃ παιδὶ ποῦ νὰ ξέρῃ τόσα «ἑλληνικά», ποῦ δὲν μποροῦσε νὰ τὰ ξηγήσῃ οὔτε κι' ὁ φημισμένος Παπᾶς, κι' ἂς μὴ καταλάβαινε καλὰ-καλὰ τί ἔγραφε τὸ γράμμα. Δὲν εἶταν γράμμα τοῦ Γιώργη της; Αὐτὸ τῆς ἔφτανε.

Ὕστερα ὁ Παπᾶς τῆς εἶπε ν' ἀναμερήσῃ καὶ φώναξε τὴν Τασιούλαινα νἀρθῇ ν' ἀκούσῃ κι' αὐτὴ τὸ δικό της τὸ γράμμα.

(ἕπεται τὸ τέλος)

Λογια της Αγαπης

Στὸ παραθυρί σου γυρμένη σὰν κυττάζῃς
Τοῦ κάμπου τὰ μυριόχρωμα λουλούδια
Κι' ἀπόμακρα ἀγροικᾷς κι' ἀναγαλιάζεις
Γλυκόηχα σιγολέγοντας τραγούδια,

Σὰν μὲ τὰ χέρια σου τὰ ὁλόλευκα χαϊδεύεις,
Τὰ ὁλόχρυσα μαλλάκια σου μὲ χάρι
Καὶ μιὰ τ' ἀπαλοστρέφεις, τὰ μπερδεύεις
Καὶ μιὰ τὰ ξεμπερδεύεις μὲ καμάρι,

Μοιάζεις βασιλοπούλα ζηλεμένη,
Πού, σκλάβα τῆς ἀγάπης της μονάχη,
Τὸν Ρῆγα τὸν καλό της περιμένει.

Καὶ σὰν κι' ἐκείνην δὸς καὶ σὺ σ' ἐμένα
Ἕνα φιλὶ ποῦ γιατριὰ θὲ νᾶχῃ
Στὰ στήθια μου ἀπ' ἀγάπη βαρεμένα.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΟΤΥΧΗΣ

---

1. Στὴν Ἤπειρο «ἄρτος» λέγεται ἕνα ἀπὸ τὰ πέντε μέρη, ποῦ ἀποτελοῦν τὸν σταυρὸν τοῦ πρόσφορου, ποῦ προσφέρουν στὴν ἐκκλησιὰ γιὰ νὰ γείνῃ ἡ λειτουργιά. Τὸ πρόσφορο λέγεται καὶ λειτουργία.

Επιθ. "Ατλα Κεφ/φρις: 14-11-1910, ετ. Α' εξ Α' Επιλ. Φ.13, σ.152

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

Τα Δυο Γραμματα

[συνέχειά ἐκ τοῦ προηγ. ἀριθμοῦ καὶ τέλος]

Ἡ Σπύραινα ἀναμέρησε, ἡ Τασιούλαινα ἤρθε κι' ὁ Παπᾶς ἄρχισε νὰ διαβάζῃ τὸ γράμμα της τρεχάλα :

« *Ἀθήνα 12 Ἄϊ-Δημητριοῦ 186* . . .

» *Ἀγαπημένη μου μαννούλα,*

» *Πρῶτα ἐρωτῶ γιὰ τὴν καλή σου ὑγεία καὶ δεύτερα σοῦ φανερώνω ὅτι ὥς τὴν ὥρα, ποῦ σοῦ γράφω — δόξα τὸν Θεὸ — εἶμαι γερὸς καὶ καλά.*

» *Ἄραξα, μάννα μου ἀπὸ τὴν ὠμορφάδα τῆς Ἀθήνας. Τί δρόμοι ἴσιοι καὶ πλατυοί! — λάδι νὰ χύσῃς τὸ μαζεύεις — τί σπήτια ψηλὰ καὶ μαρμαροχτισμένα, τί ἐλευτερία! Τὰ Γιάννινα εἶναι ἕνα παλιοχώρι μπροστά της. Παράδεισος, μαννούλα μου, Παράδεισος σωστὸς ἡ Ἀθήνα! καὶ δὲν σκέφτομαι ἄλλο, παρὰ πῶς νὰ περάσουν τὰ τέσσαρα χρόνια, ποῦ μοῦ χρειάζονται νὰ τελειώσω τὸ Πανεπιστήμιο, ὅταν θὰ μπορῶ νὰ κερδίζω χρήματα, καὶ ν' ἀξιωθῶ νὰ σὲ φέρω ἐδῶ μιὰ φορὰ νὰ ἰδῇς κι' ἐσὺ αὐτὸ τὸ ἐξαίσιο θέαμα καὶ νὰ πεθάνῃς εὐχαριστημένη, ὅτι εἶδαν τὰ μάτια σου τὴν Ἀθήνα, τὸν ἐπίγειον Παράδεισο. Ὥστε μὴ σκανιάζῃς, ποῦ μ' ἔχεις μακρυά σου· θὰ περάσουν σὰν ὄνειρο τὰ τέσσερα χρόνια, ποῦ χρειάζονται γιὰ τὴν ἐπιστήμη μου, καὶ δὲν θὰ λογαριάσῃς ποτὲ ἄλλοτε Ξενιτειά, ποῦ καίει τὲς καρδιὲς τῶν μαννάδων.*

» *Μάννα μου! Ἔχω καὶ κάτι νὰ σὲ παρακαλέσω. Στεῖλέ μου τὸ γληγορώτερο τὴν καλή σου τὴν «προκόβα» μὲ ὅποιον πατριώτη μας ἔρθῃ κατ' ἐδῶ, γιατὶ ἐδῶ τὰ σπίτια δὲν εἶναι σὰν τὰ γιαννιώτικα, ποῦ ἔχουν στιά, οὔτε τὰ ξύλα εἶναι φτηνά, σὰν ἐκεῖ, κι' ἀνάγκη νὰ μοῦ στείλῃς μὲ κάθε τρόπο τὴν «προκόβα» γιὰ νὰ μὴν ξεπαγιάσω ἀπὸ τὸ κρύο. Δὲν θὰ σ' ἔβαλα σὲ κόπο, ἂν ἀπὸ τὰ χρήματα, ποῦ θὰ λαβαίνω κάθε μῆνα, μποροῦσε νὰ μοῦ περισσέψῃ τίποτε.*

» *Ταῦτα καὶ ἀσπάζομαι τὴν δεξιά σου ὁ μοναχογυιός σου. Κίτσιος*».

Ἡ Τασιούλαινα, ποῦ κατάλαβε καὶ παρακατάλαβε τὸ γράμμα τοῦ ξενιτεμένου της παιδιοῦ, ποῦ ἔφταναν τὰ λόγια του ὥς τὰ κατάβαθα τῆς καρδιᾶς της, αἰστάνθηκε μιὰ μεγάλη λύπη, ποῦ ὁ γυιός της δὲν ἔγραφε «βαθυὰ ἑλληνικά», ὅπως παινεύονταν κάθε τόσο ἡ Σπύραινα γιὰ τὸν δικό της τὸν «λογιώτατο», ἀλλὰ τῆς ἔγραφε χωριάτικα, σὰν ποῦ ἔγραφαν ὅλοι, ὅσοι δὲν εἶταν λογιώτατοι, καὶ ρώτησε τὸν καλὸν «κι' εὐλάβειον» Παπᾶ μὲ μαραμένη καρδιά :

— Γιατί, Παπᾶ μου, δὲν γράφει «ἑλληνικὰ» κι' ὁ Κίτσιος μου, σὰν ὅλοι οἱ «λογιώτατοι» ;

— Ξέρω κι' ἐγώ, Χριστιανή μου ; (Τῆς εἶπε ὁ Παπᾶς). Ἴσως δὲν τοῦ ἔρχεται εὔκολο νὰ γράφῃ ἑλληνικά. Μὴ χολοσκάνῃς, καϊμένη! Χαρίσματα ἀπὸ τὸν Θεὸν εἶναι αὐτά.

Σ αὐτὸ ἀπανω, ζύγωσε κι η Σπυραινα, περίφανη γιὰ τὰ βαθυὰ «ἑλληνικὰ» τοῦ γυιοῦ της, ἤρθε κι' ἡ Παπαδιά, τοὺς εἶπε τὸ **καλῶς τὰ δεχθήκαταν** καὶ τὲς προσεκάλεσε στὸ σπίτι νὰ φᾶν, κι' ὕστερα τὲς ρώτησε :

— Τί σᾶς γράφ'ν τὰ παιδιά ; Καλά 'ναι ;

Κι' ἡ μὲν Σπύραινα, χαρούμενη κι' ἀλαζονική, τῆς εἶπε :

— Εἶναι τόσο βαθυὰ «ἑλληνικὰ» γραμμένο, Παπαδιά μ', τὸ γράμμα τοῦ γυιοῦ μ', ποῦ οὔτε ὁ Παπᾶς — νἄχωμε τὴν εὐχή τ' — δὲν μπόρεσε καλὰ-καλὰ νὰ τὸ καταλάβῃ . . .

Ἡ δὲ Τασιούλαινα, λυπημένη καὶ ντροπιασμένη, ποῦ τὸ δικό της τὸ γράμμα δὲν εἶταν ὄχι βαθυά, ἀλλ' οὔτε κἀν «ἑλληνικὰ» γραμμένο, ἀλλὰ χωριάτικα, τῆς εἶπε ξέκαρδα :

— Δόξα τὸν Θεό! εἶναι καλὰ ἀπὸ ὑγεία.

Ὕστερα ἀπὸ τρεῖς-τέσσερες μέρες ἔφευγε ἕνας ἀπὸ τὰ περίχωρα γιὰ τὴν Ἀθήνα, κι' ἡ Τασιούλαινα ἔστειλε γράμμα καὶ τὴν «*προκόβα*» στὸν γυιό της, ἡ δὲ Σπύραινα», μὴ ἐννοῶντας ὅτι «*ἐνδρομίδα*» ἐσήμαινε «*προκόβα*» = σκέπασμα, δὲν ἔστειλε στὸν δικό της τίποτε, ἀναπαυόμενη στὰ ὅσα ἐνόμιζε ὅτι κατάλαβε ἀπὸ τὸ γράμμα του.

Πέρασαν τέσσερες-πέντε μῆνες ἀπὸ τότε, ὅταν μιὰ βραδυὰ πέρασε ὁ χαρτοφόρος κι' ἄφησε ἕνα γράμμα στὴν Τασιούλαινα ἀπὸ τὸ παιδί της.

— Ἔφερες καὶ τῆς Σπύραινας ; Τὸν ρώτησε.

— Ὄχι ! Τῆς εἶπε καὶ τράβησε τ' ἀπόσπερνα γιὰ τὸ παρακάτω χωριό.

— Γιατί, κακή της ροβολιά, νὰ μὴν τῆς φέρῃ γράμμα τῆς Σπύραινας ;

Εἶπε μέσα της ἡ Τασιούλαινα καὶ δὲν χάραξε πουθενὰ τίποτε, σὰν κάτι νὰ προμάντευε κακό, καὶ τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωῒ χαράημερα κίνησε καὶ πάη στὸ γειτονικὸ χωριὸ νὰ βρῇ τὸν Παπᾶ νὰ τῆς διαβάσῃ τὸ γράμμα. Πῆγε στὸ σπίτι του καὶ τῆς εἶπαν ὅτι εἶταν στ' ἀμπέλι, ποῦ κλάδευε. Τράβησε γιὰ τ' ἀμπέλι τρεχάτη. Ἰδόντας την ὁ Παπᾶς ἄφησε τὸ κλαδευτήρι καὶ τῆς εἶπε ἀπὸ μακρυά, πρὶν αὐτὴ τὸν καλημερήσῃ :

— Καλῶς τὰ δέχτηκες !

Ζύγωσε, τὸν καλημέρησε, τοῦ φίλησε τὸ χέρι καὶ τοῦ ἔδωκε τὸ γράμμα,, κι' ὁ Παπᾶς ἄρχισε νὰ τῆς τὸ διαβάζῃ :

« *Ἀθήνα 17 Φλεβαριοῦ 186* . . .

» *Ἀγαπημένη μου καὶ σεβαστή μου μου μάννα.*

» *Εἶμαι καλὰ καὶ τὸ ἴδιο εὔχομαι καὶ γιὰ σένα κι' ὅλους τοὺς δικοὺς καὶ φίλους μας.*

» *Μάθε ὅτι ὁ καϊμένος ὁ Γιώργης τῆς Σπύραινας ψὲς ἀπέθανε καὶ σήμερα τὸν θάψαμε. Κρύωσε ὁ δύστυχος, πλευρίτωσε καὶ πάη. Οἱ γιατροὶ δὲν μπόρεσαν νὰ τὸν διαφεντέψουν, γιατὶ εἶταν βαρυὰ κρυωμένος. Τὸ ἴδιο θὰ πάθαινα ἴσως κι' ἐγώ, ἂν δὲν σοῦ ἔγραφα νὰ μοῦ στείλῃς τὴν προκόβα. Ἂν λάβαινε κι' αὐτὸς τὴν δική του, δὲν θὰ πάθαινε τίποτε. Δὲν ἔχω λόγους, μαννούλα μου, νὰ σ' εὐχαριστήσω ποῦ μοῦ ἔστειλες ἀμέσως τὴν προκόβα. Αὐτὴ καὶ μόνη μὲ γλύτωσε. Κουκουλόνομουν σφιχτὰ-σφιχτὰ καὶ γένομουν φοῦρνος ἀπὸ τὴν ζεστασιά.*

» *Ἔχω μιὰ ἰδέα, μάννα μου, ὅτι δὲν φταίει ἡ καϊμένη ἡ Σπύραινα, ποῦ δὲν τοῦ ἔστειλε τὴν κόκκινη προκόβα, ἀλλ' ὁ μακαρίτης ὁ γυός της μὲ τὴν μανία, ποῦ εἶχε νὰ καυνεται καὶ νὰ της γραφῃ βαθυὰ ἑλληνικά. Στὸ πρῶτο γράμμα ποῦ σᾶς γράψαμε καὶ οἱ δυό, νὰ μᾶς στείλετε τὲς προκόβες, εἶδα ποῦ ἔγραφε τὴ κόκκινη «προκόβα» «ἐρυθρὰν ἐνδρομίδα». Τοῦ εἶπα ὅτι κάνει ἄσχημα νὰ γράφῃ τέτοιες ἑλληνικοῦρες στὴν ἀγράμματη τὴν μάννα του καὶ ὅτι πρέπει νὰ γράψῃ «κόκκινη προκόβα» κι' ὄχι «ἐρυθρὰ ἐνδρομίδα», αὐτὸς μοῦ εἶπε ὅτι εἶναι ἐν τροπῇ σ' ἕνα «λογιώτατο» καὶ μάλιστα φοιτητὴ τοῦ Πανεπιστήμιου νὰ γράφῃ χυδαῖα, δηλαδὴ τὴν χωριάτικη τὴ γλῶσσα.*

» *Ἀλλ' ἐγώ, μάννα μου, ὅσα γράμματα κι' ἂν μάθω, δὲν μπορῶ νὰ αἰστανθῶ τὴν γλύκα, ποῦ αἰστάνομαι, ὅταν σοῦ γράφω στὴν γλῶσσα τοῦ χωριοῦ μας γράφοντάς σου στὴν γλῶσσα τῶν «λογιωτάτων». Ἡ μόνη γλῶσσα, ποῦ αἰστάνομαι βαθυὰ στὴν καρδιά μου, εἶναι ἡ πανώρια γλῶσσα, ποῦ μὲ πρωτόμαθες ἐσὺ ὅταν μικρούτσικο μὲ χάϊδευες καὶ μ' ἀγκάλιαζες καὶ μὲ πήγαινες στὸ χωράφι μας . . . Μὴ νομίζῃς ὅτι δὲν ξέρω νὰ σοῦ γράψω βαθυὰ «ἑλληνικά» σὰν ποῦ ἔγραφε ὁ συχωρεμένος ὁ Γιώργης στὴν μάννα του. Πολλὲς φορὲς μοῦ παραπονεύουσουν, ποῦ δὲν σοῦ ἔγραφα «ἑλληνικά», ἀλλὰ χωριάτικα. Μάθε τώρα ὅτι τὰ χωριάτικά μας εἶναι ἑλληνικώτερα ἀπὸ ἐκεῖνα, ποῦ γράφουν οἱ λογιώτατοι κι' ὅτι ἂν σοῦ ἔγραφα κι' ἐγὼ τὴν «προκόβα» «ἐνδρομίδα», θἄκανα συντροφιὰ τοῦ Γιώργη στὸ νεκροταφεῖο !*

Δάκρυζε ὁ Παπᾶς, ποῦ διάβαζε τὸ γράμμα, κι' ἔκλαιε ἡ Τασιούλαινα, ποῦ τὸ ἤκουε, καὶ συλλογίζονταν μὲ τί καρδιὰ νὰ τὸ εἰπῇ στὴν μαύρη καὶ σκονταμένη γειτόνισσά της.

Ὅταν τελείωσε τὸ γράμμα, ὁ Παπᾶς εἶπε στὴν Τασιούλαινα :

— Τί νὰ σοῦ εἰπῶ, Χριστιανή μου ! Ὅποιος γράφει βαθυὰ «ἑλληνικὰ» σ' ἐκείνους, ποῦ δὲν τὰ ξέρουν, εἶναι ζουρλός ! Ἀλήθεια εἶναι ζουρλὸς κι' ἀπόζουρλος. Θεὸς σχωρέστο τὸ καϊμένο τὸ παιδί ! Κρῖμα στοὺς κόπους του !

Ἡ Τασιούλαινα φίλησε τὸ χέρι τοῦ Παπᾶ καὶ γύρισε καταπικραμένη στὸ χωριό της καὶ στὸ σπίτι της. Ἀνάφερε στοὺς δημογερόντους τὸν θάνατον τοῦ Γιώργη καὶ τὴν Κυριακή, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά, πῆγαν κι' εἶπαν τῆς μάννας του τὰ μαντᾶτα[1].

Ἀπὸ τότε ἡ Σπύραινα μυρολογοῦσε καὶ καταριῶνταν τὰ «βαθυὰ ἑλληνικὰ» τοῦ γυιοῦ της, ποῦ τὸν ἔστειλαν στὸν τάφο, κι' ἡ Τασιούλαινα εὐχαριστοῦσε τὸ Θεό, ποῦ τὸ παιδί της τῆς ἔγραφε στὴν χωριάτικη γλῶσσα, ποῦ εἶναι ἡ ἀληθινή μας καὶ ἡ ἐθνική μας γλῶσσα καὶ διάβαζε τὴν προκόβα «*προκόβα*» κι' ὄχι «*ἐνδρομίδα*».

Τὸ μυρολόγι τῆς Σπύραινας ἀκούστηκε σ' ὅλα τὰ χωριὰ γύρα-γύρα καὶ τὸ θυμοῦνται ἀκόμα. Τὸ ἔλεγε ὥς ποῦ παίθανε.

—«Ἀνάθεμα στὴν ἐποχὴ καὶ στὸ κακὸ τὸν γρόνο
»Ποῦ μάθαινεν ὁ γυόκας μου ἑλληνικὰ νὰ γρ'
»Κι' ἐγὼ εἶμουνε μιὰν ἄγνωμη κι' ἀγράμματη γυναῖκα
»Καὶ δὲν ἐκαταλάβαινα τί μῶγραφε στὸ γράμμα
»Κι' ὅτι μοῦ γύρευε ἀπ' ἐδῶ τὴν κόκκινη προκόβα»
. . . . . .

1. Μαντᾶτα στὴν Ἤπειρο λέγεται ἡ ἀναγγελία τοῦ θανάτου στοὺς δικούς του. Ὑπάρχει καὶ ἀνάλογη κατάρα «*Νὰ τοῦ (τῆς) φέρουν τὰ μαντᾶτα*».